

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM I. KADEME GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE
EĞİTİMİNİN TARİH VE KÜLTÜR BİLİNCİ OLUŞTURULMASINDAKİ
ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Timuçin AKYÜREK

Ankara
Aralık, 2011

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM I. KADEME GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE EĞİTİMİNİN
TARİH VE KÜLTÜR BİLİNCİ OLUŞTURULMASINDAKİ ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Timuçin AKYÜREK

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sema BİLİCİ

Ankara
Aralık, 2011

.....'ın.....
.....
.....başlıklı tezi
.....tarihinde, jürimiz tarafından.....
..... Ana Bilim / Ana Sanat Dalında Yüksek
Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Adı Soyadı</u>	<u>imza</u>
Başkan: Prof. Dr. Serap BUYURGAN	
Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç Dr. Sema BİLİCİ	
Üye : Yrd. Doç Dr. Erol GÜNDÜĞÜ	
Üye :	
Üye :	

ÖN SÖZ

Görsel sanatlar dersinde Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (Çok Alanlı Sanat Eğitimi) yöntemi ile öğrencilerde tarih ve kültür bilinci eksikliği tespit edilerek, tarih ve kültür bilinci gelişiminin öğrencilerde daha iyi nasıl olabileceği sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırmanın ilköğretim 1. kademe öğrencilerinde tarih ve kültür bilinci oluşturulmasında ve müze kavramının daha geniş anlamda geliştirilmesinde yararlı olacağını ümit ediyorum.

Özellikle araştırmamın yürütülmesinde ve gerekli izinlerin alınmasında yardımcı olan Cemil Nardalı İlköğretim Okulu idarecilerine ve araştırmanın her aşamasında öğretmenlik mesleğinde kazanmış olduğu tecrübelerini, bilgilerini paylaşan, müze etkinliklerinde, sınıf içi uygulamalarda, değerlendirme aşamasında ve gerekli izin kâğıtlarının hazırlanmasında sonuna kadar yardımlarını esirgemeyen Funda Bengü öğretmenimize...

Araştırmanın metot aşamasında istatistiki verilerin elde edilmesinde bilgilerini ve tecrübelerini paylaşan, araştırma görevlisi Nazif Çalış'a ...

Konu seçiminde ve nasıl bir çalışma yapılması gerektiği konusunda fikirlerini paylaşan sn. Prof. Dr. Serap Buyurgan'a...

Kaynak yardımında bulunan sn. Doç. Dr. Meliha Yılmaz'a...

Özellikle araştırma sürecinin en başından sonuna kadar her zaman rehberlik eden, yol gösteren, tezi bitirmemde güvenini eksik etmeyen ve daime destekleyen tez danışmanım sn. Yrd. Doç. Dr. Sema Bilici'ye...

Son olarak her zaman yanımda olan desteklerini esirgemeyen aileme ve yakın arkadaşlarıma teşekkürlerimi borç bilirim.

Timuçin AKYÜREK

ÖZET

İLKÖĞRETİM 1.KADEME GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE EĞİTİMİNİN TARİH VE KÜLTÜR BİLİNCİ OLUŞTURMASINDAKİ ÖNEMİ

AKYÜREK, Timuçin
Yüksek Lisans Tezi, Resim İş Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sema BİLİCİ
Aralık-2011, 167 sayfa

Araştırmanın amacı İlköğretim 1. kademe 5. sınıf öğrencilerinde tarih ve kültür bilincinin hangi boyutlarda olduğunu, tarihi eser, müze gibi kavramlara ne kadar yakın olduklarını ve bu kavramlardan ne anladıklarını, tarihe bakış perspektiflerini ve derinliklerini saptamak, elde edilecek verilerle Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (Çok Alanlı Sanat Eğitimi) çalışması yapılarak büyük önem arz eden tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasını sağlamaktır. Öğrencilerdeki tarih ve kültür bilinci eksikliğini tespit etmek ve bu tespit noktasında Disipline Dayalı Sanat Eğitimi ile görsel sanatlar dersinde bu eksikliklerin ne olduğuna ve nedenlerine ulaşarak daha iyi nasıl olabilir sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırmada öğrencilere kademeli olarak ön test, müze etkinliği (gezisi), uygulama ve son test yapılmıştır. Bu araştırma karma yöntem olarak değerlendirilebilir. Nitel veriler Rubrik performans değerlendirme formu ile nitel verilere dönüştürülmüştür. Araştırmanın evreni Adana ili Seyhan İlçesine Bağlı Cemil Nardalı İlköğretim okulundan Random yolu ile seçilen 15+15=30 kişilik 5/B sınıfı öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın ilk basamağında sınıf ortamında deney ve kontrol grubu öğrencilerine müze hakkındaki ön bilgileri hakkında veri toplamak aracı olarak ön test uygulanmıştır. Araştırmanın ikinci aşmasında deney ve kontrol grubu ikiye ayrılır ve deney grubu ile slâyt sunumu kullanılarak müze konusu işlenir. Ders sonunda öğrencilerden müze etkinlik dosyaları hazırlamaları istenir.

Araştırmanın üçüncü aşamasında deney ve kontrol grubu ile müze gezisi gerçekleşir. Dosya hazırlayan öğrenciler Disipline Temelli Sanat Eğitimi kapsamındaki Betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı sorularını cevaplayıp seçtikleri bir eserinde resmini çizmeleri istenir. Bütün sorular seçmiş oldukları esere göre cevaplandırılır.

Araştırmanın dördüncü aşamasında sınıf ortamında uygulama yapılır. Müzede en çok etkilendikleri bir eserle ilgili uygulama çalışması yaptırılır. Malzeme sınırlaması yoktur. Araştırmanın son aşamasında son test uygulanır. Öğrencinin geçirmiş olduğu süreç sonunda ön test ile son test sonuçları karşılaştırılır.

Bulgular araştırmanın başında öğrencilerde müze kavramı ve tarihi eser kavramlarında büyük eksikliklerin olduğunu göstermiştir. Yine öğrencilerde görsel sanatlar ile müze etkinliği arasında bir ilişki kuramadıkları görülmüştür. Öğrencilerin tarihi, tarihi eserleri müzeleri çok sınırlı bir alanda tutukları bunda da daha önce geçirmiş oldukları eğitim sürecinin etkili olduğu görülmüştür. Öğrencileri eğitimleri boyunca tek bir müzeye gittikleri müzelerde etkinliklerde bulunmadıkları pasif oldukları ve üzerinde yaşadıkları topraklarda başka uygarlıklarında yaşadığına tanıklık etmedikleri görülmüştür. Uygulama kısmında yaratıcı, özgün olamadıkları malzemeyi tanımadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırma sonunda ise öğrenciler yaşamış oldukları bu yeni tecrübe ile müze ve tarihi eser hakkında, bilgilerini, görüşlerini genişlettikleri görülmüştür. Bu bulgular ışığında tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasına yönelik ileride yapılabilecek dikkat edilecek hususlar belirtilmiş öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarih ve Kültür Bilinci, Müze, Disipline Dayalı Sanat Eğitimi.

SUMMARY

THE IMPORTANCE OF MUSEUM EDUCATION RAISING HISTORY AND CULTURE AWARENESS IN PRIMARY EDUCATION FIRST STAGE VISUAL ARTS COURSE

AKYÜREK, Timuçin

Postgraduate Thesis, Discipline of Painting Lesson

Thesis Advisor: Ass. Prof. Dr. Sema BİLİCİ

December-2011, 167 pages

The purpose of the research is to determine the level of history and culture awareness of the students who are studying at the fifth grade in primary education first stage, to determine their interest towards the terms such as historical artifacts and museum and what they understand from these terms, to elicit their perspective towards the history and to provide history and culture awareness by doing a research about Disciplinary Based Education (Art Education in Various Fields) with the data to be obtained. In this research, the question ‘how to be more effective’ is tried to be answered by seeking the deficiencies in Disciplinary Based Education (Art Education in Various Fields) and Visual Arts course.

In the research, students were applied pretest, museum activity (tour), application and posttest by degrees. This research may be evaluated as coeducational method. Qualitative data were transformed into qualitative data with rubric performance evaluation form. The nature of the research consists of 15+15:30 5/B students who were chosen randomly from Cemil Nardalı Primary School in the district of Seyhan/Adana. On the first stage of the research, students were applied pretest to gather data about their preliminary knowledge on museum. On the second stage of the research, students in both groups are asked to write a short story including key words such as museum, artifact, bus stop, argument. On this stage, the important part is whether students perceive the word ‘argument’ as argument between two people which has a sad ending or from the perspective of historical artifact. On the third stage of the research, experimental and control groups are divided into two and the subject of museum is taught to experimental group by using slide. At the end of the lesson, students are asked to prepare museum activity files.

On the third stage of the research, experimental and control groups are taken to museum. Students, who have prepared files, are asked to answer the questions of description, analysis, interpretation and judgment within the scope of Disciplinary Based Education and to draw an artwork. All questions are answered in accordance with the artifact that they have chosen.

On the fourth stage of the research, application is performed in classroom environment. An application study is performed to the students about the artifacts that they have been impressed most. There is no limitation on material. On the last stage of the research, posttest is applied. After the process that the student has experienced, results of the pretest and posttest are compared.

Findings have showed shown that students had great deficiencies about museum and historical artifacts at the beginning of the research. Students had also difficulty in establishing connection between visual arts and museum activity. It has been understood that students have a very low level of knowledge about history, historical artifacts and museums and this is because of their previous education. They did not visit museums, have activities in museums and witness the remnants of civilizations on the land that they are living now. In the application stage, it was seen that they were not being creative or genuine and did not know the material. At the end of the research, it was observed that students have extended their knowledge and views about museums and historical artifacts. Within the scope of these findings, the points to be considered in raising history and culture awareness have been stated and suggestions have been presented.

Key Words: Awareness of History and Culture, Museum, Disciplinary Based Art Education.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç	12
1.3. Önem	12
1.4. Varsayımlar	15
1.5. Sınırlılıklar	15
1.6. Tanımlar	16

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.TARİH VE KÜLTÜR BİLİNCİ.....	17
2.1.1. Tarih ve Tarih Bilinci Kavramı.....	17
2.1.2. Kültür ve Kültür Bilinci Kavramı.....	20
2.1.3. Kültürel Varlıklar ve Kültürel Varlıkların Korunması.....	23
2.1.4. Tarih Eğitiminin Önemi.....	26
2.1.5. Tarih Eğitiminin ve Materyal Kullanımının Önemi.....	29
2.2. MÜZE KAVRAMI.....	33
2.2.1. Kavramsal Anlamda Müze Tanımı.....	33
2.2.2. Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi.....	35
2.2.3. Türkiye’de Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi.....	37
2.2.4. Müzelerin Eğitim Görevi.....	39
2.2.5. Eğitimde Müzelerden Nasıl Yararlanabiliriz?.....	43
2.2.6. Müzelerde Gerçekleşebilecek Eğitim Aktiviteleri.....	46
2.3. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ.....	55
2.3.1. Görsel Sanatlar ve Eğitimi.....	55
2.3.2. İlköğretimde Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi.....	58
2.3.3. Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler.....	68
2.3.4. Görsel Sanatlar Eğitiminde Disipline Dayalı (Temelli) Sanat Eğitimi Yöntemi.....	69
2.3.4.1. Sanat Tarihi.....	71
2.3.4.2. Sanat Eleştirisi.....	72
2.3.4.3. Estetik.....	77
2.3.4.4. Uygulama.....	78
2.3.5. Görsel Sanatlar Eğitiminde Müzelerin Önemi.....	80
2.3.6. Görsel Sanatlar Eğitimi ile Müzelerde Eğitsel Faaliyetler.....	82

3. YÖNTEM.....	89
3.1. Araştırmanın Modeli	89
3.2. Evren ve Örneklem	92
3.3. Verilerin Toplanması	92
3.4. Verilerin Analizi	92
3.5. Deney Grubuna Uygulanan Ders Planları ve Etkinlikleri.....	93
3.5.1. Tarih ve Kültür Bilinci - Müze Ziyareti Öncesi Sınıf Etkinliği.....	93
3.5.2. Tarih ve Kültür Bilinci - Müze Ziyareti Öncesi Sınıf Etkinliği Slayt Sunumu.....	94
3.5.3. Tarih ve Kültür Bilinci - Müze Ziyareti Etkinliği.....	94
3.5.4. Tarih ve Kültür Bilinci - Müze Ziyareti Sonrası Uygulama ve Son Test Etkinliği.....	94
4. BULGULAR ve YORUMLAR.....	95
4.1. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi ile Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Görsel Sanatlar Dersindeki Öğrenci Başarısına İlişkin Bulgular.....	95
4.1.1. Kontrol ve Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önceki Müzeler Hakkında Bilgi Birikimleri Arasında Fark Olup Olmadığını Gösterir Dağılım.....	96
4.1.2. Kontrol Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önce ve Sonra Müzeler Hakkında Bilgi Birikimleri Arasında Fark Olup Olmadığını Gösterir Dağılım.....	97
4.1.3. Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önce ve Sonra Müzeler Hakkında Bilgi Birikimleri Arasında Fark Olup Olmadığını Gösterir Dağılım.....	99
4.1.4. Kontrol ve Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verildikten Sonra Müzeler Hakkında Bilgi Birikimleri Arasında Fark Olup Olmadığını Gösterir Dağılım.....	102
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	103
Sonuç	105
Öneriler.....	117
KAYNAKÇA	118
EKLER	124

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1	Yaşantı Konisi.....	30
Tablo 2.2	Duyu Organları ile Öğrenmedeki Oranları.....	31
Tablo 2.3	Nesnenin Ayrıntılı İncelenmesi.....	48
Tablo 2.4	Nesneler ve Çevre.....	49
Tablo 2.5	Eleştiri ve Sanat Tarihi.....	53
Tablo 2.6	Eleştiri Yöntemiyle Bir Sanat Eserinde Bulunan Farklı Estetik Niteliklerin Ortaya Çıkarılması.....	53
Tablo 3.1	Çalışma Grubu İçerisinde Yer Alan Okul ve Öğrenci Sayıları.....	89
Tablo 3.2	Ön test - Son test Kontrol Gruplu Desen.....	90
Tablo 4.1	Kontrol ve Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önceki Müzeler Hakkında Bilgi Birikim Puanlarının Karşılaştırılması.....	96
Tablo 4.2	Kontrol ve Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önceki Müzeler Hakkında Bilgi Birikim Puanlarının Karşılaştırılması için Mann - Whitney U Testi Sonucu.....	96
Tablo 4.3	Kontrol ve Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verildikten Sonra Müzeler Hakkında Bilgi Birikim Puanlarının Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri.....	97
Tablo 4.4	Kontrol ve Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verildikten Sonra Müzeler Hakkında Bilgi Birikim Puanlarının Karşılaştırılması İçin Mann - Whitney U Testi Sonucu.....	98
Tablo 4.5	Kontrol Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önce ve Eğitimden Sonra Müzeler Hakkında Bilgi Birikim Puanlarının Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri.....	98
Tablo 4.6	Kontrol Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önce ve Sonra Müzeler Hakkında Bilgi Birikim Puanlarının Karşılaştırılması için Wilcoxon Testi.....	98
Tablo 4.7	Eğitimden Önce Deney Grubu Ön Test Puan Bulguları.....	99
Tablo 4.8	Eğitimden Sonra Deney Grubu Son Test Puan Bulguları.....	100
Tablo 4.9	Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önce ve Eğitimden Sonra, Müzeler Hakkında Bilgi Birikimi Puanlarının Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri.....	101
Tablo 4.10	Deney Grubu Öğrencilerine Eğitim Verilmeden Önce ve Eğitimden Sonra Müzeler Hakkında Bilgi Birikimi Puanlarının Karşılaştırması İçin Wilcoxon Testi Sonucu.....	101
Tablo 4.11	Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verildikten sonra müzeler Hakkında Bilgi Birikim Puanlarının Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri.....	102
Tablo 4.12	Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verildikten sonra müzeler Hakkında Bilgi Birikim Puanlarının Karşılaştırılması İçin Mann – Whitney U Testi Sonucu.....	102

KISALTMALAR LİSTESİ

Bk.	: Bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DTSE	: Disiplin Temelli Sanat Eğitimi
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi (International Council of Museums)
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
ODTU	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Bilim ve Kültür Teşkilatı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sanat bir anlatım aracıdır. İfade edilmek istenenler kimi zaman sesle kimi zaman biçimle kimi zamanda sözlerle anlam kazanır. Bu sayede resim sadece boya olmaktan, heykel kütle olmaktan, melodi sesler gelişi güzel olmaktan kurtulur ve sanatın kendi dünyasında anlam kazanır (Yılmaz, 2009:17). Toplumda güzel sanatlardan söz edildiğinde akla sadece resim, heykel, seramik malzemeleriyle oluşturulmuş eserlerin bulunduğu mekânlar gelmektedir. Hâlbuki sanat hayatın bir parçasıdır ve her yerde karşımıza çıkar (Özsoy, 1998:41). Öyle ise sanat için şunu söyleyebiliriz; sanat karışıklıktan ahenk yaratma faaliyetidir. Bir adım daha ileri giderek söylenebilir ki kolayca anlaşılamayan niceliği, çokluğu, kolayca anlaşılabilir bir birliğe dönüştürme durumudur. Sanat, düzensiz olana düzeni getirmekle felsefe ve bilimin temelini oluşturur. Sanat sisli olanı açıklığa kavuşturur (Boydaş, 2007:5).

Dolayısıyla sanat kendi malzemesiyle birçok mesajlar taşımaktadır. Sanatsal bütün çabalar hareketler insanlara bir şeyler anlatma gayretindedir. Sanat ayrıca bir bilgi tarzı ve sanat dünyası olmasıyla bilim veya felsefe dünyasındaki bilgiler kadar değerli olup yararlı bilgiler taşır (Aktaran; Buyurgan, 2007:16).

Sanatın evrensel nitelikleri, sözgelimi özgünlüğü, tekilliği, yenilik barındırması sanat hakkında genel bir tanım yapılmasını engellemektedir. Tarihsel olarak sanat kavramının tartışılması 19. yüzyılın sonlarında gündeme gelmiştir. O zamana kadar sanatın bilimsel teorilerde olduğu gibi sanatın kesin bir tanımını yapmak olası değildir. Günümüzde ise sanat kavramı genellikle plastik sanatlar veya görsel sanatlar anlamında kullanılmaktadır. Hem plastik sanatlar da hem de görsel sanatlar da ortak olan özellik özgünlüğün yakalanması, estetik kalitenin ortaya çıkartılmasıdır. Genel olarak insanların duygu ve düşüncelerinin çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritim gibi araçlarla ve kişisel bir kaygıyla etkili bir biçimde sunulmasına sanat faaliyeti denir (Artut, 2001:18).

San'a (1979:1) göre, sanat duygu ve düşünce arasındaki bağlantıyı vurgular. Eğitimin de temel amacı bu iki yönü sağlayabilmektir. Bu anlamda sanat eğitimi çocuğu sanatçı yapmayı hedeflemez. Sanat eğitiminin amacı, özünde ruhun yüceltilmesi, özgürleşme, ruhsal gereksinimlerin doyurulması, çağdaş ve duyarlı bir toplum yaratılması yer alır. Sanat eğitimi bireylerin yeteneklerinin çalıştırıldığı, yaratıcı, kendine güveni olan, estetik duyguları geliştirmeyi amaç edinen bir ilkeyle hareket eder. Bu niteliklere sahip uygar bir toplum yaratabilmenin, sanat eğitimi ile gerçekleşebileceğinin bilinmesi gereklidir. Sanat eğitimi düzeyi ne olursa olsun tüm toplum için kaçınılmaz bir gerekliliktir (Artut, 2001:95). Yaratıcı, nitelikli, kendine güveni olan uygar bir birey ve toplum yaratmada Milli Eğitim Bakanlığı, Görsel Sanatlar Eğitiminde gerçekleşmesini gerekli gördüğü bir takım genel amaçlar tespit etmiştir. Bu amaçlar:

Bireysel ve Toplumsal Amaçlar:

1. Öğrenciye içinde yaşadığı dünyayı gözlemleme duyarlılığı kazandırma,
2. Öğrenciye seçme, ayırma, birleştirme, yeniden organize edebilme becerileri kazandırmak, analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısı geliştirme,
3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, güven duygusu kazanmasını, kendini geliştirmesini sağlama,
4. Öğrencinin üç boyutlu iki boyutlu görsel çalışmalarla kendini ifade etmesini sağlama,
5. Öğrencinin ilgisini, yazılı- görsel materyallerle destekleme,
6. Öğrencinin yaşamının her alanında kullanabileceği yaratıcı davranışlar geliştirme,
7. Öğrencilerin yerel ve evrensel sanatçıları sanat eserlerini tanımasını sağlama,
8. Ulusal ve evrensel değerleri anlayabilme bilinci kazandırma,
9. Geçmişten günümüze kalan sanat eserlerinden haz olmayı, onur duymayı övünç kaynağı olarak görebilmeyi sağlama,
10. Öğrencilerde işbirliği duygusunu oluşturmak, Kendine ve başkalarına saygı duyma bilinci kazandırma,

11. Öğrencinin ruh sağlığını, iç dünyasını tanıma, anlatabilme ve bu duyarlılığı kazandırma,
12. Öğrencinin aklını, duygularını ve zekâsını sorgulayabilme bilincini kazandırma.

Algısal Amaçlar:

1. Öğrencinin hayal gücünü geliştirme,
2. Öğrencinin görsel hafızasındaki bilgileri sanatsal anlatıma dönüştürebilme,
3. Öğrencinin öğrendiklerini farklı alanlarda kullanabilme becerisini geliştirme,
4. Bilgi birikimini sanatsal uygulamalarda gösterebilme,
5. Yeni durumlarla karşılaştığında özgün çözümler üretebilme becerisini kazandırma,

Estetik Amaçlar:

1. Öğrencide, sanat ve sanat eserlerinin her zaman önemli olduğu bilincini kazandırma,
2. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilinci kazandırma,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi kazandırma ve bu sevgiyi hayatının her alanında yansıtabilme, bunu davranış haline getirebilme yeterliliğini kazandırma,
4. Öğrenciye doğadan veya insan elinden çıkmış nesneleri değerlendirebilme yeteneği kazandırma,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırma,

Teknik Amaçlar:

1. Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak görsel olarak anlatıma dönüştürebilme isteği ve kullanabilme becerisi kazandırma,
2. Öğrencinin farklılıklardan zevk almasını sağlamak,
3. Öğrenciye farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına varmasını sağlama,

4. Öğrenciye, öğrendiği kullandığı teknikler dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti uyandırma,
5. Öğrenciye amacına uygun malzemeyi seçebilme, malzemeleri tanıyarak anlam çıkarabilme becerisi kazandırma,
6. Öğrenciye çıkabilecek sorunları aşmada çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırma (Yılmaz, 2009:18-20).

Sanat programının niteliği yukarıda MEB'in belirttiği, gerçekleşmesi istenen özellikler dikkate alınınca bunun bütün öğrenciler için ne kadar önemli olduğunu tüm yaşamlarını etkileyecek olan bir eğitim ve kazanım süreci olduğunu görebiliriz. Sanat programı hem yetenekli az sayıda ki hem de sınıf dışında sanat yapamayan öğrenciler için öğrenme fırsatı hazırlar. Sanat eğitimi öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri için hem sözel hem de sözel olmayan ifadeleri nasıl kullanmaları gerektiğini öğretir. Özellikle tarih gibi soyut bir kavramın öğretilmesinde görsel sanatlar programı, tarihin sağladığı somut kanıtları kullanarak öğrenciler resim heykel, mozaik vb. çalışmalar yapabilmektedir. Bu durum öğrencilerin ihtiyacı olan, nesne temelli görerek, dokunarak, hissederek, öğrenme eylemini gerçekleştirmelerini sağlamaktadır. Öğrenciler zekâlarına güvenmeyi dolayısı ile kendilerine güvenmeyi ve bir sorunun çözümünün farklı yolları olduğunu öğrenirler.

Bu durum öğrencilere karar vermekten korkmamaları hususunda kendilerine güven verir. Ayrıca sanat eğitimi yolu ile görsel imgelerin kontrolü için kavram ve teknikler öğrenirler. Sanat eğitimi yoluyla öğrenciler algısal, yorumsal ve çözümsel yetilerini geliştirirler. Sanat eserlerinin estetik niteliğini öğrenirler. Görsel sanatların dilini öğrenen bir öğrenci, fikirlerini de anlamlı bir şekilde ifade etmeyi başarır. Sanat eğitimi sayesinde öğrenci, tarihin temel aldığı geniş kültürel yapıyı anlar ve bu yapıya daha duyarlı hale gelir. Görsel sanatlar daima insanlık tarihinin onsuz olamayan bütünleyicisi durumundadır (Boydaş, 2007:9-10). Öğrenciler sanat eğitimi sayesinde bakmak yerine görmeyi, işitmeyi, dokunmayı, tat almayı, dokunduğunu hissetmeyi öğrenir. Çevresini, içinde yaşadığı evreni doğru bir şekilde görebilmesi, anlamlandırabilmesi, evrenin farkına varabilmesi ve bu sayede onunla bütünleşebilmesi sanat eğitimi yoluyla mümkün olmaktadır (Yılmaz, 2009:17-18).

Güteryüz'e (2001:46) göre öğrenciler görsel sanatlar eğitiminin teori ve uygulama kısımlarındaki kazanımları sayesinde, nesnelerle bağlantı kurabilmekte ve buluşlar yapabilmeye yönelmektedir. Öğrencilerin kazanımları, gelecekte kullanabileceği bir araç olmakta ve kişisel bir hüviyet kazanmaktadır.

Sanat Eğitimi MEB'in kazandırmak istediği amaçlar da dikkate alınacak olursa bireyin genel eğitimi içerisinde son derece önemli bir yere sahiptir. Sanat eğitimi yaygın biçimde düşünüldüğü gibi, sadece yeteneklilerin eğitimi için "lüks" değil, her birey her toplum için gerekli bir kişilik eğitimidir. Burada sanat eğitiminden kastedilen, sanatçı yetiştirmek değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, bireyin estetik eğitimidir. Bireyin yaratıcı güçlerinin ortaya çıkmasını sağlayacak şartları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını sağlayan bir etkinliktir (Gençaydın, 1990:44).

Aynı zamanda bir duygu ve akıl varlığı olan insanın sadece akıl yönünden geliştirilmesi onun tam insan olması için asla yeterli değildir. Mantıksal değerlendirmeler, eylemler insanı, duygu dünyasından uzaklaştırır ve çıkara dayalı değerlendirmelere sürükler. İnsan sadece kafasıyla değil duygularıyla da yaşar ve yaşamalıdır da. Örneğin bir mimar, almış olduğu teknik eğitim yanında, görsel sanatlara dayalı estetik bir eğitiminden, yaratıcı bir süreçten geçmemişse ondan görsel zevklere hitap edebilen, içerisinde tarih ve kültür barındıran, yaratıcı yapılar ortaya koymasını beklemek yanlış olur. Bir avukat, bir doktor veya iş adamı eğer gerekli olan sanat eğitimi sürecinden geçmediyse onlardan nasıl mantıkları yanında duygularını da kullanmalarını, empati kurabilmelerini veya sanata ilgi göstermelerini bekleyeceksiniz. Bilim adamı olmak isteyen bir birey eğer sanat eğitimden geçmemişse nasıl yaratıcı sürecini çalıştırmasını bekleyeceksiniz ya da bir sporcu sanat eğitimi ile kazanması gereken öz güven duygusunun yokluğunu kariyerinde başarılı olmak için nasıl dolduracak, bütün bunların yanında sanat eğitiminden yoksun kalan bireylerin tarihe, sanat eserlerine, içerisinde kültür olan her şeye duyarlı bireyler olmalarını nasıl bekleriz, Çünkü tarih ve kültür bilinci bir duyarlılık, bir duygu, estetik bir bakışa sahip olma ve empati davranışdır aslında söylenmesi gereken bireyin eğitiminde ruhsal doyumun önemli olduğu ve bu duyarlılığın geliştirilmesi gerektiğidir. İşte bu noktada bireyin eğitilmesinde devreye sanat eğitimi girmektedir. Sanat eğitimi, bireyi bir bütün olarak görür. Parçaları birleştirir ve daha duyarlı ve daha yaratıcı yeni bireyler ortaya çıkartır (Gençaydın, 1993:3).

Sanat eğitiminin varlığının ve öneminin farkında olarak atılacak adımlar sanat eğitiminin verimli olabilmesi için gerekli ilk koşullardır. Nitelikli bir sanat eğitimi çağa uygun kendini yenileyebilen bir müfredat, nitelikli sanat eğitimcisi, yeterli zaman ve uygun fiziki koşulların sağlanması ile gerçekleşir. Milli Eğitim Bakanlığının, Talim ve Terbiye Kurulunun ve Yüksek Öğretim Kurumu'nun sanat eğitiminin önemini ve varlığını kavrayarak, sanat eğitime programlarda yeteri kadar yer vermelidir (Buyurgan, 2007:17).

Türk eğitim sisteminde okul yöneticileri genellikle yaratıcı olmaktan uzak, hazır yöntemleri kullanırlar. Bu anlayışta da öğretmen ve öğrencilerin girişim yeteneğini ve cesaretini kısıtlayıp sınırlar. Sanat eğitimi ise yaratıcılık temelleri üzerinde yükselen önemli bir faktördür. Özellikle 21. yüzyılda sanat eğitiminde yaratıcılık (okul öncesi ve ilköğretim) eğitimin en önemli amacı olup, bu yönde çocukların yaratıcılıklarını ortaya çıkarıcı, geliştirici programlara yer verilmektedir (Artut, 2001:141).

Daha önce değinildiği gibi bireylerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranışlarının geliştirilmesinde bireyin bir bütün olarak eğitiminde sanat eğitiminin önemi inkâr edilemez ancak unutmamamız gereken bir başka önemli nokta bireylerde tarih ve kültür bilincinin kazandırılmasıdır. Sanat kendini bulmada tarihin kaynaklarına başvurmaktadır. Dolayısı ile karşılıklı bir alışveriş oluşmaktadır. Bu nedenle tarih ve kültür bilincini sanattan bağımsız düşünmemeliyiz. Tarih bilinci, geçmişin yorumları, bugünün algılanması ve geleceğe ilişkin beklentiler arasında bağlantı kurabilmek demektir. Ancak bu anlamda tarih bilinci gelişmiş birey, kendisini zamanın akışı içinde değerlendirebilir ve kaba çizgileriyle ortak bir kültür mirası ve gelecek kurgusuna sahip olmanın sağladığı davranış belirliliği, benzerliği ve sorumluluğuyla toplum yaşamında, aktif yaratıcı bir biçimde yer alabilir. Bahsedilen tarih bilinci ise ancak eğitimle oluşabilir.

Zira önemli inançların ve yargıların çoğu bireyin kişisel deneyimlerinden çok, başkalarına ait fikirleri özümseyerek şekillenmektedir. Ayrıca tutumlar ve değerler analiz edildiği zaman bunların bilgiye ve bilişsel öğelere dayandığı da görülmektedir. Toplumun kendi hakkındaki imajını, başka toplumlara ilişkin düşüncelerini ve algılamalarını diğer bilimsel disiplinlerden daha çok tarih belirler. Bu biçimlendirme,

ilkokuldan başlayarak örgün eğitim dizgesi içinde gerçekleşir. Bu sebeple, toplumda tarih ve kültür bilincinin kazandırılması, olumlu tutumların oluşturulması için gerekli bilgilerin önceden bireylere verilmiş olması gerekmektedir. Tarih ve kültür bilinci kazandırılmasının, hem bilişsel hem de duyuşsal alanda hedefleri olması gerektiğinden, bireyleri bilgilendirmekle beraber onlarda tarih ve kültür bilinci ile ilgili değer ve tutumları oluşturma amacı taşımaktadır. Yapılacak doğru çalışmalarla bireylerin ve dolayısı ile toplumun, tarih ile ilgili konularda duyarlılık kazanması, belli tutum ve değerlerinin gelişmesi, bunu davranışlarına yansıtması, tarih ve kültür mirasını koruma bilincine sahip olması amaçlanmaktadır (Demirel, 1993:49).

Tekeli'ye (2002:17-18) göre tarih öğretimi öğrencilerin zaman kavrayışını ve toplumsal değişimle ilişkilendirmesini, anlatı kurabilme kapasitesinin gelişmesini, empati kurabilmesini, herhangi bir konuda araştırma yapabilmesini ve kavramları, dili doğru kullanabilmesini sağlar. Haydın-Arthur ve Hunt'un "Learning to Teach History in The Secondary School: A Companion to School Experience" başlıklı kitapta "Okul Müfredatlarında Tarihin Yeri" başlıklı kitabında tarihin öğrencilere öğretilme gerekçeleri;

- Tarih çocukların kendilerini tanımaları,
 - Tarih kültürel normları ve değerler sistemini gelecek kuşaklara aktarmak,
 - Tarih, anıtlar tarihsel yapılar ve yerleşim yerleri, mimari eserler ve müzeler aracılığıyla çocuklara kendi mirasını tanıtmak,
 - Tarih çocuğun eğitim deneyimlerinin zenginleştiren ve kişisel gelişimine katkıda bulunan tarihçilik becerilerini geliştirmek,
 - Tarih bir ülkenin insani değerlerini ve yurtseverlik duygusunu aşılama,
- şeklinde açıklanır.

Mete Tunçay "İlk ve Ortaöğretimde Tarih" başlıklı bildiride tarihin öğretilme gerekçeleri;

- Çocuğun geçmişi ve bugünü anlamasına yardımcı olmak,
- Çocuğun bütün insan etkinliklerine karşı bir duygudaşlık oluşturmak,

- İnsanlığın bir üyesi olduğunu dolayısı ile geçmişe neler borçlu olduğunu ve geleceğe karşı vazifelerini-bilinç vizyonunu sağlamak,
- Geçmişe bakarak evrenin her zaman böyle olmadığını ve gelecekte neler olabileceğini tasavvur edebilmesini sağlamak,
- Olayları neden sonuç ilişkisi ile görüp açıklayabilmesini sağlamak,
- Toplum birey ilişkisini doğru örneklerle kavramasına yardımcı olmak,
- Yüksek insan değerlerine ulaşmasını sağlamak olarak açıklar (Tunçay, 1977:283-284).

MEB (2006)'in İlköğretim kurumları Yönetmeliği'nin ilköğretim amaçlarında bu durum “öğrencilerin milli ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini, bu değerlere saygı duymalarını sağlamak” olarak belirtilir. MEB'in amaçlarına bakıldığında bireyin bilişsel duyuşsal ve psiko-motor gelişiminden bahsedilmemekte bu konuya vurgu yapılmamıştır. Bu durum Kültür Bakanlığının müzeler ile ilgili hedeflerinde de mevcuttur (T.C. Kültür Bakanlığının Müzelerin İç Hizmetler Yönetmeliğinde müzelerin faaliyetleri sayfa 42-43' de ayrıntılı belirtilmiştir).

Tarih ve kültürel bilincin oluşturulmasında somut tarihi ve kültürel mirasın korunması son derece önemlidir. Bununla birlikte eğitimde çocuklara kazandırılması gereken hedefler düşünüldüğünde kültürel somut mirasın korunması ve eğitim odaklı kullanılması da son derece önemlidir. Eski eserler, bulundukları ülkenin ve kültürün olduğu kadar, insanlık tarihinin, insan yaratıcılığının, kültürel çeşitliliğin ve gelişimin belgeleri yani kanıtları olarak ortak evrensel değer taşırlar (Demirel,1993:44). Duruma evrensel baktığımız da binlerce uygarlığın ve kültürün ortaya çıktığı dünyamızda, insanoğlunun yaptığı büyük hatalar sonucunda evrensel tarihi ve kültürel zenginlikler büyük bir hızla tahrip olmaktadır. Tarihsel çevre ile kültür ve sanat adına üretilenler ya yok olmakta ya da kimlik değiştirmektedir. Bunun sonucunda yeni kuşaklar, yeniden yaratılma olanağı bulunmayan tekrarı mümkün görünmeyen, kültür birikimine, tarihi mirasa sahip olduklarını bilemeyeceklerdir. Tarihi ve kültürel mirasın yok edilmemesi için karşılaşılabilecek sorunlar ve sorunların kaynağı ne olursa olsun, temeldeki yanlışlıkların ortadan kaldırılarak çözümlenmesi gerekmektedir (Demirel, 1993:57). Özellikle sanat eğitiminde öğrencilerde tarih ve kültür bilinci oluşturmaya dayalı bir

takım yöntemler uygulanmaktadır. Bunlardan birisi de müze ziyaretleridir. Müzeler sanat ve kültür yaşamında etkin bir eğitim kurumuna dönüşebilirler. Görsel sanatlar eğitiminde müzelerin temel amaçlarının bireylerde tarih ve kültür gelişimini sağlamak bunun yanında estetik, duyuşsal ve psiko-motor davranışların da olumlu bir şekilde ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlamaktır (Artut, 2001:92).

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün, görsel sanatlar dersi müfredatında yer alan amaçları doğrultusunda 17. maddede belirtilen “Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyeleri ve sanat stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme” ilkesinden hareketle müzelerin etkili bir şekilde kullanımı daha da önemli hale getirmektedir (MEB, 2010).

Görsel sanatlar bireyin yaşamının ve onu çevreleyen toplumun vazgeçilmez bir alanını oluşturur. Bireyin, bilerek ya da bilmeyerek yaşamının her kesitinde bir görsel sanat ürünü ile karşı karşıyadır. Bu gerçeklik onu hem ruhsal, hem de fiziksel olarak etkilemektedir. Bireyin sanatı anlaması ve ona tepki vermesi onun için olumlu yaşantılar kazanmasında etkili bir araç olabilir. Bu aracı bilmek, anlamak ve yorumlamak belli bir planlama ve uygun mekânlar gerektirir. Görsel sanatlar eğitimi bu nedenlerle tüm eğitim istemi içerisinde özel bir yere sahiptir. Görsel sanatlar eğitimi içerisinde yer alabilecek alanlar arasında galeriler ve müzeler önemli bir yer tutar (Buyurgan ve Mercin, 2005:106).

Özellikle 21.yüzyılda yaşanan yoğun teknolojik gelişmeler toplumlar da önemli değişikliklere neden olmaktadır. Bu değişiklik hem olumlu olabilmekte hem de olumsuz olabilmektedir. Örneğin insanların yaşam standartları yükselmekte ulaşım kolaylaşmakta, hizmet sektörü gelişmekte, gündelik yaşam kolaylaşmakta buna rağmen insanların yalnızlığı artmakta, kültürel değerler değişmekte, geleneklerle çağın kültürü çatışmaya sürüklenmekte bir bağ kurulamamaktadır. Hızla değişen toplumun yaşanan

çağa ayak uydurmada kültürünü yaşatmada sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu durumda bir toplumun gelişimini, değişimini gösteren kanıtlar toplayan ve gelecek nesillere aktaran müzeler geçmişte de bu ve benzeri sorunlarla karşılaşan toplumların bu süreçlerden nasıl geçtiği, bu güne kadar nasıl geldiğini ve kendi tarihimize diğer toplumların tarihleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu da anlamamıza yardımcı olmaktadır (Atagök,1999:20).

Müzelerin yaşanan kültürel hayatla ve eğitimle ilgili işlevlerini yeterine yerine getirip getiremediği konusunda bir takım tartışmalar yapılmaktadır. Müze sayılarının artışının aksine, bugünün toplumunun genç neslinin müzeler ve etkinlikleriyle fazlaca ilgilenmedikleri bilinmektedir. Bunun bir sonucu olarak bazı müzeler yapılan eleştirileri dikkate alarak bunu düzeltme yolunda değişikliğe gitmişlerdir. Örneğin koleksiyonları sunma yöntemlerini değiştirmiş, konferanslar ve görsel sunum gibi teknolojiden faydalanma yoluna gidilmiştir. Öğrenciler için de atölyeler kurulmuş, müze içinde çalışmalar yapabilmelerine olanak sağlanmıştır. Bu sayede müzeler eski eser deposu olmaktan çıkmış, yaşayan, hayata, eğitime ve kültüre katkı yapan kurumlar haline gelmiştir.

Sanat, tarih, kültür, doğa ve bilim gibi farklı bilim dallarının öğretilmesinde ve bunların bir sonraki nesillere aktarılmasında gelecek kuşaklara mirasında müzelerin rolü büyüktür. Özellikle ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi gelişmiş ülkelerde müzelerde eğitim bölümleri vardır. Uzman personeller tarafından eğitici seminerler düzenlenir. Öğrenciler müzelerin sağladığı bu olanaklardan yararlanırlar. Ülkemizde de müzeciliğin doğuşu, müze eğitim bilinci çok eskilere dayanmamaktadır. Ülkemiz çok zengin tarihi kaynaklara sahiptir. Araştırma yapan, müze eğitiminin önemini savunan pek çok bilim insanı, siyasetçi, eğitimci varken müzelerden eğitimde yeterince faydalanamadığımız gerçeği karşımızda durmaktadır. Müzelerde eğitim bölümleri, atölyeler ve eğitim uzmanları bulunmamaktadır. Bu nedenle eğitimcilerin müzelerden yararlanma noktasında bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir (Buyurgan, 2007:108).

Ata'ya (2002:255) göre Türkiye'de görsel sanatlar eğitiminde müzelerden yararlanılması, müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması ve bu yönde teşvik edici uygulamaların girişimlerin olması önemli üzerinde durulması gereken bir durumdur. Örnek olarak eğitimcilerin müzelere ilgi göstermeleri ve ders programlarının da buna

göre şekillendirilmesidir. Müzelerden yararlanma noktasında ders öğretim programlarının yeterli olmadığını tespit ederek müzelerden yararlanmanın ders programlarıyla doğrudan ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Programlar eğitimcinin sorumlu olduğu konuda, uygulanacak yöntemlerde ve kazandırılacak hedeflerin yürütülmesinde son derece önemlidir. Bu nedenle görsel sanatlar dersinin gözden geçirilerek, alternatif öğretim kaynaklarından müze ve bu alana yönelik farklı öğretim stratejilerinden yararlanılması gerekmektedir.

Gelişmiş ülkelerdeki görsel sanatlar eğitiminin ileri düzeylerde olduğunu görmekteyiz. Bunun en önemli sebeplerinden biriside sanata verilen değer ve müzelerin okul programlarında yoğun şekilde kullanılmasıdır (Erbay, 1999:58-59). İlköğretim I. kademe görsel sanatlar dersinde müze eğitiminin tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasına etkisi son derece önemlidir. Görsel sanatlar dersinde yaptırılan müze uygulamalarının öğrencilerde tarih, kültür ve müze bilinci gibi kavramların oluşmasına katkısı dikkate alınmalıdır. Bu nedenle Tarih ve kültür bilincinin öğrencilerde oluşturulmasında, maddi kanıtlar sağlayan birincil kaynaklardan yararlanılmayı teşvik edecek müze kaynaklı öğretim yöntemleri kullanılmalıdır. Bu yöntemlerden biri de Disipline Dayalı (Temelli) Sanat Eğitimi'dir. Disipline dayalı sanat eğitimi yönteminin, öğrencilerde tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasına etkisinin olup olmadığı bu araştırmanın problem durumlarından biridir. Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemi, genel olarak bir amaca gidilen yol demektir yani amaca götüren süreci kapsar. Öğretim yöntemi ise öğretmek ve öğrenmek için öğrencilerin özellikleri, dersin içeriği, araç ve gereçleri ile tüm öğrenme durumları göz önünde bulundurarak bilinçli olarak belirlenen ve izlenen akılcı yoldur.

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Yöntemi, öncelikle ilköğretim sınıflarında geliştirilen ve aynı zamanda yetişkin eğitiminde, yaşam boyu eğitimde ve sanat müzelerinde kullanılmak için düzenlenen kapsamlı öğrenme ve öğretme yaklaşımıdır. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi bilgiyi birkaç şekilde; Sanat Tarihi, sanat Eleştirisi, Estetik ve Uygulama gibi alanlardan elde etmek için oluşmuştur (Aktaran; Mercin, 2006:17-18). Sanat Eleştirisi kendi içerisinde dört aşamaya ayrılır: Betimleme, Çözümleme, Yorumlama ve Yargı (Sanat Eleştirisi ayrıntılı olarak sayfa 51-54'de “Çalışma Yaprakları” alt başlığında açıklanmaktadır).

Müzelerin görsel sanatlar eğitimi açısından son derece zengin koleksiyonlara sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ancak Türkiye’de müzelerin zengin kaynaklarının, disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile etkili bir şekilde kullanıldığını tam olarak söyleyemeyiz. Dolayısı ile eğitimcilerin müzelerden kaynak olarak yararlanırken, öğrencilerin aktif olduğu gözleme dayalı, araştırmacı ve yaratıcı bir sürecin işlediği yöntemleri kullanmaları gerekir (Aktaran: Mercin, 2006:7-8-20-21).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; İlköğretim I. kademe 5. sınıf görsel sanatlar dersinde müze eğitiminin öğrencilerde tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasına etkisini araştırmaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü’nün, görsel sanatlar dersi müfredatında yer alan amaçları doğrultusunda 17. maddede belirtilen “Tarihi öğren yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyeleri ve sanat stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme” ilkesinden hareketle; İlköğretim I. kademe görsel sanatlar derslerinde bu amacın gerçekleşme durumunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanoğlunu 21. yüzyılda geçtiğimiz yüzyıldakinden daha büyük bir değişiklik beklemektedir. Bu değişiklikler geçmişe göre o kadar farklıdır ki Gibson’un ifade ettiği gibi “ son otuz yıldaki tecrübelerden çıkarılan ders, hiç kimsenin geleceğe otomatik pilot olarak bağlanmış gibi, programlanmış bir şekilde gidemeyeceğini göstermektedir”. Gelecek bugünün doğrusal bir uzantısı olmayacaksa, yarını görebilmek ve daha iyi bir yaşam planlayabilmek için, bu değişim sürecinde ortaya çıkan değerleri iyi anlamak ve gelecek için iyi alınacak önlemleri bu değerler çerçevesinde gözden geçirmek gerekmektedir. 20. yüzyıldan 21. yüzyıla aktarılan değerler arasında bulunan küreselleşme, bir yönü ile küreselleşme, bir yönü ile tek düzeligi, benzeşmeyi, bir yönü ile de çok kültürlülüğü, çok yönlülüğü ve bunun yaratacağı zenginlikleri çağrıştıran bir terimdir (Oktay, 2001:19).

Eğitim açısında küreselleşmenin tek düzelikten çok farklı kültürlerin tanıtılması olarak yorumlanması gerektiğinden tarih eğitiminde küreselleşme dikkate alınır, hem evrensel değerler ve ortak kültürün öğrenciye kazandırılması hem de kültür ve coğrafyanın avantaja dönüştürülmesi gerekmektedir. Coğrafi ve bölgesel özelliklerin daha etkili bir şekilde eğitim programlarında yer almasıyla öğrencilerin tarihi çevreden kültürden, coğrafyalarından kopuk yetişmemeleri sağlanabilir. Geçmiş eski uygarlıklara beşik olmuş Ege bölgesinde Dağkızılca nahiyesinde ortaokula gitmekte olan öğrenciler, çevrelerinde sürekli olarak tarihi eserlerle karşılaşmaktadırlar.

Bu eserlerin bir kısmının yurt dışına yasadışı yollardan çıkarıldığı bilinmektedir. Bu da elbette tarih ve kültür bilincinin eksik oluşundan veya hiç olmamasından, eğitim eksikliğinden, vatandaşlık bilincinden yoksun oluşlarından ve ekonomik kaygılardan meydana gelen büyük bir sorundur. Ortaokul 6. sınıf öğrencileri bu eserler hakkında bilgi almak istemişlerdir. Avuçlarında tuttuğu ve üzerinde bir insan profili ve seçilmesi güç de olsa büyük ihtimalle Grek alfabesiyle yazılmış yazılar bulunan, tahminen 1000 yıllık, Bizans dönemine ait bakıra benzer bir sikkeyi uzatıp “öğretmenim bu para Osmanlılara mı ait?” diye sorup gerçek yanıtını alınca arkadaşlarıyla birlikte şaşırıp kalmıştır (Ertürk, 1998:250-251). Bu nedenle çocuklara Edirne’den Van’a kadar tek tip tarih, ya da içeriği bakımından eksik bir tarih eğitiminin verilmesi yanlış olacaktır. Yıldırım’a (1998:169) göre Türkiye’de ki tarihi eserler, anıtlar, yani Anadolu uygarlıkları konusundaki bilgisizliğin, ilgisizliğin nedenleri arasında ilk ve orta dereceli okullarda bu konulara gerektiği gibi yeterince değinilmemesi yatmaktadır. Anadolu’nun tarih öncesi kültürel gelişiminin ve bu gelişimi sağlayan uygarlıkların yeterince anlatılmadığını belirtmektedir.

Anadolu’daki Türk kültürü bir Anadolu sentezidir. Kendisinden öncekilerin birikimlerini alan, kendindeki öz ile birlikte özümleyen ve yeni bir oluşumu ortaya koyan bir kültür özelliği taşımaktadır. Dünyaya şöyle bir baktığımızda kendisinden önceki ve çağdaşı kültür veya uygarlıklardan etkilenmeyen hiçbir ulus ya da yöresel kültür bulunmamaktadır. Bu nedenle yeni kültürler, eskilerin üzerine kurularak onların mirasçısı olmaktadır. Buradan hareketle diyebiliriz ki Türk kültürü bu topraklarda gelişmiş bütün kültürlerin mirasçısıdır. Anadolu gibi zengin bir tarih atmosferinde bireylerde tarih ve kültür bilinci oluşturmak daha kolay olacaktır (Yıldırım, 1998:172).

Tarihi eserlerin korunması, sahip çıkılması günümüzde hiç olmadığı kadar önemli hale gelmiştir. Hızlı ve çarpık kentleşmenin olduğu, insanların müzelerden uzaklaştığı, kişisel amaçlar uğruna tarihi ve doğal sit alanlarının tahrip edildiği bir ortamda tarih ve kültür bilincinin kazandırılması önemle üzerinde durulması gereken problemdir. Bireyin estetik yetenekleri, algılama ve dikkat becerileri gelişmiş, sanat kültürünü yaşatabilen, ruhsal boyuta ulaşmış, sanat kültürünün evrensel bir dil olduğunu kavrayabilen, tarih ve kültür bilinci kazanmış dolayısı ile tarihi olanın, kültürel olanın insan yaşamında çok önemli olduğunu bilen bireyler yetiştirmek bir toplumun geleceği açısından son derece önemlidir. Aksi halde Anadolu'nun zengin kültürel mirasına sahip çıkılamayacak ve geleceğin yeniden inşasında büyük problemlerle karşılaşılacaktır.

Toplumsal kazanımlarda, İlköğretim müfredatında yer alan görsel sanatlar derslerinin büyük önemi bulunmaktadır. Sanat, tarih, kültür, bilim kısacası yaşama ait uzak ya da yakın geçmişin izlerinin yaşatıldığı müzeler de tarih ve kültür bilincini kazandırmada en önemli öğrenme mekânlarıdır. Bu nedenle görsel sanatlar dersinde tarih öğretimi dolayısı ile müzeler, bilişsel psiko-motor, kişisel ve sosyal yönden bütün olarak gelişmiş insan yetiştirmede de önemli bir yer tutmaktadır (MEB, 2009).

Sanat eğitimi programları içerisinde yer alan konulara ait en verimli öğrenme süreci, görerek ve hissederek müzelerde gerçekleşir. Müzede gerçek objeler karşısında gerçekleşen öğrenmenin daha istekli, heyecan verici ve kalıcı olması, müze eğitiminin önemini arttırmaktadır. Çünkü müze eğitimi amacı ve konuları, sergileri, objeleri, çevresi, öğrenciyi merkeze alan ve disiplinler arası yönleriyle müzenin temel eğitim kuramları ve ilkeleri ışığında aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanılmasını içerir. Yaşam boyu eğitim süreci içerisinde çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak günümüzde müzelerin; yaşantılara dayalı etkin kullanımını içeren müze eğitimi, tarihi ve kültürel zenginlikleriyle Türkiye'nin yeni ve ihtiyaç duyulan bir alanıdır. Son yıllarda Türkiye'de müzeler ve müze eğitim konusu bireyin bütüncül gelişiminde, tarih ve kültür bilincinin kazandırılmasında, sanat eğitiminde öğretmenlere yeni ufuklar açan, değişik ve etkili sanat öğrenme imkânları sunan bir alan olarak karşımıza çıkar. Bu araştırma ile İlköğretim I. kademe görsel sanatlar dersi kapsamında, müze eğitiminin İlköğretim I. kademe öğrencilerinde tarih ve kültür bilinci oluşturulmasındaki etkileri

saptanarak, temel eğitime yönelik uygulama önerileri ile toplumsal bilincin geliştirilmesine katkı sağlanacağı düşünülmektedir (MEB, 2009).

1.4. Varsayımlar

- Seçilen model okulun evreni yansıttığı,
- Örneklem grubunun sayı ve özellik bakımından evreni temsil ettiği,
- Testlerin geçerliliğinin uzman kanısınca yeterli olduğu,
- Öğrencilerin ön test-son test sorularını seviyelerini yansıtacak şekilde yanıtladıkları,

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma; 2010-2011 eğitim-öğretim yılında 5 hafta süresince (5x40=200dakika) Adana İli Seyhan İlçesi Cemil Nardalı İlköğretim Okulu'nda I. kademe 5. sınıfta okuyan, random yolu ile seçilmiş 15+15= 30 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmada müze ziyareti öğrencilerin yanıtlaması için hazırlanan “Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemi” soruları ile sınırlıdır.

Araştırmada kullanılan ön test-son test; araştırmacı tarafından, uzman görüşleri de alındıktan sonra belirlenecek ölçütlere göre hazırlanan sorularla sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Anıt: Sanat ve tarihi değeri olan yapı, heykel ve resim gibi sanat eserlerinin toplumca önem kazanması ile bir esere atfedilen niteliktir (Turani, 2004:13).

DeneySEL Desen: Deney ve kontrol grupları diye adlandırılan iki farklı grubun araştırmaya dâhil edilmesi, deney grubunun işleme tabi tutulduktan sonra elde edilen sonuçların her iki gruba karşılaştırılmasından oluşan bir yöntemdir (Karasar, 2009:67).

Eleştirel Düşünce: Bilgiler arasındaki mantıksızlıkları ve akıl yürütmeleri tanımlayabilme, gerçekler ile gerçek olmayan arasındaki farkı ayırt edebilme, fikirleri mantıklı görüşler şeklinde ileri sürebilme (Öğülmüş, 2004:14).

Empati: Kendini karşısındakinin yerine koyarak onun iç dünyasını algılayabilme (Buyurgan, 2007:290).

Kanıt Kullanma: Dersin amacına yönelik olarak kanıt niteliği taşıyan birinci elden kaynaklar ve ikinci elden kaynakların karşılaştırılması. Birincil kaynaklar olayın geçtiği döneme ait kaynaklardır (MEB, 2004:52).

Konservasyon: Koruma, her türlü sanat eserinin onarım veya tamamlama yapılmaksızın yıpranmasının durdurulması işlemidir (Buyurgan, 2007:291).

Restorasyon: Tarihsel özelliği olan, eski kültür ürünlerinin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için özgün niteliklerine kavuşturma eylemi (Balcı, 2008:176).

Proporsiyon: Parçaların birbiriyle olan ilişkileri, oran (Yılmaz, 2009:429).

Estetik: Güzelliği ve güzelliğin insan ruhundaki etkilerini konu olarak alan felsefe kolu (Türk Dil Kurumu Yayınları, 1948).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TARİH VE KÜLTÜR BİLİNCİ

2.1.1 Tarih ve Tarih Bilinci Kavramı

Tarih nedir? Tarihçi kime denir? Tarih tekerrürden mi ibarettir? Tarihi olaylar biricik midir? Tarih öğrenmenin yararı var mıdır? Tarih geçmişteki insanların neler yaptıklarına, isteklerine, amaçlarına yaşadıklarına ilişkin olarak gerçekliğe konularak ortaya konulmuş betimlemeler olarak tanımlanır. Bilinmesi gereken en önemli nokta tarih geçmiş veya geçmişin aynası değildir. Tarih pek çok memnun edici olmayan

yanlarıyla bir bilgi dalıdır; güvenilmezdir, değişkenlik gösterir, uyuşmaz parçacıklar halindedir. Ancak bu niteliklerine rağmen geçmişe dair önemli bilgiler taşır. Yalnızca geçmişi değil, günümüzde olup biteni de anlayabilmek için gereklidir. Milletlerin önemli kuvvet kaynaklarından biri de tarihleridir. Toplumlar, millet olarak varlıklarını devam ettirebilmek için tarihlerine dayanmak zorundadırlar. Çünkü Tarih, millette kök duygusunu uyandırır. Bu duygu, birey veya toplumda bir millete mensubiyet bilincini canlı tutar ve onu derinleştirir (Dilek, 2002:5).

Tarih, insanın sosyo-biyolojik bir tür, toplumsal, tarihsel bir varlık olarak; toplumdaki, doğadaki bunlara bağlı olarak bireydeki-gelişme sürecinin incelenmesidir. Toplumlar basitten karmaşığa, alt düzeyden üst düzeye, sonsuz-sürekli bir akış içindedir; değişim ve gelişim, doğa, üretim güçleri ve ilişkileri, sosyal-siyasal sıçramalar, bilimsel/teknolojik, sanatsal, kültürel dönüşümler hep bu akış içinde gerçekleşir. Tarih bu akışın, dünden geleceğe yönelen nesnel yasal haklarımızın bulunması, kavranmasıdır. Bu bağlamda yanlış bir kanı olarak yaygınlaşan; “tarih, geçmişin incelenmesidir” savı, bilgisizlik değil, bilinçli bir çarpıtmadır. Diğer bir deyişle tarih dün-bugün-yarın’a (geleceğe) ilişkin bilinmeyenin bilgisine ulaşmak için gelişimin yasallıklarını araştırma, soruşturma ve yorumlamadır (Oymak, 1997:32).

Bir bilgi dalı olan “tarih”in çeşitli tanımları yapılmıştır. Bunlardan belli başlıcalar şöyle sıralanabilir:

- Tarih, olayların ilmidir.
- Tarih, neticeleri sebeplere bağlayan ilimdir.
- Tarih, insanlığın şahsiyetinin oluşunu gösterir.
- Tarih, insanlığın gerçek romanıdır.
- Tarih, vesikalar vasıtasıyla, maziye tesis teşebbüsüdür.
- Tarih, içimizde yaşayan canlı mazidir.
- Tarih, insanları bir heykel, bir kitabe, bir anıt karşısında düşündürme sanatıdır.
- Tarih, ibretler hazinesidir.
- Tarih, insanlığın bütün tecrübesidir.
- Tarih, milletlerin hafızasıdır.

Bu tarifelerin her biri “Tarih”in bir yanını gösterir. Ancak bize göre, tarih, bu tarifelerden sonuncusu yani “tarih, milletlerin hafızasıdır” olmalıdır (Aktaran; Memioğlu, 2004). İnsan olmanın temel unsurlarından olan ad koymada, ya da kimlik belirlemede, tarih, birinci dereceden rol oynamıştır. Hangi birey ya da toplum ele alınır, alınsın kendi kimliğini, sahip olduğu tarihi sürecin kendisine kazandırdığı niteliklerle elde etmektedir. Özellikle toplumsal kimlik tarihe tümüyle bağlıdır. Tarihe bağımlılık, birey açısından da aynı derecede geçerlidir (Uygur, 1996:153-154).

Özetle, tarih, genel anlamda insanın bilme(merak) içgüdü, özel anlamda kendisinin dününü, bugününü, yarınını anlama zorunluluğudur ya da buradan doğmuştur. Bu genellemenin dışında, çağımızda hemen her şeyin bir tarihi, tarihsel bilgisi ve tarihsel yorumu vardır. Örneğin Bilim Tarihi, Toplum Tarihi, Sanat Tarihi, Ulusal Tarih, Demokrasi Tarihi gibi (Oymak, 1997:33).

Tarih bilgisi, ancak tarih bilgisinin gerekli hatta zorunlu olduğunun kavranması ile işlevli olur. Bu işlev, ancak bugün ve yarın için, günlük, aylık, yıllık, yüzyıllık insan gereksinmelerine yanıt, çözüm bulabileceğinin farkına varılması ile olanaklıdır. Doğal olarak, Nietzsche’nin dediği gibi “bilgi bahçesinde başıboş dolaşanların gereksinmesi gibi değildir tarih bilgisinin gereksinimi, bizim yaşama ve eyleme gereksinmemiz var. İşte biz tarih bilgisini yaşam ve eylemlerimiz için istiyoruz.” Buradaki yaşam ve eylem, insanın yaşam içi, bilimsel, sanatsal, etnolojik, hukuksal, ekonomik, felsefi, törel tüm eylemlerini içerir. Şu kabul edilen bir gerçektir: Bilginin tek başına bir değeri vardır, tek başına bir yararı vardır. Tarih bilgisinin de kuşkusuz, böyle bir özelliği vardır. Bilgi bir araç olduğu gibi, bir amaçtır da. Bilginin, tarih bilgisinin bu bağlamıyla işlevli olması tek bir yolla olasıdır: Tarihten doğru bilgi edinme. Bunun yolu, tarihten doğru bilgi edinmemin yolu nedir? Kuşkusuz bu tarihçinin, tarih bilimcisinin işidir. Oysa tarih bilgisi genel yasallıklarıyla, tarihçi olmayanlara da gereklidir. Doğru tarih bilgisi, aynı zamanda yararlı bilgidir (Oymak, 1997:34).

Ancak milletlerin ortak ruhunu dokuyan, besleyen ve zenginleştiren kuru tarih bilgisi değil, tarihteki olaylara ve geçmişten kalan her şeye, anın ihtiyaçlarına göre

getirilmiş yorumlarla oluşmuş; hayata ve tarihe, varlığı ve ruhu ile iştirak etmekten doğan tarih bilincidir. Tarih bilinci geçmişten beslenmekle beraber ileriye doğru giden düşünceye dayanır ve geleceğe yön vermede belirleyici yer tutar. Bu sayede gelecek tasavvuru tarih bilinci ile oluşur. Tarihin biriktirdiği her şey; bütün bir medeniyet, yaşama şekli, maddî ve manevî değerler buna yardımcı olur. Birey ve toplum, en uzak geçmişten sonsuz geleceğe doğru akıp giden zaman içinde var olduğu ve var olacağı duygusuna ancak tarih bilinci ile ulaşabilir. Tarih bilincine tarih bilgisi olmadan ulaşamaz. Tarih üzerine bilgi sahibi olmak ise tarih bilincine sahip olmak demek değildir. Tarih bilinci kendiliğinden ortaya çıkmaz; zaman, mekân ve şartlara tarih bilgisi ile bakmak, görüleni yaşanan anın değerleri ile yorumlamak suretiyle doğar. Tarih bilinci, tarih bilgisi yanında, geçmişle doğrudan teması gelmeye de ihtiyaç duyar. Geçmişle teması ise ancak tarihten bugüne kalan eserler sağlayabilir (Sungu ve Ata, 2002:153-154).

Tarih insanlara doğru kararları vermeleri doğru sonuçlara ulaşmaları için yön veren bir düşünce tarzıdır. İnsanlığın geçmişi öğrenmeye ve ondan tecrübe kazanmaya ihtiyacı vardır. Tarihin amacı olan geçmişin anlaşılması aslında bugünün ve geleceğin anlaşılmasıdır. Geçmiş bugün ve gelecek tarihin sonsuzluğu içinde birbirine bağlıdır. Tarihe merak duymamız ve bu alana kaynaklar yatırmamızda ki asıl sebep bugünü daha iyi anlayabilmek, çözümleyebilmek, güvenilir bir gelecek oluşturmaktır. Tarihin bir başka değeri ise bireylere kimlik duygusu katması, içinde bulundukları toplumun ve insanoğlunun kültürel mirasını anlamasına yardımcı olmaktır. Birey ve toplum kendi kimliğini, sahip olduğu tarihi süreç sayesinde kazanır. Tarih kolektif bellektir ve bundan mahrum olanlar hafızalarını yitirerek köksüz duruma düşerler (Aktaran; Kaya, 2009:71).

Tarih bilincinin en önemli ana unsuru, süreci kavratmasıdır; sürekli bir ilerleme içerisinde olan toplumların belirli nesnel yasallıklara bağlı olarak gelişmelerini sağlayan akışın, sürecin kavranmasıdır. Tarihsel bilinç, geçmişten buyana insan aklının, bilgisinin, tecrübelerinin ve ürettiklerinin bugün yeniden yeni bir üslupla üretilmesidir. Bu aynı zamanda düşünüleni yeniden düşünmek, yeniden tasavvur edebilmektir. Dolayısıyla, burada önemli olan tarihsel olayları bir “nesne” olarak alıp aktarmak değil, o olaylardaki kavramları kazandırabilmektir. Bu kavrayış olayı tarihi birçok ilişkili olayları ile kavramamızı da sağlar. Yazıda daha önce tarih ve bilgiden söz ederken, oluş

ve süreçlerde eytişimsel ilişkiler kavranmadan doğru bilgiye ulaşamayacağı belirtilmişti. Aynı biçimde tarihsel olayın eytişimsel ilişkileri, o ilişkilerdeki eytişimsel yansı olan düşünceyi kavramak, işte tarihsel bilincin gerçekleşmesidir. Tarih, ilişkileri, koşulları içinde yeniden düşünüp bilgiden bilince doğru yol almaktır. Bu sürecin kavranması da bugün gerçekleştiğinden; geçmişle bugün bütün ilişkileri ile düşüncede yansıyacağından; geleceğe ilişkin öngörme süreci beslenecek, yorumlanacak ve gelecek öngörülebilinecektir. “Karanlıktan, kopukluktan kurtulup bilinmeyenin bilgisine ulaşılacağından, tarihsel bir varlık olan insan, tarihsel bilincini de tamamlayarak, geçmişten geleceğe giden düşünce süreci aralıksız gerçekleşecektir” (Oymak, 1997:36).

2.1.2. Kültür ve Kültür Bilinci Kavramı

Kültür ve medeniyet kavramları daha önce Türkçede yokken Osmanlı Devleti’nin batılılaşma döneminde dilimize girmiştir. Ülkemizde ilk defa bu kavramları sosyolojik olarak ele alan ve tartışan düşünürümüz Ziya Gökalp’tır.

Kültür, dilimize iki kaynaktan gelmiştir: Biri Fransız ve diğeri Amerikan kaynaklıdır. Fransızca kültürün Türkçe karşılığı “İrfan”, Amerikan’ca kültürün karşılığı, “Medeniyettir”. Ziya Gökalp kültürle medeniyetin ayrı ayrı kavramlar olduğunu kabul eder ve kültüre “hars” der. Ona göre hars, milli olduğu halde medeniyet beynelmileldir. Başlangıçta her kavmin harsı vardır. Hars yükseldikçe medeniyet doğmaya başlar. Sosyolog ve antropologların yüzde doksanı “medeniyet” kelimesini kullanmazlar, “kültür” kelimesini tercih ederler. Kimine göre bu iki kavram eş anlamlıdır, kimine göre farklıdır. Kültür; sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, tarih, sosyoloji ve etnoloji gibi sosyal bilimlerin ortak olarak ele aldıkları bir konudur. Tabii ki, bu bilimlerin her biri kültürü, kendilerini ilgilendiren yönleriyle ele almaktadırlar.

Kültür kavramı, Latince, “bakmak, yetiştirmek, ekin ekmek, özenmek” anlamına gelmektedir. Genel olarak ferdin sosyal ve zihni formasyonu ve şahsiyetinin gıda, zevk, duyarlılık ve zekâ yönünden olgunluğa ermesidir. Bireyi merkeze alan bu açıklamayla daha doğrusu yönüyle kültür, bir açılma, bir ayıklama anlamına gelir. Uğraşarak bedeninin, zihninin, ruhunun ve aklın yetilerini geliştirmesi ve nesnel açıdan ortak düşünme, duyma tarzları; örf ve adetlerin tamamı, kurumların ve çeşitli alanlarda ortaya konulmuş eserlerin bütünüdür. Kültür bir durumdur aslında olma durumudur. İnfomal

(resmi olmayan) ya da formal (resmi olan) açıdan eğitim görmüş ve bu eğitimle beğenisi, usavurma ve eleştirme gücü gelişmiş bir kişilik kazanma durumu olarak, bir toplumun, kendi iç yasalarına göre, biçim kazanması ve gelişmesidir (Aktaran; Gögebakan, 2009:14).

Kültür, yaşamın içerisindeki her şeyi içerisine alır. Geniş ve karmaşık bir varlıktır. Bilimsel anlamda kültür, insanın yaparak, yaşayarak öğrendiği maddi ve manevi her şeydir. Kültür Calvin Wells'in ifadesiyle "insanın yaşam zenginliği" dir. E.B. Taylor ise kültürü "Kültür, ya da uygarlık bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı), bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür". Kültür insanın ortaya koyduğu var olduğu tüm gerçekliktir. Dolayısıyla insanın olduğu, insan ile ilişkili her şey kültürdür. Kültür doğanın insanlaştırılmasıdır. İnsanın kendisine nasıl baktığı, kendini, özünü nasıl gördüğü tanıdığı kültürdür. Teknik, ekonomik, hukuk, estetik, bilim, devlet, yönetim insanın oluşturduğu her şey kültürdür aynı zamanda bireyler arasındaki her türlü etkileşim, maddesel ve manevi yapıtlar kültürdür (Uygur, 1996:17).

Kültür kelimesinin bizim için önemli olan iki anlamı vardır. Kültür önce yetiştirme yahut büyüme manasına gelir. Kültürlü adam yetiştirilmiş bir adamdır. Sonra bir kült olmadan kültür olmaz. Kült kelimesi ayin, tören yahut dram şeklindeki hareketler için de kullanılabilir. Törenden yalnız dinsel tören kastedilmemelidir. Törensiz hayat anlamsız bir hayattır. Gelişmiş bir kültür; doğum, ölüm, delikanlılık ve evlenme gibi hayatın önemli olayları için törenler yapar. Bunlar için bir şey yapmazsak onlar boş ve manasız kalır. Tören yapmak ruhsal bir ihtiyaçtır. Tören sadece önemli olaylar için değil küçük günlük olaylar için de yapılır. Örneğin toplu olarak yenilen yemek veya ziyafet, tören haline sokulmuş demektir. Bu şekilde yalnızca bedenler değil, ruhlar da doyurulmuş olur. Kültür, sadece tabiatın insan eliyle işlenmesi değil, bizzat insanın ahlâki, sosyal, entelektüel, teknik istidat ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi demektir. Burada ifade edilmek istenen insanın eğitimidir. İnsan, doğuştan potansiyel olarak pek çok yeteneği getirmekle birlikte uygun ortam bulamazsa, bunları ortaya çıkarmak mümkün olamaz. Şu halde kültürle eğitim arasında da çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Kültür; dili, musikiyi, mimariyi, dağı, taşı her şeyden önce insanı işlemek, bunları ulaşabilecekleri en yüksek, en güzel, en ince noktaya kadar ulaştırmaktır (Arslanoğlu, 1981:246).

Uygur’a göre; “kültür”, insanın ortaya koyduğu, içinde İnsanın var olduğu tüm gerçeklik demektir. Öyleyse; Kültür deyimiyle insan dünyasını taşıyan, yani insan varlığını gördüğümüz her şey anlaşılabilir. Kültür doğanın insanlaştırılma biçimi, bu insanlaştırmaya özgü süreç ve verimdir. Kültür, insanın kendini kendi evinde duymasını sağlayacak bir dünya ortaya koymasıdır. Buna göre kültür, böylesi bir dünyanın anlam varlığına ilişkin tüm düşünülebilirlikleri içerir: insan varoluşunun nasıl ve ne olduğudur kültür. İnsanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, istediği; insanın kendisine nasıl baktığı, özünü nasıl gördüğü; değerlerini, ülkülerini, isteklerini nasıl düzenlediği bütün bunlar hep kültürün öğeleridir. İnsanın ne tür bir yaşama biçimi, ne tür bir var olma programı, ne tür bir eylem kalıbı benimsediği kültürdür. Teknik, ekonomi, hukuk, estetik, bilim, devlet, yöntem - insanın meydana getirdiği her şey kültüre girer. Örgütler, dernekler, kurumlar, okullar, tüm kendilerine ilişkin şeylerle birlikte kültürden sayılırlar. İnsanlar arasındaki her çeşit karşılıklı etkileşmelere, her türlü yapıp yaratma alışkanlıklarına, bütün “manevi” ve “maddesel” yapıt ve ürünlere kültür denir (Uygur, 1996:17).

Kültür, sürekli değişerek insanı ve toplumu aşan zorunlu değişmelere onları adapte eden bir mekanizmadır. Bugünün kültürü, bugüne ait değildir. Bütün geçmiş birikimleri, belleğinde saklar. Onlara belki bazılarına bu çağdan günümüzden bir görünüm kazandırır. Onlar ya değişir, ya da kültürün bilinçaltına itilirler (Kuban, 2000:54).

Nerede bir toplum hayatı varsa, orada bir kültür doğmuştur. Kültürle toplum ikiz kardeş gibidir, birisi varsa mutlaka öteki de vardır. Bu ikisini birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü kültür, mutlaka bir nüfusta yaşar, onu yaşatacak bir nüfus yoksa kültür ölüdür ve eğer korunabilirse, belgelerde ve kalıntılarda yaşar. Kültür, bir toplumu diğerinden ayırmaya yarayan, onun özelliğini temsil eden bir işaret gibidir. Onun için kültür birliği, ırk birliğinden, hudut birliğinden daha önemli bir özellik taşır. Bir milletin kültürü varsa o millet vardır, eğer kültür yoksa veya özünü yitirmişse o toplum kimlik değiştirir (Arslanoğlu, 1981:246).

İnsanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, istediği; insanın kendine nasıl baktığı, özünü nasıl gördüğü; değerlerini, ülkülerini, isteklerini nasıl düzenlediği işte bütün bunlar kültürün öğeleridir. İnsanın kültürü onun ne tür bir yaşama biçemi, ne tür bir var olma programı, ne tür bir eylem kalıbı benimsediğidir. Kültürle ilgili olarak ünlü şair ve ressamımız Bedri Rahmi Eyüboğlu şunu söylemektedir: Paris'tesin, açsın... cebinde elli frangın var... Ne yaparsın? “Karnını mı doyurursun? Sinemaya, son günlerin en iyi filmine mi gidersin? Kitap mı, yoksa küçük bir tıpkıbasım mı alırsın, müzeye mi girersin?” eklerdi sonra: “İşte o yaptığın senin kültüründür!” Ne yaptığımız değil midir kültürümüzü belirleyen? İnsanın meydana getirmiş olduğu teknik, ekonomik, hukuk, estetik, bilim, devlet, yöntem hepsi kültüre girer. Hegel kültüre tinsel varlık demektedir. Bu tinsel varlık ruhi varlıktan prensipçe farklı bir varlık olarak kültür dünyasını oluşturur. Ruhi varlıktaki bireycilik prensibinin hüküm sürmesine rağmen, bu prensip tinsel varlıkta ortadan kalkmaktadır. Geniş anlamda ortak olan tinsel varlık, ruhi olandan özellikle bireyüstü oluşuyla ayrılır (Aktaran; Gögebakan, 2009:15-16).

2.1.3. Kültürel Varlıklar ve Kültürel Varlıkların Korunması

İnsanlık tarihinin bilinen en eski toplu yerleşim bölgesi üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarıdır. Ayrıca tarih ve kültür zenginlikleri bakımından da son derece özel bir konumda bulunmaktadır. Anadolu tarih öncesi dönemlerden itibaren çeşitli kültürlerle uygarlıklara ev sahipliği yapmış adeta bir kültür mozağıdır. Yeryüzünün en eski uygarlıkları yine bu topraklarda ortaya çıkmış ve batı kültürünün temelini oluşturan özgür düşünce kavramı, demokrasi kavramı, felsefe, temel bilimler ilk örneklerini Anadolu’da göstermiştir. Türkiye’den bahsedilirken her zaman “Uygarlıklar Ülkesi”, “Türkiye’nin Sanat ve Kültür Hazinesi”, “Doğa ve Tarihi Zenginlikler Ülkesi Türkiye” gibi ifadeler kullanılır (Aktaran; Yıldırım, 1998:169).

Anadolu coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca Asya, Avrupa, Afrika, Mısır ve Mezopotamya kültür yollarının kesiştiği bir merkez olmuştur. Orta Asya’dan Anadolu’ya 9. yüzyıldan başlayarak küçük gruplar, 11.yüzyıldan itibaren büyük kitleler halinde gelmeye başlayan Oğuz ve Türkmen boyları, Anadolu’nun bugünkü kültürel yapısını oluşturmaya başlamıştır. Anadolu’nun günümüzdeki evrensel değerler taşıyan özgün kültür yapısının oluşmasında Türkler ana etken olmuştur. Anadolu pek çok küçük kültürel çevreyi ve onların kültürel yapılarını içinde barındırmıştır. Bu kültür

zenginliğini kesin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün değildir. Anadolu coğrafyasında iç içe yaşayan bu kültür zenginliği pek az ulusa nasip olmuştur. Bu bir kültür mozaïği değildir; yurt tutulan Anadolu coğrafyasında kültürlerin yarattığı alaşım; yeni bir Anadolu kültürüdür. Anadolu geçmiş zaman içinde çok sayıda kültürü içerisinde barındırmış çeşitli topluluklara yurt olmuştur. Bu kültürel miras Anadolu'ya daha sonradan gelen diğer topluluklara aktarılmıştır. Bu zaman içerisinde gelişen alış veriş sonucunda kültür, değişimini sürdürmüştür (Kocabaş, 1998:67).

Kültürel ve doğal mirasın korunması 2000'li yıllarda devletlerin ve toplumların en çok ilgisini çeken konulardan biri olup, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve çeşitli organlarının çalışmalarının odaklandığı bir alan durumundadır. Korumaya ilişkin birçok uluslararası düzenlemenin yanında, doğal ve kültürel çevrenin (mirasın) korunması artık insan hakları (3. kuşak haklar, dayanışma hakları, çevre hakkı, vb) ile birlikte değerlendirilmeye başlanmıştır. Tarih boyunca çok çeşitli kültür ve uygarlıkların birleşme ve çatışma noktasında yer alan ve bugün de bu özelliğini koruyan Anadolu ve Trakya, üzerinde bir çok halkın bugüne bıraktığı kültür mirasını taşımaktadır. Ülkemiz sınırları içerisinde yer alan bu mirasın köklerinde eski Anadolu kültürleri (Hitit, Likya, Karya, Frig gibi), Akdeniz ve Ege kültürleri (Miken, Hellen, Roma, Bizans gibi), Orta Asya, İran, Arap etkileri ile Selçuklu ve Osmanlı kaynakları bulunmaktadır. Bu çeşitlilik ve zenginlik, Türkiye'yi belki de dünyada tek örnek yaparken, bu mirası korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak için belirlenecek politika ve stratejiler için çok büyük çabalar harcanmasını da zorunlu kılmaktadır (Akurgal, 2005:9).

Ülkemizde 2368. maddede Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Kanunu (KTVKK) ile nelerin bu kapsamda değerlendirileceği nelerin kültürel varlık olduğu, nelerin tabiat varlık olduğu, nelerin sit alanı olduğu ve koruma altına alınması gerektiği belirtilmiştir:

Genel Hükümler

Amaç:

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri

düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir.

Kapsam:

Madde 2 – Bu Kanun; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzelkişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar.

Tanımlar ve kısaltmalar:

Madde 3 – Bu Kanunda geçen tanımlar ve kısaltmalar şunlardır:

a) Tanımlar:

1. (Değişik:14/7/2004 – 5226/1 md.) “Kültür varlıkları”; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.
2. “Tabiat varlıkları”; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.
3. “Sit”; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır (TBMM, 2004).

Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal’ın yaptığı araştırmada Türkiye’de en az bilinen konunun Anadolu uygarlıkları olduğu ortaya çıkmıştır. Bir başka sonuç ise Türk aydınları arasında Mimar Sinan dışında bir Türk mimarının adını bilen ya da tarihi anıtları, eski harabeleri gezen insan sayısının parmakla gösterilecek kadar çok az olduğu sonucudur (Yıldırım, 1998:169).

Kuban'a (2000:164) göre batı toplumlarının tarihe ve kültüre ulusal kimliğin en önemli simgesi olarak baktığı bir aşamada, Türkiye'de tarih bilinci yokluğunun neden olduğu fiziki çevre katliamı endişe verici bir olgudur. Kültürel varlıkların korunması denince ilk akla gelen fiziki olarak devamlılığının sağlanmasıdır. Fiziki koşullarının devamlılığının sağlanması demek bunların zarar tahrip edilmemesi, olumsuz koşullardan korunması, yağmalanmasının önlenmesidir. Gelecek kuşaklara aktarılmasında bu eserlerin korunması en öncelikli konudur. Aynı zamanda sanayileşme ve ardından gelen şehirleşmenin getireceği olumsuz etkiler kültür varlıklarının korunmasında dikkat edilmesi gerekli noktalardır. Bir ulusun hayat tarzı, değer yargıları, kültürü, inançları, gelenekleri, sanatı, kendini ifade biçimleri kültür varlıklarının tanınması, incelenmesiyle mümkündür (Kuban, 2000:67).

Dünyanın en zengin arkeolojik ve tarihi verilerine sahip bir ülke olarak, bunların ekonomik olasılığının en üst düzeyde korunması, bugünkü Türk toplumunun en başta gelen görevlerinden biridir. Bu mirasın korunmasını kısa vadeli parasal ve ekonomik menfaatlere feda etmek, Türk toplumunun hem kendi evrensel imgesine hem tarihin hem de dünya tarihine yapacağı en büyük haksızlıktır (Kuban, 2000:162-163).

Kuban'a (2000:79) göre Kültürel varlıkların korunması kavramı kanunsuz bir şekilde bu kültürel zenginliklerin ihraç, ithal edilmesini veya mülkiyet naklinin önlenmesini de içermektedir. Özellikle kaçak kazılar önemli bir problem olarak karşımızda durmaktadır. Arkeolojik açıdan çok zengin olan ülkelerde yoğun bir şekilde kaçak kazılar yürütülmekte ve yurt dışına eserler çıkartılmaktadır. Türkiye bu açıdan çok tecrübeler yaşamış ve hala da yaşamaya devam eden bir ülkedir.

2.1.4. Tarih Eğitiminin Önemi

Tarih öğretmenlerinin en önemli sorumluluğu, öğrencilerine tarihi neden öğrenmeleri gerektiğini açıklamaktır. Günlük hayatta karşılaşılan en önemli sorun özellikle tarihle uğraşan kesimleri rahatsız eden insanların tarihi yüzeysel bir şekilde ve

diğer fen bilimleri gibi bilimlerle kıyaslanmasıdır. Ama tarihçiler kalp nakli yapmıyor, anayol inşa etmiyor ya da suçluları tutuklamıyor. Dolayısı ile eğitimin yararlı amaçlara hizmet etmesi beklenen bir toplumda, tarihin görevlerini betimlemek, açıklamak mühendisliğin veya doktorun görevlerini betimlemekten daha zor. Tarihi öğrenmemizin en önemli nedeni tarihin insanları ve toplumları anlamamızda yardım etmesi ve toplumsal değişimin nasıl oluştuğunu anlamamızı sağlamasıdır. Tarih yoluyla ancak değişimi ve değişime neden olan unsurları anlaşılabilir. Tarih insan durumunun tahlilinde de gerekli materyalleri sağlayan bir kaynaktır. Tarih karmaşık bir işlem olan sosyal değişime ve etrafımızdaki değişime neden olan etkenler üzerine de odaklanabilir.

Tarih öğretimi sayesinde geçmiş örneklerden yola çıkarak, bugünün ve geleceğin potansiyel değişimlerine karşı hazırlıklı olmak, değişimi kontrol edebilmek ve geleceğe anlamlı bir şekilde yön verebilmek mümkün olacaktır (Kaya, 2009:69-70). Tarih bilinci bütün gençlerin eğitiminde temel bir unsur olmalıdır. Tarih öğretimi örgencilerin eleştirel düşünme becerileri edinmelerini, bilgileri etkili ve sorumlu bir yaklaşımla analiz edip yorumlamalarını, meselelerin karmaşıklığını kavramalarını ve kültürel çeşitliliğe değer vermelerini sağlamalıdır. Geleneksel olarak, sosyal bilgiler veya tarih derslerinde bilginin ön planda tutulması ve öğretimde klasik tekniklere başvurulması, bu derslere öğrencilerin ilgi duymamasının başlıca sebeplerini oluşturmaktadır. Tarihsel konular problem haline getirilmedikçe ve öğrencilere düşünceleri için fırsat verilmedikçe bu derslere olan ilgisizlik artacağı gibi, tarih veya sosyal bilgiler öğretmeninin bu dersin neden öğretildiğine dair gerekçeleri de inandırıcılığını kaybedeceğe benziyor. Tarihsel öğrenmede düş gücünü kullanmak, öğrenciye yaratıcı düşüncesini nasıl kontrol edeceğini göstermekle mümkündür. Mesela, "Demiryollarının ortaya çıkmasından kim daha fazla kazançlı çıkmıştır?" sorusuna herhangi bir öğrenciden alacağımız cevap "atlar" olabilir. Dolayısıyla öğrencide tarihsel duyarlılığın oluşması, öğrenme sürecini yapılandıran öğretmene bağlıdır (Memioğlu, 2004:44).

Derslerde tarihsel düş gücüne dayalı etkinliklerde öğrencilerin empati yapabilmesi için aşağıdaki ilkeleri izlemekte yarar vardır:

- Bir başkasının kişiliğini anlamaya çalışma.
- Diğer insanların kişiliğiyle özdeşleşme.

- İnsanları etkileyen koşulları anlama.
- Başkasının özelliklerini benimseme.
- Geçmişteki insanların koşullarını göz önünde bulundurma.
- Koşullara geçmişteki insanların tepkilerini yorumlama.
- Geçmişteki insanların koşullara tepkilerini betimleme.
- Coğrafi ve diğer koşulların geçmişteki insan duygu, düşünce ve davranışına etkisini keşfetme (Memioğlu, 2004:48).

Tarih eğitimi en önemli amacı, çocuğun içinde yaşadığı sosyal hayat hakkında aydınlatılması, çocuğun sosyal hayata uyumunu sağlamasıdır. Tarihin bu görevi yerine getirmesi için yalnız eski olayları göstermesi yeterli değildir. Coğrafya, öğrenciye yeryüzünün bugünkü durumunu nasıl öğretmeye çalışıyorsa, tarihte bugünkü insanlık toplumunun bugünkü durumu hakkında bilgi vermeye çalışır. Tarih eski olayları araştırıyorsa amacı sadece bu olayları öğretmek değil, insanlığın bugünkü hayata ulaşmak için geçirdiği evrimi ortaya çıkarmak ve şimdiyi daha iyi kavratmaya çalışmak olmalıdır.

Tarih, özellikle çocuğun imgelemine eğitir. Çocukları olaylar ve kişiler üzerine düşünmeye sevk eder. Çocuklar kişileri veya eserleri incelerken, onların dönemleri içindeki hareketlerini, çevreye olan etkilerini, karakterlerini, o gün için önemlerini ve bugün için neyi ifade ettiklerini anlamaya çalışacaklardır ve bu tecrübeler çocuğun gerçek hayatta olayları doğru bir şekilde görmesinde etkili olmaktadır. Tarih eğitimi çocuğu araştırmaya, incelemeye yöneltmekte ve bu alışkanlığı kazanmasını sağlamaktadır. Çocuklar bir eseri, kişiyi ya da olayı incelerken değişik eserleri incelemeye, gözlemlemeye ve araştırmaya zorunludur. Çocuklar geçirmiş olduğu bu süreçle beraber yeni tecrübeler edinir ve nasıl araştırma yapılır bunu öğrenir. Çocuğun etkili bir tarih öğrenimiyle zihinsel, psikolojik ve bedensel gelişimi sağlanır (Sungu ve Ata, 2002:153-154). Hiçbir bilgi yoktur ki tarihin içerisinde yer almasın ve yine tarihin içine yerleşmek gerçeğin içinde olmak demektir. Bilinçten koparılmış bir bilgi bilinçten soyutlanmış bir bilgi, bilgi olmayacaktır. Bilinç ortamı hem konumunda hem sezgisinde tarihseldir. Hem tarihsel çerçevede oluşmuştur hem de bir tarih olarak duyurur (Kaya, 2009:61).

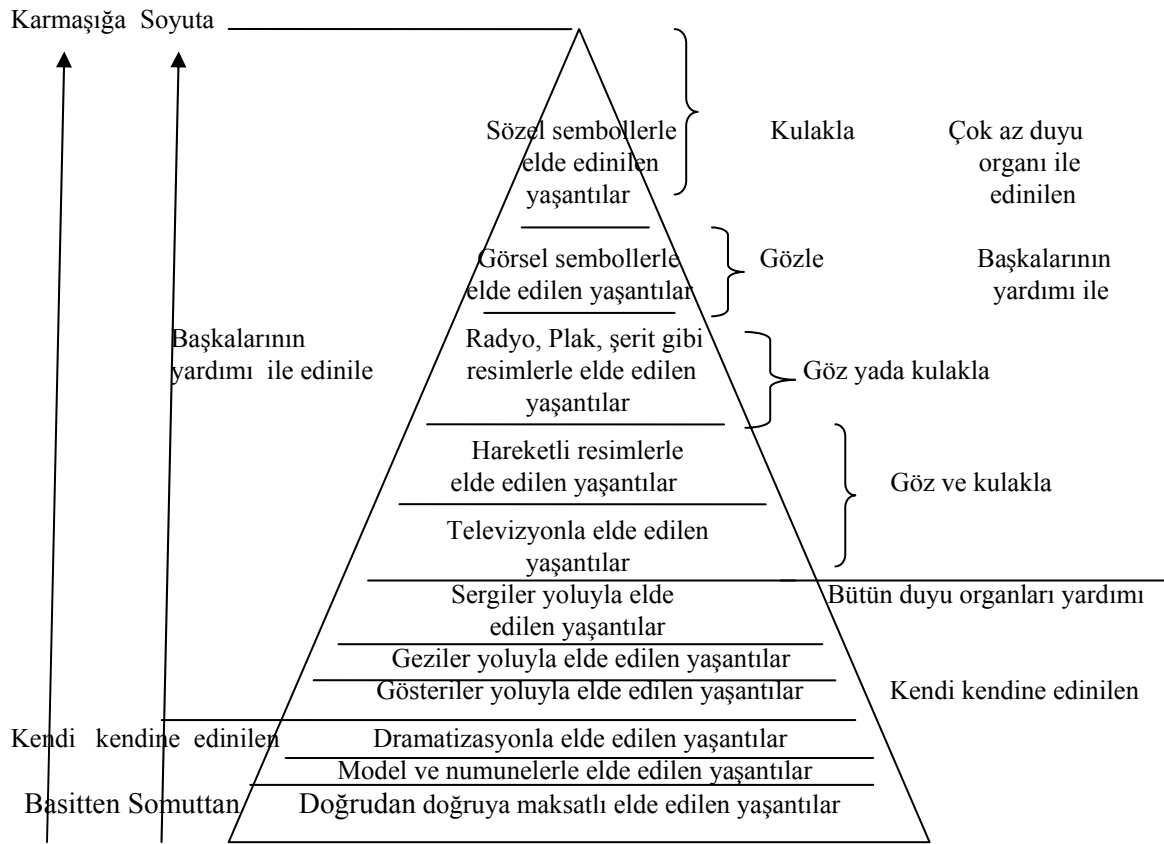
2.1.5. Tarih Eğitiminin ve Materyal Kullanımının Önemi

Tarihin doğası gereği, tarih eğitiminde soyut ifadelerin ve sembollerin kullanılması, öğretimde hatırlanma düzeyinin düşük olmasına kalıcılığın olmamasına neden olmaktadır. Yine Tarihin öğrenciler üzerinde sıkıcı ve zor anlaşılan bir etki bırakması da bu sebeptir. En iyi tarih öğretimi tabi ki de bizzat olaylara kişilere şahitlik ettiğimiz zaman gerçekleşebilir. Ancak bunun gerçekleşmesi mümkün değildir. Geçmişteki kişilere ve olaylara dönmek imkânsızdır. Bu sebeple tarih öğretiminde en iyi tarihi eğitimi verebilmek için en uygun yöntemlerden yararlanmak gerekmektedir.

Günümüzde bunu sağlayabilecek en önemli kurum müzeler ve tarihsel mekânlardır. Bugün tarih eğitiminde birden çok öğretim yöntem stratejilerini kullanabiliriz. Ancak en iyisi budur diyebileceğimiz bir durum söz konusu değildir. Dolayısı ile bunun yerine öğretim yöntem-tekniklerin ve araç-gereçlerin en iyi şekilde organize edildiği, başarılı, uyumlu şekilde kullanıldığı derslerden söz edilebilir (Şimşek, 2003:144-145). Tarihsel konular öğrencilere düşünmeleri için fırsat vermedikçe bu derse olan ilgisizliği arttıracak gibi, dersin neden öğretildiğine dair gerekçeleri de inandırıcılığı kaybedecektir. İnsanlığın geçmişini araştırdıktan, analiz ettikten ve anladıktan sonra, orada yakaladığınız evrensel değerleri yeniden kullanılabilir hale getirerek tarihin oluşumuna ve akışına katkıda bulunabiliyorsanız, o zaman gerçek anlamda tarih öğreniyor, onun zevkine varıyor, kazandığınız bilgi ve tecrübeyi uygulama şansına sahip oluyorsunuz demektir.

Fines (1994), öğrencilerin bir tarihçi gibi çalışmaları gerektiğini belirtmektedir. Bu konuda Fines, tarihin nasıl yazıldığının, bize nasıl ulaştığının öğrencilere öğretilmediğinde tarihin bir dizi iddianın ezberlenmesinden öteye gidemeyeceğini belirtmiş ve öğrencilerin aktif şekilde öğrenmelerinin anlamayı sağlayacağını ve bunun iyi bir öğrenme olacağını belirtmiştir. Fines ayrıca, doküman ile öğrenmenin çalışılan konunun anlamlandırılmasına yardım edeceğini belirtmiştir (Işık, 2008:390). Bu konuda araştırma yapan Edgar Dale geliştirmiş olduğu ünlü “yaşantı konisi’nde”; öğrenme strateji, yöntem, teknik, araç-gereçler, öğrenme süreci sonunda gerçekleşen öğrencilerin hatırlama düzeylerine olan etkisini ele almaktadır (Bk., Tablo 2.1).

Tablo2.1
Yaşantı Konisi

(Çilenti, 1991:56).

Derman'a göre görsel algı, bilinç düzeyindeki davranışlarımızın yaklaşık % 99'unun belirleyici ögesi durumundadır. Bu oran özellikle bilinç düzeyindeki davranışlarımıza etkisi açısından çok büyük gözükmetedir. Buna göre algının niteliği ve yoğunluğunun yüksek olmasına dikkat çekmek gerekir. Görselliğin bireysel algı ile ilişkili olduğu bir gerçektir. Çünkü bireyin algıladığı aslında, nesnenin kendi varlığından çok onun oluşturduğu duyuumsal verilerdir. Bu durumda, hem tarih araştırmalarında hem de tarih öğretiminde bir materyal olarak kullanılan görselliğe herkesin aynı anlamı yüklemesi söz konusu olamayacaktır. Önceden kazanılan deneyim ve birikimlerin etki ettiği algılama ve dolayısıyla bireysel gerçeklik, kişinin bilinç oluşturmada önemli bir role sahiptir. Ortak bir algının etkisinin, kullanılacak materyalin sanatsal ya da belgesel nitelikli bir çalışmanın ürünü olması ile ilgili olduğu söylenebilir (Şimşek, 2003:146).

Tablo 2.2
Duyu organları öğrenmedeki oranları

Duyu Organlarımız	Öğrendiklerimiz
Görme	%83
Duyuma	%11
Koklama	%3.5
Dokunma	%1.5
Tatma	%1

(Çilenti, 1991:56)

Edgar Dale'in öğrenmeye ilişkin araştırmasına göre;

1. Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı arttıkça, öğrenme o kadar iyi ve kalıcı olur.
2. En iyi öğrenme, kendi kendine yaparak öğrenmedir.
3. En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru gidendir.
4. Birey kendi kendine başkalarının yardımıyla öğrendiğinden daha çok ve iyi öğrenir.

Görsel unsurlarla çalışma, tarih öğreniminde önemli bir yere sahiptir. Öğretimde metinlerin gücünün yanı sıra görselin etkinliği de önemli bir yer tutmaktadır.

Tarih alanında geçmiş üzerinde çalışmak ona ait yazılı, görsel ve işitsel her malzemenin de ele alınması olup, yazılı satırlarda ifade edilmesi güç birçok ifadenin bir resimde sergilendiğini görmek mümkündür. Görsel malzemeler öğrencilerin duygularını etkileyerek hayal dünyalarının gelişmesine olanak sağlayabilir. Görsel özelliklere sahip olan bir yazılı materyal, sadece metinden oluşan bir yazılı materyalden daha etkili ve somut olacaktır. Görselin eğitimde yetersiz kullanımı hakkında "görselin görünmezliği" ifadesine varan tepki, bu alanda eğitimde yer alan çalışmalara bakıldığında haklı görülebilir. Uzun yıllar görselin taşıdıklarına gereken önem verilmemiştir. Yaşamın kodlarını taşıyan imgelere gösterilen bu dikkatsizlik karşısında Tucholsky'in "bir resim bin sözcükten daha fazlasını söyler" ifadesi birçok şeyi anlatmaktadır. Alkan'a göre daha çok görme duyusunu etkileyen görsel araçlar arasında yer alan başlıca öğretim

gereçleri: haritalar, küreler, filmler, film şeritleri, slâytlar, mikro kartlar, mikro fişler, mikro filmler, öğretim levhaları, fotoğraflar, resimlerle diyagramlar, şemalar ve çeşitli grafikler olarak sıralanabilir (Işık, 2008:391).

Tarih konularının öğretiminde tarihi yerlerin önemi (müzeler, anıtlar, tarihi yapılar) genellikle “alan gezileri” olarak tanımlanır. Bu alan çalışmaları, tarihi kanıtların toplanabileceği, tarihi sonuçların test edilebileceği ve yer duygusunun geliştirilebileceği yerlere yapılan gezilerdir. Gözümüzün önünde duran, sessiz ve boş, anısal değeri olan yapılar zamanın gözcüleri gibi orada beklerler. Tarihi yerler, önceki nesillerden gelen mirasımızın dokunulabilir formudur ve yazılı ana kaynaklar gibi geçmişimizin geleneklerini, deneyimlerini, fikirlerini ve tartışmaları şekillendirir ve yansıtır. Bir yerin tarihi anılarını bizden önce orada yaşayanların kelimeleriyle birleştirmekten daha iyi bir öğretim aracı yoktur. Alan ziyaretleri boyunca ve bu alanlarda, öğrenciler, hayal gücünü geliştiren ve duygulara hitap eden şekillerde geçmişin heyecanını hissetmeye başlarlar. Bu geziler sayesinde daha önce öğrenciler için soyut olan kavramların, gerçek olduğu daha iyi görülür. Alan gezilerini kullanmak, öğrencilerin geçmişlerini ve insanlığın sürekli değişen hikâyesindeki yerlerini öğrenmelerini sağlayacak gelişme ve düşünceyi güçlendirir (Aktaran; Işık, 2008:215).

Bütün tarihi yerler hiçbir sözlü ya da yazılı kelimenin tek başına yapamayacağı somut anlamları tarihimize ve yaşamımıza katarlar. Her yaştaki insan için tarihi bir yere ziyaret, tarihe olan ilgiyi artırır, tarihi daha gerçek kılar ve sonuç olarak öğrenmeyi sağlar. Tarihin popüler kullanımıyla ilgili Roy Rosenzweig ve David Thelen’in

Amerika’ da yaptıkları bir araştırmada; Amerikalılar tarihi yerleri ziyaret edince geçmişle daha fazla bağ hissetme eğilimindedirler. Gerçek ve doğru tarihin, sınıflardan çok müze ve tarihi alanlarda keşfedilip anlaşılabilceğine inanmışlardır. Öğrencilerin tarihi yerlere yapılan gezilerle geçmişe ait materyallerle karşılaştıkları ve bu sayede konuyu en iyi şekilde öğrendikleri görülmüştür. Rosenzweig ve Thelen’in yaptıkları ankete katılanların %80’i müzelere güvenmektedir. Genel olarak halka göre, geçmişin materyal kültürü tarihin ikincil edebiyatından daha güvenilir görünmektedir. Tarihi yerlerin ve belgelerin merak uyandırması ve öğrenmeyi sağlaması şaşılabilecek bir şey değildir. Onlar geçmişimizin dokunulabilir nesneleridir (Aktaran; Işık 2008:214).

Tarihsel bilginin oranının azaltılarak tarih öğretimine ilişkin aktivitelerin geliştirilebilmesi için öğretmene zaman verilmesi kaçınılmazdır. Bu doğrultuda tarihsel dokümanla, yapılacak aktiviteler için önemli bir araçtır. Tarihsel dokümanların kullanılması ile yapılacak bir derste öğrenciler bilgi ezberlemekten ziyade konu üzerinde düşünme, çeşitli tarihsel düşünme becerilerini işe katma fırsatı bulacaklar; böylece öğrenciler günlük hayatlarında faydalanabilecekleri bir bakış açısı kazanmış olacaklardır. Öğrenciler, yazılı kaynak, resimler, fotoğraflar, müzik, bilgisayar çıkışlı malzemeler gibi kaynakları kullanma fırsatına sahip olmalıdırlar. Öğrenciler soru sorarak, kendi kaynaklarını eleyip tasnif ederek, sonuçları sözlü, yazılı veya model yoluyla resimlerle, dramayla sunarak, kısacası kendi ilgilerinden hareketle tarihle aktif biçimde haşır neşir olmalıdırlar. Tarih derslerinde birinci ve ikinci el kaynak dokümanlar verilerek öğrencilerin bunları incelemeleri sağlanabilir. Burada en önemli nokta öğrencinin ilgili dokümana yönelteceği sorulardır. İlgili doküman incelenirken öncelikle o belgenin geçtiği dönemle, olayla ilgili sorular üretilmelidir. Daha sonra soru sordukları dokümandan aldıkları cevaplara göre öğrenciler tarihsel metinler oluşturabilirler. Bir belgeyi çözümlemek için örneğin onun kim tarafından yazıldığına, kim için ne amaçla ortaya konulduğuna dönük sorular sorulup cevaplar alınabilir. Tarihsel bir belgeyi, eseri veya kalıntıyı incelemek ve yorumlamak, muhtemelen bunların ne amaçla ve nasıl yapıldığını, bunların geçmişte insanlar için ne manaya geldiğini ve insanlar üzerinde nasıl etkiler bıraktığını anlamak açısından önemlidir (Işık, 2008:392-393).

2.2. MÜZE KAVRAMI

2.2.1. Kavramsal Anlamda Müze Tanımı

Madran Müzeyi; “toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık etmiş malzemelerin üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurum” olarak tanımlanmaktadır (Madran, 1999:6).

Buyurgan’a (2007:70) göre müze, sanatsal, bilimsel, geleneklere ait, doğaya ve teknolojiye ait alanlarda geçmiş, bugünü ve geleceği içerisinde barındıran, dokunarak,

görerek, hissederek ve yaparak-yaşayarak öğrenmenin gerçekleştiği, halka açık öğrenme mekanlarıdır.

Müze, sanatsal, kültürel, tarihsel veya bilimsel ürünlerin eserlerin devamlı sergilendiği halka açık tutulan mekanlardır (Sözen ve Tanyeli, 1992:169).

Müzeler sundukları ile insanlığın bütün buluş ve eserlerini maddi kanıtlar sunarak görmeyi ayrıca geçmişte bulanık ve donuk kalmış görüşleri, düşünceleri açıklığa kavuşturan kurumlardır. Müze, “kaybedilmiş olan önemli kültür parçalarının tutulduğu yer” olarak belirtirken artık günümüzde öğretimde temel otantik bir nesne olarak kabul edilir. Artık müzeler “gözlem, yaratıcılık, hayal gücü ve estetik duygunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunan başlıca yaygın eğitim kurumlarıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Atagök, 1999:137).

Günümüzde, müzeye ilişkin yapılan tanımlarda bir çeşitlilik ile karşılaşılmaktadır. Bu müze tanımlarını, uluslararası tanımlar, her ülkenin ilgili kurumlarının tanımı ve kişisel tanımlar olarak ayırabiliriz. Müzelerin uluslar arası tanımı söz konusu olunca Uluslar arası Müze Konseyi'nin (ICOM-International Council of Museums) 1946'dan günümüze yaptığı tanımlara bakmak gerekir. 1946'da yaptığı tanım şöyledir; “Müze, halka açık sanatsal, teknik, bilimsel, tarihî, arkeolojik materyallerin bütün koleksiyonlarını içeren, hayvanat ve botanik bahçeleri de sergi odaları olduğu durumda kütüphaneleri de içine alan bir terimdir.” 1951 yılında yaptığı tanım ise, “Müze kelimesi burada genel çıkar için yönetilen, koruma, çalışma, amaçlarıyla ve özellikle, sanatsal, tarihî, bilimsel ve teknolojik koleksiyonları, botanik ve hayvanat bahçelerini ve akvaryum gibi kültürel değer unsurlarının ve nesne gruplarının öğretimleriyle haz almaları için halka sergilendiği sürekli bir kuruluş” olduğu belirtmektedir.

1969 yılında ICOM 'un yaptığı tanım ise; " ICOM, müzeyi kültürel ve bilimsel öneme sahip koleksiyonları, çalışma, eğitim ve eğlence amaçlarıyla koruyan ve sergileyen herhangi bir sürekli kuruluş olarak tanımaktadır.” denmektedir. Bu tanım içine, sergi galerileri, tarihî anıtlar ve tarihî, arkeolojik sitler, botanik ve hayvanat bahçeleri dâhil edilmektedir (Ata, 2002:55).

1971 yılında ICOM'un yaptığı müze tanımı şöyledir;

Topluluğa hizmet için mevcut olan kurumlara müze denir. Temel işlevi olarak insan ve doğaya ait maddi kanıtları elde eder, korur ve anlaşılır kılar ve halka sunar. Bu şekilde, çalışma, eğitim ve eğlenme fırsatı sağlar. Günümüzde ICOM tarafından 1974'de kabul edilmiş en yaygın tanım şöyledir; “Müzeler, toplumun ve gelişiminin hizmetinde çalışma, eğitim ve eğlenme amaçlarıyla insanlığın ve çevrelerinin maddi kanıtlarını elde eden, sergileyen, araştıran, sergileyen, aktaran halka açık kar amacı gütmeyen sürekli kuruluşlardır. Ülkelerin ilgili kurumlarının kendince yaptığı müze tanımları da vardır. Bu tip tanımlara örneklerde Amerika, İngiltere ve Türkiye'den hareketle verilebilir.

Amerikan Müzeler Kurumu'nun (AAM-American Association of Museums) tanımı şöyledir;

“Müzeler, sadece geçici sergiler amacıyla açılmış olmayıp, federal ve eyalet vergilerinden muaf, kamuya açık ve halkın menfaatlerine göre yönetilen, öğretici ve eğlendirici nesneleri ve sanatsal, bilimsel, tarihî ve teknolojik materyalleri içeren eğitim ve kültür değerlerinin örneklerini koruyan kar amacı gütmeyen sürekli kuruluşlardır.”

İngiltere'deki Müzeler Kurumu'nun yaptığı tanım(1998) ise;

“Müzeler, ilham alma, öğrenme ve eğlenme için koleksiyonları halkın keşfetmesini sağlarlar. Müzeler, bulguları ve örnekleri toplayan, güven altına alan, ulaşılabilir kılan, toplumun himayesinde kuruluşlardır” (Ata, 2002:56).

2.2.2. Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

Geçmişten günümüze kadar en önemli kültür yapıları olarak karşımızda duran müzeler, tarihe ve sanat eserlerine dayalı olarak kurulan müzeler ilk önceleri koleksiyon oluşturma merakı ile oluşmaktaydı. Avrupalı pek çok önemli bilim adamı, sanatçı, kral ve soylu sınıfından insan, merak duygusunu gidermek, incelemeler yapmak veya gücünün nerelere uzandığını göstermek amacıyla ama temelinde yatan merak duygunun etkisiyle ilk defa dünyanın pek çok bölgesinden eserleri ülkelerine getirtmekteydiler. Aslında koleksiyonculuğun en önemli özelliği olan toplamak ve biriktirmek faaliyeti, çok eskilere uzanmaktadır. Eski dönemlerde sergileme dinsel eşyalar ve silahların sergilenmesi şeklindedir. Özellikle dini ve siyasi merkezlerde “Thesaurus” isminde binalar inşa edilmekte ve bir takım eşyalar buralarda toplanmaktaydı. Bununla beraber

M.Ö. 5.yüzyılda Yunanistan’da sadece estetik değeri olan eserlerin biriktirildiğı de bilinmektedir (Kocabaş, 1998:75).

Yunanlıların o zaman ki ismiyle akaların en büyük tanrısı Zeus(Romalılarda Jüpiter)’ tur. Zeus’un dokuz kızı vardır ve bu dokuz kızın şarkı söyledikleri, dans ettikleri söylenir. Ayrıca her zaman tanrı Apollon’a refakat ederler. Bu dokuz kız Yunan Pantheonunda nağmeler ve şiirler ilham ederler. Bu dokuz kız vasıflarıyla güzel sanatları simgeler. Müze kelimesi de eski Yunanlılarda “Müz” denilen güzel sanatları himaye eden bu dokuz kızın isminden gelir. Bu kızlar için bir tepede müze adlı bina yapılır. Müze müzlerin mabedi demektir (Aktaran; Buyurgan, 2007:79-80).

Yukarda belirttiğimiz gibi daha önceleri önemli isimlerin toplandığı mekân durumunda iken daha sonraları önemli eserlerin de toplandığı yerler olarak kullanılmaya başlanır. Örneğin M.Ö. 280’de Ptelomaios Stoter’in İskenderi sarayına kurduğı “Mouseion” kütüphanesi önemli bir kültür merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır ... Daha yakın bir geçmişte ortaçağda Avrupa’da eserlerin ilk önceleri kiliselerde toplandığını ve bu kiliselerinde zamanla halk müzelerine dönüştüğünü görmekteyiz (Yaraş, 1994:19-21).

Rönesans ile birlikte Avrupa da her alanda önemli değişimler olurken koleksiyonculuğunda bundan etkilendiğini söylemeliyiz. Kiliselerin yanında Avrupalı önemli aristokrat aileler, feodal beyler, krallar çeşitli eserleri toplayarak sergilemek amacıyla salonlar oluşturmaktaydılar. Ancak güzel sanatlara yada başka alanlara ait eserleri yalnızca asiller görebilmekteydiler (Aktaran; Buyurgan, 2007:80).

İlk defa müze kelimesini dönemin ünlü bilim adamlarından Paolo Giovio’nun kullandığı bilinmektedir. Paolo Giovio Kendi yaptırdığı ve içerisine antik eserlerini koyduğu odayı müze olarak adlandırır. Bu durum müze isminin de ilk defa resmi olarak kullanılması açısından önemlidir ama kurumsal değildir. 1550’lerde coğrafi keşifler ve bunu sonucunda uzak ülkelerden getirilen her türlü nesne, dikdörtgen planlı küçük odalarda sergilenmekteydi. Bu odalara “Cabinet of Coriosities” denilmekteydi. Bu odalar koleksiyonculunda gerçek anlamda çeşitlendiği ilk yerler olarak görülmektedir. Ayrıca bu küçük mekânlar belirli bir zümrenin gezebildiği, teşhir ve koleksiyon işlevleri ile ilk müze örneklerinden sayılmaktadır (Madran, 1999:3-4).

Avrupa’da ilk olarak genel müze oluşturma düşüncesi 1746’larda görülür. Fransa’da kral sarayında bulunan eserlerin halk tarafından izlenebilmesi düşüncesi o yıllarda olumlu karşılanır Fransız ihtilal’ından sonra 16. Lui’nin sarayında ve diğer kral saraylarında bulunan koleksiyonlar sanat eserleri bir araya getirilip, Paris’teki Louvre Saray’ında tüm halka sergilenir. Ayrıca Paris’te 1750 yılında bilinen ilk resmi müze olan Lüksemburg müzesi kurulur (Aktaran; Buyurgan, 2007:81).

19.yüzyıl ile birlikte müzelerin sayısı artarak daha fazla kurumsal kimlik kazanan yerler halini alır. Bu dönemde yeni olan bir başka gelişme de müzelerin hazırlanırken sanat disiplinlerinin de göz önüne alınmasıdır.

2.2.3. Türkiye’de Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı’da koleksiyonculuk alanında önemli gelişmelerin yaşandığı dönem olarak Fatih Sultan Mehmet dönemini gösterebiliriz. Fatih Sultan Mehmet bu yönde ilk çalışması Bizans döneminden kalma imparator lahitlerini ve eserlerini, Topkapı Sarayının ikinci avlusunda toplamasıdır (Pasinli, 1996:197).

Ata yadigârı Osmanlı padişahlarının eserleri hazineleri ise Yavuz Sultan Selim(1512-1520) döneminde değerlendirilir. Özellikle Yavuzun doğu seferi ve bu sefer sonunda fethettiği yerlerden getirdiği kutsal emanetlerle bir çok değerli eser Osmanlı koleksiyonunun zenginleşmesini sağlar. Sultan III. Murat(1574-1595) döneminde Yedi Kule Hisarında tutulan Osmanlı hazine eşyaları, Topkapı Saray’ına götürülür (Aktaran; Buyurgan, 2007:82).

Osmanlıda bugünkü manada müzecilik kavramının ortaya çıkmasının, batılılaşma yoluyla olduğunu görmekteyiz. 18 yüzyılın ilk yarısından 19.yüzyıl ortalarına kadar devam eden süreç sonunda ilk Osmanlı müzesi 1868 yılında gerçekleştirilen, antik çağ eserlerinden meydana gelen koleksiyonuyla Müze-i Hümayun’dur ve bu durum Osmanlı müzeciliğinin resmi başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Gerçek, 1999:136).

İlk Türk genel müze düşüncesinin mimarı Ahmet Fethi Paşa’dır. Kültürlü, ileriye gören, yenilikçi bir kişiliğe sahip olan Ahmet Fethi Paşa batıda bulunduğu süre içerisinde kültür, sanat ve eski eserler konusundaki bilgisini artırır kendini devamlı

geliştirir. Genel bir müze oluşturma kapsamında Aya İrini’de bulunan askeri aletler, arkeolojik eserlerle birlikte toplanarak bir müze oluşturulur. Müze iki bölümden meydana gelir. Askeri malzemeleri içeren Mecma-i Esliha-i Atika ile Arkeoloji müzesini içeren Mecma-i Asar-ı Atika bölümleridir. Daha sonra arkeoloji müzesi Aya İrini’den ayrılıp yeni modern bir müze binasına nakledilir (Aktaran; Buyurgan, 2007:83).

Türk müzeciliği açısından Osman Hamdi Bey’in ilk Türk müze müdürü (1881) olması da son derece önemlidir. Onun döneminde Müze-i Humayu’nun çağdaş bir yapıya kavuşur. Avrupa’da edindiği tecrübeleri ile müzecilik alanında önemli başarılarla imza atar. Osman Hamdi Bey gerek müze koleksiyonlarını zenginleştirilmesiyle gerekse Müze-i Hümayun adına başlattığı kazılarla Türk arkeolojisinin önünü açar. Özellikle Lübnan Say’da Krallar Mezarında yaptığı kazılarla adını dünyaya duyurur (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2007:706-707).

Eski eserlerin ülke dışına çıkarılmasını engellemek ve eserlerin korunmasını sağlamak amacıyla ilk defa eski eserlerin korunmasını içeren Âsâr-i Atika Nizamnamesi’nin yürürlüğe girmesini sağlar. Bu belge ile ilk defa eski eserlerin devlet malı olduğu belirtilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında her alanda görülen kalkınma hamlesi müzecilik alanında da kendini gösterir. Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında önemli sayılacak derecede müze sayısında artışlar görülür. 1920 yılındaki TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) hükümetinin, eski eserlerin toplanarak korunmasını amaçları içerisinde belirtmesi son derece önemlidir. Hükümet Maarif Nezaretine bağlı Âsâr-i Âtika’yı kurarak bugünkü kültür müdürlüğünün temelini atar (Kocabaş, 1998:75).

1924 yılında Topkapı Sarayı yeniden restorasyondan geçirilerek ziyaretçilere kapılarını açar. Evkaf-ı İslamiye Müzesi, müze müdürlüğüne bağlanır. Bakanlar Kurulu Kararı ile Ayasofya, 1934 yılında müze olur. 1928 yılında, Ankara’da bulunan Etnografya Müze binası tamamlanarak hizmete girer. Tekke ve zaviyelerdeki değerli eserler mahalli müzelere taşınır. Konya Mevlana Dergâhı ve Türbesi 1927 yılında müze halini alır. Adana, Afyon, Antalya, Bergama, Bursa, Edirne, İzmir, Kayseri ve Manisa’da yeni müzeler kurulur, bununla beraber mevcut müzeler iyileştirilir. Bu dönemdeki en önemli gelişme, Türk Tarih Kurumu ve Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya

Fakültesinin açılması ve müzelere gerekli olan uzman personelin yetiştirilmesidir. Böylece Türk müzeciliği bilimsel bir yola girer (Önder, 1999:14).

2.2.4. Müzelerin Eğitim Görevi

Müzelerin eğitim rolü günümüzde çok önemli bir hale gelmiştir. Müzelerin eğitim rolü insanlarla doğrudan ilişkili olup, bireyin okul öncesi döneminden başlayıp yaşlılık dönemini de içine alır (Buyurgan ve Mercin, 2005:96).

Atagök'e (1982:42) göre müzeler topladığı, arşivlediği ve sergilediği eserlerle kültürel bir ortam yaratmakta ve eğitim işlevini yerine getirmektedir. Müzenin başlıca görevlerinden biri, dünyadaki gerçekleşen tüm tarihi olayları, kişileri, gelişmeleri yeniden bizim için canlandırması ve insanın nasıl ilerlediğinin, aile hayatını nasıl oluşturduğunu, sanatların, kültürün, bilimin nasıl geliştiğini değişim gösterdiğinin bizlere göstermektir (Aktaran; Buyurgan, 2007:76).

Müzeler insanlarla ilgili, insanlar için insanlar tarafından yapılan kurumlardır. Müzeler insanların kimliğini, geleneğini, geçmişini gösteren, yansıtan yerlerdir (Mercin, 2006:32). Ondokuzuncu yüzyılın başlarında müzelerin kuruluş amaçlarından biri eğitmek ve bilgilendirmektir. Müzelerden istenen bir başka görev ise toplumu bir araya getirmedir. Çünkü müzeler her sınıftan insanın bir arada olabileceği mekanlardır (Aktaran; Buyurgan, 2007:76). Yirminci yüzyıldan asıl amaç, kültür ve bilimin toplumun tüm kesimlerine ulaşmasını sağlamaktır. Bu nedenle müzelerin eğitim işlevi, toplama, koruma, inceleme, sergileme yanında yönlendirici olarak biçimlendirilir (Atagök, 1982:2).

Müzeler eğitim görevlerini, kendileri programlar hazırlayarak veya okulun hazırladığı programlara uyarak gerçekleştirirler. Hedef kitleye göre (çocuklar, gençler ve yetişkinler) programlar uygulamaktadır. Örneğin çocuklar için çocuk müzelerinde ya da çocuklar için düzenlenmiş çocuk bölümünde nesne odaklı, ilgi çekici, eğlenceli, yaratıcı, katılımcı programlar düzenlenerek, çocuklara kendi seçtikleri nesnelerle çalışma fırsatı verilmektedir (Tan, 2009:42).

Bu şekilde müzelerde sunulan öğrenme deneyimleri sınıf ortamını tamamlayıcı bir özelliğe de sahiptir. Müzelere yapılan okul ziyaretleri, öğrenciye alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma, maddi kanıtlar ile aktif bir şekilde çalışma fırsatı sunar. Özellikle sınıf ortamında kendini göstermeyen yeteneklerini sergileyemeyen öğrencilere fırsatlar sunmaktadır (Aktaran; Buyurgan, 2007:77).

Gerek okul gerekse aile ortamında müze ziyareti çocuklar için zorlayıcı olmamalıdır. Ziyaret iyi seçilmelidir. Burada öğrencinin seviyesine uygun müzelerin seçilmesi gerekmektedir. Müzenin sağladığı materyaller çocuğa uygun olmalı ve eserler dış dünya ile ilişkilendirilebilmelidir (Aktaran; Tan, 2009:38). Hensley’e, göre müzelere geziler düzenlemeyi öğrencilere tarihi öğretmen ve onların ilgilerini çekmenin etkili bir yolu olarak görür. Müzeler ve tarihi evlerin geçmişin konuklarını, seslerini ve görüşlerini öğrenciler için geri getirdiği ve müze ziyaretçilerinin gördükleri nesneleri kimlerin yaptığını ve kullandığını, okuduklarını tamamlayacak şekilde öğrenmelerini sağladığını söyler. Müzeler, bulundukları çevrenin geçmişine, başından geçen olaylara dair eser ve hatıraları muhafaza etmekle; konuların işlenmesine ve çevre tarihinin incelenmesine öğretilmesine çok yardım ederler.

Müzelerde bulunan orijinal eserler veya kopya modelleri tarihe ayrı bir çeşni ve mana verirler, yapıcı düşünceyi tahrik ve teşvik ederler. Müze eğitimcisi Helene Friman’ın belirttiği gibi, “Müzelerde, çocuklar görebiliyor, dokunabiliyor, koklayabiliyor, aletleri inceleyebiliyor ve aygıtları kullanabiliyorlar. Burada insan tarihe araştırmacı bir ruhla yaklaşabilmektedir” (Aktaran; Tezcan Akmehmet ve Ödeken, 2006:57). Müzelerin eğitim odaklı kullanılması Türkiye açısından yeni bir durum değildir. Ancak Türkiye’de müze eğitiminin önemi hem ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi) toplantısında (1958), hem de VII. Milli Eğitim Şurasında (1961) belirtilmiş olmasına rağmen farklı sebeplerden dolayı müze eğitimi bir türlü gerçekleştirilememiştir.

Bu etkenler; müzelerin sadece klasik anlamda (sergileme, toplama, koruma vb.) işlemlerini yerine getirip eğitim boyutunu ihmal etmesi, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, basın-yayın kuruluşlarının müze eğitimi konusuyla ilgilenmemeleri, müzelerin merkezi idare tarafından yönetilmeleri, müzelere yeterli personelin

yetiştirilememesi, kısıtlı kaynaklara hapsedilmesi ama en önemlisi müzelerin eğitim amaçlı kullanılmamasıdır. Özsoy ve Baytekin'e (1996:53) göre eğitimde yer almayan hiçbir değer hayatını sürdürmez. Eğitim boyutu olmayan bir müzenin eski eser deposu hizmeti sunmaktan öte bir işlevi olmayacaktır. Oysa ki gelişmiş ülkelerde, müzeler birer eğitim merkezidir (Özsoy ve Mercin, 2003). Özellikle Avrupa ülkelerinde, müzelerin eğitim amaçlı kullanılması çok büyük önem taşır. Örneğin müzelerin bazı bölümleri öğrencilerin çeşitli aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri mekânlar olarak düzenlenir. Müzelerde öğrencileri ve öğretmenleri bilgilendirmek amaçlı uzman personeller yetiştirilir. Ülkemizde de müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasının erken farkına varıldığını görmekteyiz. Türkiye'de ilk okul müzesi 1868'de Galatasaray Lisesinde "Tarihi Tabiiye Müzesi" olarak kurulur. Cumhuriyetin ilanından sonrada müzelere önem verilmeye devam edilir, bu yönde ülkede okul müzelerinin kurulmasına karar verilir. 1982 I. Milli Eğitim Şurasında "müzede eğitim" vurgulanır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1986 yılında okul müzeleriyle ilgili kurulması önerilir. Ardından 1992 ve 1995 yıllarında yine okul müzeleriyle ilgili yeni yönergeler yayınlanır. 1990 yılında Antalya Arkeoloji Müzesi'nde, 1995'te İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde çocuk bölümleri kurulur. 1990 yılında Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi kurulur (Hooper-Greenhill, 1999:5).

Müze eğitiminde asıl gelişme ise 1990'lardan sonra başlar. 1989 yılında Yıldız Teknik Üniversitesinde Müzecilik Anabilim Dalı'nın, 1998'de Ankara Üniversitesinde Müzecilik Ana Bilim Dalı'nın kurulması müze eğitimi konusunu bilimsel bir temele oturmasını sağlar. Ancak müze eğitimi ile ilgili çalışmalar daha çok özel müzeler tarafından uygulanır. Rahmi Koç Müzesi, Sabancı Müzesi, İstanbul Modern buna örnek olarak verilebilir. Kültür Bakanlığına Bağlı olup yani özel olmayıp müze de eğitim işlevini layıkıyla yerine getirebilen müze Anadolu Medeniyetleri Müzesi'dir. Bunun en önemli sebebi Kültür ve Turizm Bakanlığı müzelerinde nesne merkezli toplama, koruma ve sergilemeye dayalı müzecilik anlayışının devam etmesidir.

T.C. Kültür Bakanlığının Müzelerin İç Hizmetler Yönetmeliğinde müzelerin faaliyetleri şunlardır:

Madde 4- Müze: Kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve

tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur.

Madde 5- Her müzede, 4 üncü maddedeki müze tanımı kapsamında, kendi alanı ile ilgili ilmi, eğitim, teknik ve yönetim hizmetlerini başarı ile uygulamak, yürütmek ve yurt kalkınmasına yardımcı olmak amacıyla;

a) Mevcut eserlerle, mümkün olduğu ölçüde kronolojik bir sistem içinde ilmi teşhir yapılır.

b) Depolardaki eserler sağlıklı bir şekilde korunur, depolar ilmi çalışmalara imkân verecek şekilde düzenlenir.

c) Kadrosunda bulunan uzman elemanları ile taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları üzerinde ilmi araştırmalar yapılır, tanıtılması sağlanır.

ç) Müzede ve müze dışında eğitici kurslar, konferanslar, geziler düzenlenir. Çevrenin kültür hayatının geliştirilmesine, kültürel ve turistik değerlerimizin halka tanıtılmasına, eski eser sevgisinin uyandırılmasına, eski eser kaçakçılığı, tahrip ve gizli kazılarla yurdun milli değerlerini yok edici faaliyetlerin önlenmesine çalışılır.

d) 2863 sayılı Kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınır kültür varlıklarının müzelere kazandırılması için gerekli tedbirler alınır.

e) 2863 sayılı Kanun kapsamına giren taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi sağlanır.

f) Görev verildiği takdirde, 2863 sayılı Kanun kapsamına giren taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tespit çalışmaları yapılır, tescil ile ilgili belgeler hazırlanır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1990).

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından müzelerin “eğitim” rolü yeterince önemsenmemektedir (Tezcan Akmeahmet ve Ödeken, 2006:55-56). Günümüzde müzenin bir eğitim kurumu olarak tanımlanması noktasında Türkiye’de hala önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Bu konuda araştırma yapan bilim adamlarının çalışmaları ve önerileri olmasına rağmen müzelerden eğitimde çok fazla faydalanamamakta ve bu sorun devam etmektedir. Anadolu’nun birçok medeniyete ev

sahipliği yapması ve çok zengin arkeolojik eserlere sahip olması müzelerin değerini daha da artırmaktadır. Sahip olunan değerler müzelerde en doğru şekilde korunmalı, sergilenmeli ve bireylerin sahip oldukları değerleri tanımları, görmeleri sağlanarak müze bilinci kazandırılmalıdır (Buyurgan, 2007:79).

Günümüzde müze açıkça tanımlanmış eğitim politikası, eğitim kadrosu, ortamı ve planlı programlı etkinlikleriyle bir eğitim kurumu olarak nitelendirilmektedir. Müze eğitimi, iyi yönetilen bütün müzelerin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmekte, sürekli gözden geçirilip, yeniden değerlendirilip geliştirilmektedir (Aktaran; Tezcan Akmehtmet ve Ödeken, 2006:55).

2.2.5. Eğitimde Müzelerden Nasıl Yararlanabiliriz?

Müzelere ziyaret öğrencilere alternatif öğrenme yolları sunar, maddi kanıt ile çalışma fırsatı tanır, sınıf ortamında kendini gösteremeyen öğrencilerin, gizli kalmış yeteneklerinin ortaya çıkmasına imkân sağlar. Yeni yerlere gitmek yeni insanlarla tanışmak, yeni tecrübeler edinmek öğrenciler için güdüleyici olabilmektedir. Okul ortamında öğrendikleri bilgileri yeni bir bakış açısına oturtup bilgiyi kalıcı somut hale dönüştürebilmektedirler. Bütün bunları sağlayan kurumlardan birisi de müzelerdir (Hooper-Greenhill, 1999:175).

Müze gezisini plânlamanın ve gerçekleştirmenin birçok yararı vardır. Ancak başarılı bir gezi istenilen etkiyi gösterir. Öğrencilerin müzede, kendilerini evlerindeymiş gibi hissetmelerini sağlamak, onları hayata hazırlamanın elverişli bir biçimi olabilir.

21.Yüzyılda daha fazla insan, daha fazla yerlere seyahat edebilecek ve birçok müze, çeşitli sanat eserleri ve farklı mimarî yapılar görebilecek. Bu da onların hoşgörü ve ileri görüşlülüklerini (vizyonlarını) geliştirecektir. ABD’li sanat eğitimciler Al Hurwitz ve Michael Day birlikte kaleme aldıkları kitapta; “Öğrencileriniz, galeriler ve müzelerin etkileriyle ağır ve oturaklı, saygılı ve itaatkâr olmak zorunda olduklarını hissedenler arasında olmamalıdır; aksine, zoraki veya göstermelik değil, etkili bir sanat öğretimi programının sonucu olarak böyle bir yaşantıyı mutlulukla kabul edenler ve hoş karşılayanlar arasında olmalıdırlar” derken entelektüel davranış empoze eden değil, istendik davranışlar kazandıran kurumlar olarak nitelendirilir (Özsoy, 2003:158).

Öğrenciler müzelere bir görevi zorla yerine getirmeleri gerekiyormuş gibi götürülmemelidir. Öğrenmenin yüksek olduğu müzelerin etkili doğru bir şekilde kullanılması için öğretmenlere düşen bir takım görevler ve sorumluluklar vardır (Buyurgan, 2007:86).

Müze ziyareti ile ilgili öğretmen hazırlıkları:

- Müze ziyareti öncesi öğretmen hazırlığı,
- Müzede sorumluluklar,
- Müze ziyaretinden sonra yaptırılacak çalışmalar (Buyurgan, 2005:155).

Müze ziyareti öncesi öğretmenlerin yapması gereken okul ve müze yöneticileri ile görüşmeleridir. Görev yaptığı kurumla ve gidilecek müze ile iletişimin kurulması, kurumlardan gerekli izin kâğıtlarının (Bakınız, Ek 10) hazırlanması ve veli’lerden gerekli izinlerin alınması gerekmektedir (Bk., Ek 12). Öğretmenin yapması gereken bir başka hazırlıkta “Müze Araştırma, İnceleme ve Bilgilenme Ziyaret Planı veya Müze Gezi Planı” (Bk., Ek 11) formudur. Bu form öğretmenin müze ziyareti öncesi daha planlı olmasını sağlayacaktır. Ziyaret edilecek müze hakkında ayrıntılı araştırma yapılması, bilgi edinilmesi gerekmektedir. Sınıf ortamında öğrencilere karşılıklı soru cevap tekniği, sunum, slâyt yöntemleri ile müzeler hakkında aydınlatıcı bilgilerin görseller eşliğinde öğrencilere aktarılmasını ve müze hakkında geniş bir bilgi dağarcığına sahip olmalarını sağlamak gerekir (Bk., Ek 6). Öğretmen tarafından müze ziyaretinin detayları hakkında bilgi edinmeleri sağlanmalıdır. Müze ziyareti öncesi öğrencilerin bilgilerini ölçmek amacıyla ön anket çalışması yaptırılabilir. Ön anket çalışmasında soruların öğrencilerin seviyesine uygun onları sıkmayacak şekilde hazırlanması gerekir. Ön anket şu sorulardan oluşabilir:

- Müze ne demektir?
- Daha önce müze gezdin mi? Gezdiyseniz isimlerini yazar mısınız?
- Hangi tür müzeler vardır?
- Müzeye eserler nereden gelir?
- Müzeler ne işe yarar? (Buyurgan, 2007:90).

Yukarıda gördüğümüz sorular örnek olup öğrencilerin düzeyine göre değişebilmektedir (Bk., Ek 4).

Müze de sorumluluklar aslında bir öğretmenin müzede öğrencilerine nasıl etkili çalışmalar yaptırması gerektiği ile ilgilidir. Bu kısım özellikle müzede eğitim hedefinin gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgilidir. Müzenin etkili bir şekilde kullanılması için öğretmenin hazırlayacağı, öğrencilerine uygulayacağı müze çalışma kâğıtları ve uygulama etkinliklerine dayanmaktadır. Öğretmenin hazırlayacağı öğrenmeye giden yol son derece önemlidir.

Müze ziyaretinden sonra gerçekleştirilebilecek çalışmalar en az müze ziyareti kadar önemlidir. Müze eğitimi sadece müze ziyareti boyutu ile sınırlı kalmamalıdır.

Müze ziyaretinden sonra öğrencilere yaptırılacak çalışmalar;

- Müze ziyaretinden sonra öğrencilerden müze ile ilgili kompozisyon, şiir veya kısa bir öykü yazmaları istenebilir.
- Gezilen müze ile ilgili olarak bilgiler sınıf ortamında yeniden pekiştirilir.
- Müze ziyareti sürecinde kullanılan çalışma kâğıtlarındaki (Bk., Ek 5) soruların cevapları ifade edilerek müzedeki gözlemler, duygular ve tecrübeler yeniden hatırlanır yorumlanır.
- Müze gözlemleri sonucunda sanatsal resim veya üç boyutlu çalışmalar yaptırılabilir (Bk., Ek 8).
- Müze ile ilgili afiş hazırlatılabilir.
- Müzede sergilenen eserlerle ilgili veya dönemiyle alakalı bir drama yaptırılabilir (Buyurgan, 2007:95-97).
- Müze sonrası öğrencilere son anket yaptırılabilir. Son anket soruları da ön anket soruları gibi öğrencilerin düzeyine uygun olmalıdır. Öğrencilerin edindikleri bilgiler, kazanımlar, düşünceler son anket soruları ile belirlenebilir. Öğrencilerin müzede geçirdikleri süreç dikkate alınmalıdır.

Son anket şu sorulardan oluşabilir:

- Gezdiğimiz müzenin türü nedir?
- Müzeye eserler nereden gelmiştir?
- Müzede beğendiğiniz ve beğenmediğiniz bir eserin ismini yazınız
- Gezdiğimiz müze neden önemli? (Buyurgan, 2007:94).

Yukarıda gördüğümüz son anket soruları örnek olarak hazırlanmış olup öğrencilerin düzeyine göre değişebilmektedir. (Bk., Ek 4) Müze etkinlikler, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarını harekete geçirmeye ve geliştirmeye yöneliktir. Öğrencilerin gelişimini daha iyi gözlemleyebilmek üzere ve istatistiki veriler elde etmek için başarı testi, ön test - son test (Bk., Ek 4) gibi sorulardan oluşan testler kullanılabilir.

2.2.6. Müzelerde Gerçekleşebilecek Eğitim Aktiviteleri

Atölye Çalışmaları, Müze eğitimi kapsamında görsel sanatlar dersi ile en uyumlu, en etkili öğrenme yöntemlerinden biridir. Bugün çağdaş müzelerde atölyelerin kurulu olduğunu görmekteyiz. Örneğin Louvre Müzesi'nin atölye çalışması yaş gruplarına göre 25 konuyu içermektedir. Paris'teki bir başka müze Pompidola Ulusal Sanat ve Kültür Merkezi'nde atölye çalışmalarının hem çocuk gruplarına hem de yetişkinlere yönelik planlandığını görmekteyiz. Bu sayede çocuklarda yaratıcılık, bakış açısı, estetik beğeni ve empati (duygudaşlık) gibi son derece önemli bireyin kişiliğini şekillendiren kısımlar geliştirilir. Yetişkinler de sanata yönlendirilirler (Atasoy, 1999:150).

Buyurgan ve Mercin'e (2005:136) göre müzeler görsel sanatlar dersi ile ilişkili olarak iki boyutlu üç boyutlu çalışmalar yaptırabileceğimiz ve bunun sonucunda öğrencinin iki boyut üç boyut kavramlarını kazanmasını sağlayan kurumlardır. Yapılacak atölye çalışmaları ile çocukların çizgiyi, dokuyu, renkleri, boyutları vb. tasarım ilke ve elemanlarını öğrenebilmesi sağlanabilir. Müzede en çok beğendikleri eserin çizimi veya üç boyutlu, iki boyutlu kilden çalışmalar yaptırılabilir (Bk., Ek 9).

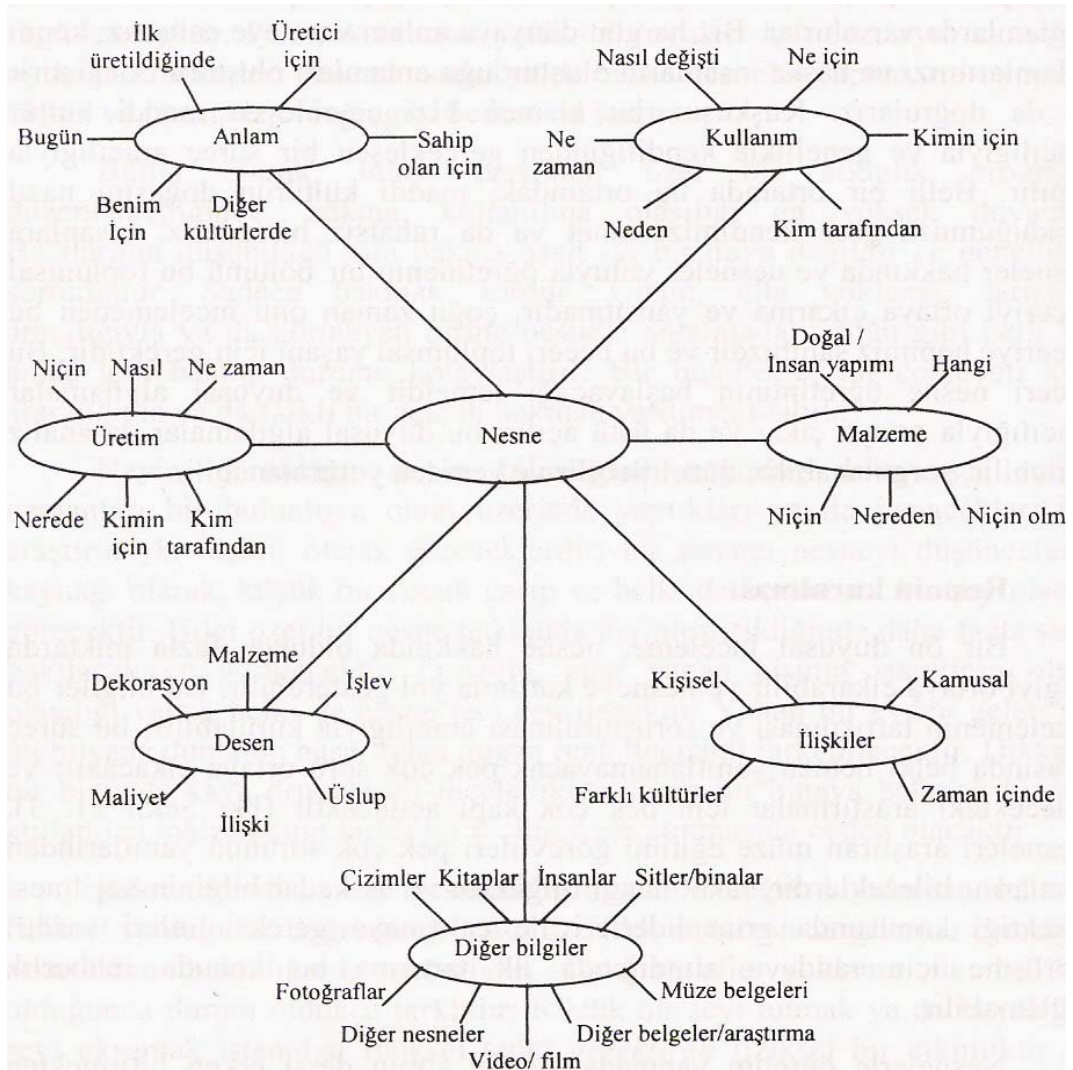
Dokunma Hissetme Etkinliği, müzede dokunma etkinliği öğrencinin duyuşsal alanı ile ilgilidir. Dokunma etkinliğinin gerçekleştiği kısım Sanat Eleştirisi kısmıdır. Sanat Eleştirisi soruları kısmında öğrencinin dokunma etkinliğini gerçekleştirmesi ve ne

hissettiğini açıklaması istenir. Dokunma etkinliği nesneye dokunmanın esas alındığı fiziksel ve düşünsel bir etkinliktir. Amaç sergilenen eserin tam olarak kavranmasının sağlanması ve gözlemlerini aktarmasıdır. Bireyin kişisel gelişimi sağlanmaktadır (Aktaran; Mercin, 2000:40).

Mümkün olan durumlarda dokunma ve elle hissetme heyecan vererek nesneyi öğrenme güdüsünü artırabilir. Pek çok kişinin nesneleri elle yoklamaya, eline almaya, altına ve içine bakmaya, yıpranma izlerini keşfetmeye ve yapımcısının imzasını bulmaya ve yapıldığı malzemenin ne olduğunu bilmeye ihtiyacı vardır. Örneğin uzun yıllar önce ölmüş bir heykeltıraşın parmak izine ya da bir dinazorun ayak izine dokunmak çok özel bir deneyimdir (Onur, 1999:133).

Dokunmanın hissetmeyi geliştirdiği bireyi daha duyarlı kıldığı ayrıca hacim ve derinlik kavramlarını öğrettiği görülmektedir. Dokunma ve elle hissetme heyecan duygusu yaratarak güdülenmeyi sağlamaktadır. Çocukların elle nesnelere dokunmaya, elleri ile keşfetmeye, malzemenin ne olduğunu anlamaya ihtiyacı vardır. Çocuklar için daha önce görmedikleri ya da dokunamadıkları önemli bir tarihi esere dokunmaları onlar için çok özel deneyimlerdir (Onur, 1999:133). Dokunma etkinliği küçük yaşlarda yoğun bir şekilde insanlarda ortaya çıkan fizyolojik, psikolojik ve duyuşsal bir eylemdir. Bir ihtiyaçtan doğar. İlk insanların mağara duvarlarına resimler yapması gibi içgüdüsel bir eylemdir. İnsanın fizyolojik ve duyuşsal gelişimini eksiksiz tamamlamasında sağlıklı bir gelişim göstermesinde dokunmanın önemli bir yeri vardır. Her çocuk gördüğü nesneye dokunmak ister çünkü ilk dokunarak nesneleri tanıyabilmektedir. Comenius yaptığı araştırmalarda ilk öğrenilmesi gereken nesnedir. Yani önce tabiattan doğadaki nesnelerden başlamak gerekir. Bu nedenle de öğrencilere doğaya yani nesneye yönelik eğitim yaptırılması gerekmektedir. Nesne genel olarak incelenip öğrencinin yakından görmesi sağlanmalıdır. Öğrenciler nesneye yöneltecekleri “Nedir? Nasıldır? ve Niçindir?” sorularıyla eserin analizini yaparlar. Comenius önce parçaların sonra bütünü ele alınması gerektiğini yani tümevarımsal bir yöntemin daha anlamlı öğretici olacağını söyler. Öğrencilerinde önce bütünü algılamakta zorlanacağını bu nedenle parçadan bütüne gitmenin daha doğru olacağını belirtir (Ata, 2002:116).

Tablo 2.3
Nesnenin Ayrıntılı İncelenmesi

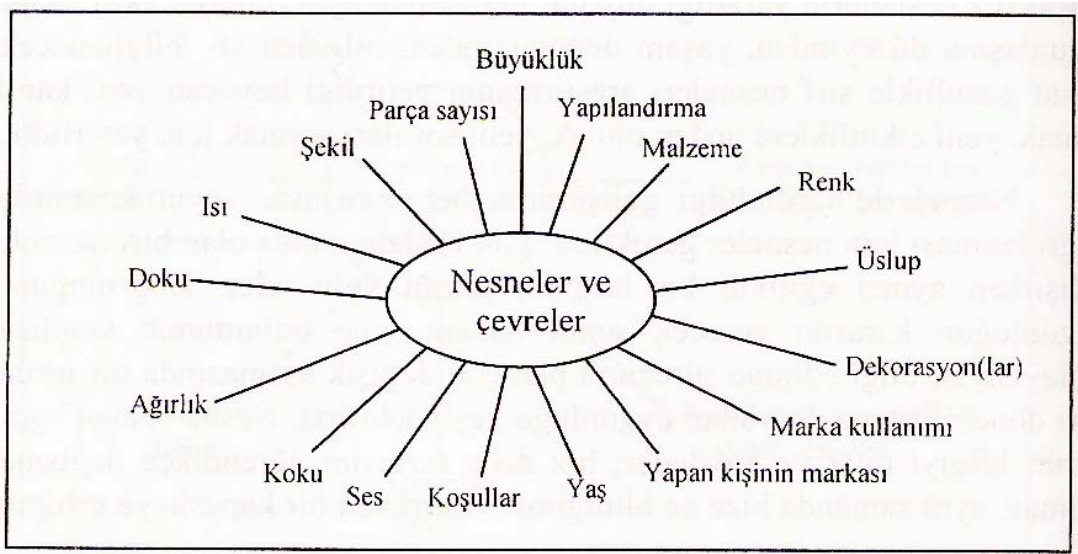

(Greenhill-Hooper, 1996: 136)

Eğer mümkünse nesneye ilişkin olarak diğer duyuları kullanmak hem deneyimin kendisini, hem de özümsenebilecek bilgiyi genişletir ve derinleştirir. Nesnelerle çalışmanın en heyecanlı yönlerinden biri düşüncenin kendisinin gelişmesi olasılığıdır. Gerçek şeylerle çalışmak; karşılaştırma yapmak, anımsamak, ilişki kurmak, sınıflandırmak, sorgulamak, somut gözlemlerden soyut kavramlara geçmek, bilinenden bilinmeyene uzanmak, belirgin gözlemlerden genellemelere ulaşmak da dâhil olmak üzere her türlü düşünmenin gerçekleşmesini sağlar. Müze ve galerilerde bu süreçlerin gerçekleşmesinin biricik özelliği, duyularımızın hemen hemen istem dışı olarak kullanılmasıyla bağlantılı olarak kendiliğinden gerçekleşmesidir. Greenhill-Hooper’a (1999:133) göre nesnelere dokunmak çocuklar için heyecan verici olmakta ve

çocukların güdülenmesini kolaylaştırıcı bir etki sağlamaktadır. İnsanoğlu davranışsal olarak içgüdüsel olarak nesnelere dokunma ihtiyacı hisseder. Maddeyi elleriyle yoklamaya, incelemeye ihtiyacı vardır. Tablo 2.3'e bakıldığında merkezde nesne ve etrafında nesne ile ilişkili pek çok nesnelere ait farklı durumlar gösterilmiştir. Nesneler dünyası çocuklara, daha pek çok farklı ama bütünün parçalarını oluşturacak bilgi ve becerileri keşfetme olanaklarını sunmaktadır.

Tablo 2.4
Nesneler ve Çevre

(Greenhill-Hooper, 1999: 132)

Yukarıdaki Tablo 2.4'e bakıldığında nesneler ve çevreler dünyasında çocuğun keşfetmesi gereken, yaşaması gereken pek çok tecrübe vardır. Tabloda görülen nesneler dünyasına ait kavramların keşfi çocuklarda, daha kalıcı, daha duyarlı bir öğretimin gerçekleşmesini sağlayabilir (Greenhill-Hooper, 1999:132).

Rousseau, çocuğun tabiatı göz önüne alınarak, merkeze alınması ve bu tabiata göre eğitimin düzenlenmesi, şekillendirilmesi gerektiğini belirtir. Rousseau çocukların ruhuna uygun bir eğitimi savunur. Nesne eğitiminin özünü oluşturan kanıt sunmanın olmazsa olmaz olduğunu, çocukların kanıtları yani nesneleri inceleme yoluyla öğrenmesi gerektiğini vurgular (Aktaran; Gögebakan, 2006: 7).

Drama Yöntemi, Drama köken itibari ile İngilizce olup “tiyatro edebiyatı” anlamına gelir. Eğitimde drama, tiyatronun araçlarını kullanan bir yöntemdir. Müzedeki bilgiyi anlamlı kılmanın yollarından birisi drama yöntemidir. Müze ortamında

nesnelerden yola çıkılarak çeşitlik drama etkinlikleri yapılabilir bu sayede bilgi ile duyuşsal bağlar arasında bir bağlantı kurulacaktır. Bu bağlantı sonucunda beynin sağ yarım küresi ve sol yarım küresi aynı anda çalıştırılacak, bütüncül öğrenme gerçekleşecektir (Aktaran; Gögebakan, 2009:81).

Drama yöntemi çocukların eğitsel gelişimde kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Drama yönteminde çocukların ortaya bir ürün çıkartmalarına bir sonuca ulaşmalarına ihtiyaç yoktur, asıl amaç sürecin yaşanması, çocukların bir başkasının yerine kendisini koyarak kişileştirme sürecini yaşamasıdır (Sağlam, 1997:33-34). Drama oynamaya ve canlandırmaya dayalı aktif bir süreçtir. Drama yöntemi öğrencilerin aktif katılımını sağlaması, etkinlik merkezli olması, yaşantıyı, kişiselliği ön planda tutması, iletişime dayalı olması, müzelerde bir eğitim modeli olarak kullanılmasında son derece önemlidir (Okvuran, 2005:422).

Yaratıcı drama etkinliğinde öğrenciler önce kendi düşüncelerinin ve duygularının farkına varır ve böylece öğrenci olay ve durum karşısında neler düşündüğünü, hissettiğini öğrenme inceleme imkânı sunar. Öğrenci beden olarak kendini tanıma fırsatı bulur (Sağlam, 1997:33-34). Dramada önemli olan estetik görünüm değildir. Tamamen özgür bir ortamda doğaçlamayı oyunlaştırarak canlandırmaya çalışır. Bu sayesinde geçmiş yaşanacak, sorgulanacaktır (Güleryüz, 2001:133).

Kurslar, Müzelerde kurslar çok amaçlı yapılan faaliyetlerdendir. Louvre Müzesinde ziyaretçilere yardımcı olan rehberler yetiştirilir. Türkiye’de çok yaygın olmamakla beraber Topkapı Sarayı Müzesinde (geleneksel el sanatları vb.) ve İstanbul Karikatür Müzesinde (karikatür, resim ve desen kursu) kurslar düzenlenmektedir (Sağlam, 1997:36).

Sergiler, Müzelerin en önemli görevlerinden biriside bilgiyi paylaşmasıdır ve bunu müzeler mevcut eserlerini sergileyerek gösterir. Sergileme müzelerin dış dünyaya açılması, insanlara ulaşmasıdır. Çocuklar içinse eğitimde yer alan bilgilere birinci kaynaktan ulaşmasıdır. Müzeler sergileme ile çocuklara maddi kanıtlar sunar. Bu sayede çocukların ilgilerinin ve düşüncelerinin yerleşmesine, soyut bilgiyi somutlaştırmasına neden olur. Merak duygusu gelişir (Aktaran; Mercin, 2006:43).

Sanat Söyleşileri, Sanatçı, sanat eleştirmeni, arkeolog, sanat eğitimcisi, müze uzmanı gibi sanatla tarihle kültürle ilgili insanları müzeyi ziyarete gelen öğrencilerle ve diğer ziyaretçilerle buluşturmak son derece önemlidir. Sanat ve tarih üzerine bu insanlarla yapılacak sohbetler karşılıklı soru-cevaplar, sanatı ve tarihi anlamada daha yararlı olmakta ve kişiye kaynağından bilgiye ulaşmasını sağlamaktadır. Ayrıca atmosferin heyecanını artırması ziyaretçileri daha katılımcı daha ilgili bir duruma getirmesi bakımından müze içi söyleşiler önemlidir (Aktaran; Mercin, 2006:43).

Çalışma Yaprakları, Çalışma yaprakları öğrencilerin ve eğitimcilerin müzeye belli bir amaçla bakmasına müzeyi belli bir amaçla ziyaret etmesini sağlayan yazılı gereçlerdir. Çalışma yapraklarının asıl amacı çocukların duygularını düşüncelerini ve hissettiklerini kâğıda dökebilmesi ve bu sayede bilginin kalıcı hale gelmesinin sağlamaktır. Müzelerde küçük yaş grupları için eğlenceli büyük yaş grupları içinde amaca uygun çalışma kâğıtları hazırlanmalıdır (Bk., Ek 6). Çalışma kâğıtları öğrencileri bıktırıcı, müzeden uzaklaştırıcı olmamalıdır. Öğrencilerin seviyesine ve kazanımlara uygun bir çalışma yaprağı hazırlanmalıdır (Buyurgan ve Mercin, 2005:163).

Buyurgan’a (2007:91) göre “öğrencilerimizin dikkatini müzede daha fazla yoğunlaştıran ve amacımıza göre vurgulamak istediğimiz bilgileri kapsayan çalışma kâğıtları öğrenmeyi ve heyecanı artırır.”

Eser Eleştirisi, Genel anlamıyla eleştiri kişinin bağlantı kurduğu ilişki içerisinde bulunduğu her türlü canlı veya cansız varlık ve durum üzerine kişisel değerlendirme içerisinde bulunması ve bunu paylaşmasıdır (Erinç, 2003:33).

Eleştirinin amacı anlamaktır. Sanat eserine, eserdeki bilgi nesnelere, eserin anlamına nüfuz edecek bir bakışa ihtiyacımız vardır. Bir sanat nesnesi eğitilmiş birisine bilgiler sunabilir fakat bu bilginin nasıl mükemmelliğe ulaştığını öğrenmek ancak sanat eleştirisi ile mümkündür. Arkeolojik, tarihi ve biyografik eserler sanat ve sanatçılar için ilgi çekici olabilir ancak ilgi çekici olması sanat eleştirisi için asla yeterli değildir. Temel amaç eserdeki, bireyi etkileyen nedenleri bulmaktır (Boydaş, 2007:29). Eleştiri sanat eğitimi için vazgeçilmez bir disiplin alanıdır. Çağdaş eğitimin en önemli amaçları, öğrencilerin doğru kararlar verebilmelerini, eleştirel düşünebilmelerini ve bilgi temelli üretebilmelerini sağlamaktır. Sanat eserleri ve tarihi eserler üzerinde yapılacak olan

bilimsel temelli tartışmalar, öğrencilerin eleştiri yapabilmelerini sağlamaktadır. Eleştiri kabiliyetlerini geliştirmektedir (Stokrocki ve Kırısoğlu, 1997:1-26).

Eleştiride odak noktası eserdir. Öğretimde nesne kullanılması ise tartışma ortamını hazırlar. Bu tartışmalar sözcük dağarcığı, görüş alış-verişi, dinleme, yanıt verme ve çözüm bulma gibi becerilerin gelişmesini sağlar. Bu nedenle sanat eleştirisi için en uygun ortamlardan birisi müzelerdir (Hooper-Greenhill, 1999:151). Arkeoloji ve etnografya gibi müzelerde öğrencilere yaptırılacak sanat eleştirisi soruları ile öğrencilerin o dönemi anlamaları, geçmiş ile bugünü karşılaştırabilmeleri ve yaratıcılıklarını harekete geçirmelerini sağlar (Buyurgan, 2007:92).

Sanat eleştirisi, öğrencilere sanat eserlerinden anlam çıkarmada rehberlik eder. Eleştiri süreci öğrencilerin algısal, çözümsel, yorumsal ve estetik yargı yetilerinin genişletilmesine yardım eder. Sanat eleştirisi bir sanat eserini incelerken, bir estetik yargıya varmadan önce, öğrencilerin konu, kompozisyon ve anlama dikkat etmelerine yardım eder. Eleştiri süreci öğrencilerin eserin bütünlüğü içine daldırarak, onların estetik yargılarını geciktirir ve eser hakkında daha duyarlı tepki göstermelerine neden olur (Boydaş, 2007:12).

Sanat eleştirisi süreci dört basamaktan oluşur:

- Betimleme (Description) —————> Objektif
- Çözümleme (Analysis) —————> Objektif
- Yorumlama (Interpretation)
- Yargı (Aesthetic Judgement)

Nitelikli sanat eğitimi programı öğrencilerin düşünce, heyecan ve değerlerini görsel biçimde ifade etmede sanat ilke ve elemanlarını nasıl kullanacaklarını öğrenciler. Diğer sanatçıların eserlerinde ifade ettikleri fikir, değer ve heyecanlarını anlamada sanat ilke ve elemanlarını “nasıl” okuyacaklarını öğretir. Öğrenciler sanatçıların biçimsel niteliklerini nasıl kullandıklarını öğrenirler (Boydaş, 2007:11).

Tablo 2.5
Eleştiri ve Sanat Tarihi

	Betimleme	Çözümleme	Yorumlama	Yargı
Eleştiri	Sanat Elemanlarının ve konunun bir envanterinin çıkarılması	Nasıl organize edilmiştir, sanat eserlerine nasıl odaklanılmıştır	Sanat eserinde anlatılan fikirler duygular ve psikolojik haller	Sanat eserinin artistik derecesini tespit, kişisel karar
Sanat Tarihi	Eser ne zaman, nerede, kim tarafından tamamlanmıştır?	Eserdeki özellikleri belirleme, eserin artistik üslubunu bulmak için öteki eserlerle mukayese etme	Eser yapan sanatçıyı etkileyen zaman ve mekan araştırma (çevresel faktörler)	Sanat tarihi tekamülünde eserin önemi konusunda bir karara varma

(Boydaş, 2007:55).

Betimleme ve çözümleme basamakları “objektif”, nesnel olmalıdır. Betimleme aşamasında öğrenciler inceledikleri eserde bulunan bilgi objelerini yazar, çözümlemede Ortaya çıkardığı bilgi objelerinin sanat ilkeleri(denge, vurgu, ahenk, değişiklik, derecelenme, hareket ve ritim) ve sanat elemanlarına (renk, çizgi, ışık, gölge, hacim, doku, denge, mekan) göre nasıl düzenlendiğini yazar (Boydaş, 2007:12-13,16-17).

Tablo 2.6
Eleştiri yöntemiyle bir sanat eserinde bulunan farklı estetik niteliklerin ortaya çıkarılması

SANAT ELEŞTİRİSİ NASIL BAKMALI	ESTETİK NİTELİK NE ARANACAK	SANAT KURAMLARI
I. Betimleme	Reel nitelikler veya Görsel Nitelikler (Sanatın Elemanları)	YANSITMACILIK
II. Çözümleme	Görsel Nitelikler (Sanatın İlkeleri)	BİÇİMCİLİK
III. Yorumlama	Dışavurumcu Nitelikler	ANLATIMCILIK
IV. Yargı	Bir sanat eserinde bulunan Tüm estetik niteliklere Dayanılarak kişisel bir karar verilir.	

(Boydaş, 2007:53).

Sanat Eleştirisi Çalışma Yaprağında şu sorular yer alabilir:

Betimleme:

- Eserin adı nedir?
- Eser ne zaman, nerede yapılmıştır? (Buyurgan ve Mercin, 2007:92).

- Bu nedir? (Resim, seramik, heykel, fotoğraf...)
- Eserde neler görüyorsun? (insan, hayvan, ağaç, evler...)
- Eserde neler oluyor? (Boydaş, 2007:56).

Çözümleme:

- Renkler nasıl düzenlenmiş?
- Hangi çizgileri görüyorsun? (Düz, eğri, kırık)
- Hangi geometrik şekilleri görüyorsun? (üçgen, kare, daire, prizma)
- Birbirini tekrar eden şekiller var mı?
- Hangi teknikle yapılmış?
- Hangi malzemeler kullanılmış?(Boydaş, 2007:56).
- Eser kim tarafından yapılmıştır? (Genellikle arkeoloji ve etnografya müzelerindeki eserlerin sanatçıları bilinmez) (Buyurgan 2007:92).

Yorumlama:

- Eser hangi amaçla yapılmıştır?
- Eserin bugünde önemi aynı mı?
- Eserin yapıldığı dönemde ne gibi önemli olaylar etkili olmuştur? (savaş, göç vb.)
- Eserde simge görüyor musun varsa anlamı nedir?
- Eseri daha iyi açıklamak için hangi soruları sorabiliriz? (Buyurgan, 2007:92).
- Nasıl bir koku alıyorsun?
- Dokunduğunda ne hissediyorsun?
- Nasıl bir ses duyuyorsun?
- Nasıl bir koku alıyorsun? (Boydaş, 2007:57).

Yargı:

- Eser neden güzel?
- a) Gerçeğe uygun olduğu için
- b) Alışılmadık renkler ve biçimlere sahip olduğu için mi?
- c) Duyguları açığa vurduğu için?
- d) Mesaj verdiği için? (Boydaş, 2007:57).

Unutmamız gereken önemli nokta eleştirinin amacının eseri anlamak olduğudur. Gezilen müze türü eğitimcinin hazırlayacağı çalışma yapraklarındaki sanat

eleştirisi sorularını belirleyici olmaktadır. Sanat müzesi ile arkeoloji müzesi arasındaki farklar doğal olarak bağlamsal sanat eleştirisi sorularını da değiştirecektir (Boydaş, 2007:52).

Eğer sanat müzesini geziyorsak sanat eserlerinin tanımaya çalışıyorsak sorularımızı sanat eserlerine göre hazırlamalıyız. Yukarıda verdiğimiz örnek sorularda olduğu gibi eserin ismi, eserin yapım yılı, renkleri, sanat ilke ve elemanlarının nasıl düzenlendiğine kadar sorular genişletilebilir. Bu tip bir müze ziyaretinde sanat eserini yapan sanatçı ve dönemi ile ilgili bilgilendirmeler yapmalıyız. Ancak gezilen müze arkeoloji müzesi ise burada sorduğumuz bazı soruların cevaplarını bulamayız. Örneğin eserin adı, tam olarak yapım yılı, kim tarafında yapıldığı vb. bu nedenle soruları hazırlarken müzenin hangi sorulara cevap vereceği öğrencilerin hangi soruların karşılığını bulabileceği dikkate alınmalıdır (Buyurgan, 2007:92).

2.3. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

2.3.1. Görsel Sanatlar ve Eğitimi

Görsel sanatlar; edebiyat, sahne sanatları ve müziğin yanı sıra, dünyanın zihinsel ve pratik özümlemesinin kendine özgü bir tarzı ve yolu olarak, insanın sanatsal etkinliği içinde yer alan geniş sanat dalı; insanın kendi çevresindeki nesnel gerçeklikle olan yaratıcı, etkin, dönüştürücü ilişkisinin bu tarz ve yolda anlamlı olarak dile getirilişidir. Görsel sanatlar gerçekliğin görsel kavranan, nesnel yanını veren, kişinin zihnini zenginleştiren, kişiyi estetiksel yaşantıya götüren tüm sanatsal etkinlik alanlarını kapsar (Aktaran; Tan, 2009:12). Genel anlamda güzel sanatların tüm alanlarını (resim, heykel, müzik, mimari, fotoğraf, sinema, tiyatro, edebiyat, dans, çevre sorunları, tasarım vb.) içerir. Daha dar anlamda ise okullarda verilen alana ilişkin dersleri (resim, üç boyutlu çalışmalar, grafik ve tasarım) kapsar (San, 1983:19). Sanat eğitimi görsel sanatların eğitimi ve öğretimiyle ilgilenir. Günümüzde sanat eğitiminden beklenen, çocukların sanat zevk alabilen, hayata eleştirel gözle bakabilen bireyler olmasını sağlamaktır (Kırıçoğlu, 2002:3-5). Genel eğitim içerisinde ise sanat eğitimi “güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini kendine konu alan, kuramsal ile uygulamalı çalışmaları bir arada yürüten okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitim” şeklindedir (San,1983:138-139).

Görsel Sanatlar birey ve bireyin içinde yaşadığı toplumun vazgeçilmez bir alanını oluşturur. İnsan farkında olarak ya da olmayarak yaşamının her kesitinde görsel sanatlar ile karşı karşıyadır. Bu durum insanı hem ruhsal hem de bedensel olarak etkilemektedir. Görsel sanatlar bireyin sanatı anlamasında ve olumlu yaşantılar kazanmasında etkili bir araç olabilir. Bu aracı bilmek, anlamak ve yorumlamak planlama ve uygun fiziki şartları gerektirir. Görsel sanatlar eğitimi bu nedenlerle tüm eğitim sistemi içerisinde çok özel bir yere sahiptir (Buyurgan ve Mercin, 2005:106). Sanat eğitimi ve sanatsal etkinliklerle, kendilerini ifade edici ve yaratıcılıklarını destekleyici alanlara sahip olmaları her yaştaki birey için gereklidir. Ancak sanatı sadece duygusal rahatlama ve haz duyma alanı olarak görmemek gerekmektedir. “Sanatın çok yönlü, kültürel, iletişimsel, bilgilendirici, aydınlatıcı ve davranış geliştirici işlevi onu yine çok yönlü ve önemli kılmaktadır” (Kırıçoğlu, 2002:7).

Kırıçoğlu’na (2002:8) göre; resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotoğraf, tekstil, moda tasarımı, seramik eğitimi gibi geniş bir alanı kapsayan bu dalların tümüyle ilgili olarak okul öncesinden yüksek öğrenime kadar her aşamadaki sanat eğitimi ve öğretimi ile ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara “Görsel Sanatlar Eğitimi” veya “ Sanat Eğitimi” denir. Bununla birlikte görsel sanatlar eğitimi alanı, eğitim ile sanatın değişik konumda, boyutta ve yoğunlukta bir araya gelmesiyle oluşan bir alandır. Çevreyle tanışma, görme, algılama ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme olarak gelişir.

Telli’ye göre dünya barışının güvencesi sanat eğitimidir. İnsanların birbiriyle anlaşmasında, kültür ve estetik beğenin önemli payı olduğu görülmektedir. Bireyin kendi toplumu ile başka ülkelerin insanları ile ortaklıklar kurabilmeleri ancak ortak bir beğeni duygusu, düşüncesi yaratmakla mümkündür. Bunu da sağlayacak olan sanat eğitimidir. Sanatın evrensel bir dil olması, coğrafya tanımaması ve sınırlarının olmaması sayesinde herkesin birleşebileceği ortak bir beğeni dili meydana gelmektedir. Toplumun kültürde beğenide çağdaş bir bütünlüğe erişmesinde, sanat eğitiminin etkisinin çok önemli olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Sanat eğitimi insanın özgürlük duygularının açığa çıkmasına ve kuvvetlenmesini de sağlar (Aktaran; Tan, 2009:13).

Görsel sanatlar eğitiminin temelinde insan ruhunun doyurulması yüceltilmesi, insanın özgürleşmesi, dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratılması çabası güdülür.

Bireylere özgün anlatım olanakları sunar. Ayrıca bireylerin sosyokültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin sübjektif ve ayrıntılı bir alanıdır. Sanat eğitimi, bir çerçeve içerisinde bireyin yeteneklerinin geliştirildiği, ortaya çıkarıldığı, yaratıcı, kendine güveni olan, üretken, estetik beğenileri geliştirilmiş kişiler olmalarını amaçlarken, genelde aynı niteliklere sahip, uygar bir toplum yaratma düşünün de sanat ve iş eğitimi ile gerçekleştirilebileceğinin bilinmesi gerekir. Sanat eğitimi, genel düzeyleri ne olursa olsun tüm toplum ve ülkeler için kaçınılmaz bir gereksinimdir. Hızla gelişen, sanayileşen, kentleşen toplumların bireylerinde görülen ruhsal rahatsızlıkların arttığı ve bunların kökeninde makineleşmenin yaratmış olduğu, tekdüze hızlı bir yaşamın egemen olması ve elektronik aletlerin çevremizi sarması bunların hayatımızda vazgeçilmez bir hal alması ve insanların doğal yöntemlerle hayatın doğallıkları ile deşarj olamamaları etken olmaktadır. En belirgin sorun kişisel yaratmalardan yoksunluktur. Fabrikalaşmayla başlayan her şey insanların doğasında yaratma gücünü, isteğini köreltip, kendilerinin malı olmayan bir takım tüketim malları almaya ve tüketmeye zorlamasıdır. Bu durum insan hayatında kopmalara, dengesizliğe ve yabancılaşılmaya neden olmaktadır (Artut, 2001:94).

Kişinin kendini tanıması, ifade etmesi, çevresiyle iletişimi, çevreye olan duyarlılığı, eleştirel bakış kazanma gibi tutum ve davranışlar sanat eğitimi yoluyla geliştirilebilir. Sanat eğitiminin bazı temel amaçları vardır ve bu amaçlar doğrultusunda kişinin çok yönlü gelişimi sanat eğitimi yoluyla en iyi şekilde desteklenir. Sanat eğitiminin amaçlarından birisi kişinin etik değerler kazanmasını sağlamaktır. Estetik değerler kazanıldığında etik değerlere saygı ve bağlılık da oluşacaktır. İkinci amaç ise bireyin tarihin ardından kendini tanımasını öğrenmesini sağlamaktır. Sanat eğitimi yoluyla kişiler düşüncelerini rahatça ifade edebildikleri için bir anlamda özgürleşmektedirler. Bütün bu ve benzeri kazanımlar düşünüldüğünde sanat eğitimi yalnızca yetenekli olanlara değil bütün bireylere verilmesi gereken bir eğitimidir. “Sanat, görme, anlama, deneyim ve yaratma süreci olarak bu alanda kapasiteleri sınırlı olan için de gerekli bir derstir. Eğitim bu anlamda kapasiteleri sanatsal yetiye dönüştürmek için yapılır (Kırıçoğlu, 2002:5).

Günümüzde çağdaş sanat eğitiminin ana amacı öğrenciyi kapasitesi doğrultusunda entelektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun kişisel istemlerine yanıt verebilme çabasını hedefler. Sanat eğitiminin amacı sanatçı

yetiştirmek değil her duruma ve her olaya, sanat, kültüre, tarihe, estetiğe karşı duyarlı bireyler yetiştirmektir. Sanat eğitimi bu yönü ile öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarını geliştirecek şekilde bir eğitim programından geçirmeyi amaç edinir. Ayrıca sanat sadece estetik amaçlarıyla değil, eğitici, öğretici amaçlarıyla da bu anlamda düşünülmesi gereken önemli bir konudur.

Bu genel amaçlarının yanı sıra ağdaş sanat eğitiminin belirli özel amaçları vardır ki bunlar:

- a) Sanatsal aktivitelerin (etkinlikler) ve yaratıcılığın doğasını tanıma ve benimseyebilmelerini,
- b) Duygusal, duyuşsal, bilgisel ve entelektüel etkinliklere bağlı artistik becerileri kazanabilmelerini,
- c) Sanatsal etkinliklerle ortaya çıkan düşünce ve hareket özgürlüğü ile ilgili bazı olasılıkları öğrenebilmelerini,
- d) Görme, ayırmsama (görsel duyarlılığın gelişimi) ve görsel olan her şeyin netleştirilmesine olanak sağlayan aktif bir algılama şekli olduğu şeklinde beceri kazanabilmelerini,
- e) Bireylerin sanat yapıtlarını değerlendirebilecek, onları ayırımsayabilecek nitelikli, sanat tarihi ve estetiksel bilgi birikimine sahip olabilmelerini,
- f) Araştıran, inceleyen, sorgulayan hoşgörülü, zgr düşünceye sahip bireyler olabilmelerini,
- g) Toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen katılımcı, sorumluluk sahibi, üretken kişiliklere sahip olabilmelerini sağlamak (Artut, 2001:96).

2.3.2. İlköğretimde Görsel Sanatlar Eğitiminin nemi

Görsel sanat eğitiminin odak noktasını çocuklar ve genç bireyler oluşturur. Nedeni onların küçük yaşlarda aldıkları nitelikli bir sanat eğitimi, gelecekte estetik duyarlılığı gelişmiş yetişkinler olmalarını sağlamaktır. Bu estetik duyarlılık sadece

bireylerin içinde bulundukları çevrenin fiziki düzenlemeleriyle sınırlı kalmayacak, kişilerin davranışlarına da yansıtacaktır (Buyurgan ve Mercin, 2005:24).

Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilere yaşamlarında avantajlar sağlar. Çünkü çocuklarda kültür, sezgi, akıl yürütme, imgelem ve hüneri açıklama ve iletişimin yegâne biçimlerine doğru geliştirilen derece derece birçok okuryazarlık tipi inşa eder. Bu süreç yalnız etken bir beyin değil, eğitilmiş olmayı da gerektirir. Görsel sanat eğitimi topluma da avantajlar sağlar. Çünkü sanat eğitimi topluma da avantajlar sağlar. Çünkü sanat öğrencileri insanın geçmiş ve bugünkü deneyimlerini anlamak için güçlü araçlar edinirler (Buyurgan ve Mercin, 2005:23).

Görsel Sanatlar Eğitimi çocuğu ve genci temel alır. Öğrenme ve öğretme süreci çocuğun kendine özgü algılama ve anlamlandırma evreni içerisinde gelişim basamaklarına göre düzenlenir. Kırıçoğlu'na göre çocuğun doğuştan getirdiği güçleri çok küçük yaşta tanıyıp sanatsal yönde geliştirmek, çocuğa ve gence görmeyi öğretmek, yaşantılarını sanatsal bir forma dönüştürmeyi öğretmek, geçmiş ve çağdaş sanat yapıtlarını tanımak, özümsemek, içinde yaşadığı kültürü geliştirmeye yönelik çaba göstermek görsel sanatlar dersinin amaçları içerisinde yer alır. Dolayısı ile küçük yaşlarda alınan görsel sanatlar eğitimi gelecekte çocuğun ve gencin, estetik duyarlılığı gelişmiş, yaratıcı, üretici yetişkin birey olmalarını sağlayacaktır. Biraz bağımsız düşünebilen, soru sorabilen, araştıran, tüm sanat dallarındaki ve çevresindeki güzelliklere karşı duyarlı, hem kendi toplumunun hem de diğer toplumların geçmiş veya bugüne ait kültür ve sanat varlıklarını tanımaya istekli, kendi kültürünü tanıyıp değerlendirebilen hoşgörülü, duyarlı bireyler olmalarını sağlamak çocuğa verilecek olan görsel sanatlar eğitimi ile mümkün olacaktır. Sanat eğitimi sürecine çocuk sanatsal yaratıcı etkinlik içerisinde. Yaratıcılığın kapsadığı duygusal ve düşünsel basamaklardan geçerken tekniğin olanakları ile malzemenin dilini kullanır, tasarlar, çözümler, biçimlendirir, eleştirir ve değerlendirir. Bu süreci bir grupta yaşadığında, diğerleriyle iletişime geçer, etkileşir. Sanatın özüne, ilke ve öğelerine ilişkin iletişim

kurar. Bu etkileşim eğitim ortamını zenginleştirir ve bu eğitsel yaşantıyı paylaşımların gelişimine katkıda bulunur (Aktaran; Kök, 2010:5)

Sanat etkinlikleri programının genel amacı drama ve tiyatro yöntemini kullanıp bütün sanat alanlarından yararlanarak öğrencinin yapıcı ve yaratıcı bir birey olarak yetişmesine destek olmaktadır. Sanat etkinlikleri programında, tiyatro ve drama başta olmak üzere, müzik, resim, heykel, mimari, dans, edebiyat alanlarından yararlanılır.

Bu anlayış doğrultusunda İlköğretim Kurumları Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıflar Programında Sanat Etkinliklerinin amaçları aşağıda belirtilmiştir.

Bireysel ve Toplumsal Amaçlar:

1. Öğrenciye yaşamı ve doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,
2. Öğrenciye seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme beceriler kazandırmak; analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,
3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve kendini geliştirmesini sağlamak,
4. Öğrencinin görsel biçimlendirme çalışmaları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihî eser vb.) ve bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
6. Öğrencinin her alanda kullanabileceği yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak,
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma ve onur duyma hassasiyeti kazandırmak,
10. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendine saygı duyduğu kadar başkalarına da saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmaktır.

Algısal Amaçlar:

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimlerini sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak,
3. Birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
4. Bilgi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmaktır.

Estetik Amaçlar:

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi hayatının her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi hâline getirebilme yeterliliği kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğadan seçtiği veya insan eli ile üretilen nesneleri estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilinci kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmaktır.

Teknik Amaçlar:

1. Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak öğrencinin kendini geliştirmesine imkân tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencinin farklılıklardan zevk alabilmesini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedan anlam çıkarma becerisi kazandırmak,

6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmaktır.

Genel Amaçlar:

1. Türk Milli Eğitiminin amaçlarına uygun olarak öğretim ilkeleri, öğrenci düzeyi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak uygulamak.
2. Öğrencilerin bilgi, beceri ve değerlerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle kültürü özümsemelerine yardımcı olmak.
3. Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, planlı çalışma alışkanlığına sahip duygularını estetik yollarla ifade edebilen ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetişmelerini sağlamak.
4. Öğrencilerin araç-gereçleri, kaynakları ve zamanı verimli kullanmaları, sanattan zevk almalarını, sağlayarak onları yaratıcı ve eleştirel düşünmeye, araştırma yapmaya özendirmek.
5. Öğrencilerin etkinlik sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlayarak, onların estetik duyarlılığını geliştirmek (MEB, 2006).

İlköğretimde yapılacak görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir. Bunlar, ilköğretim kurumları görsel sanatlar dersi öğretim programında (MEB) şu şekilde belirtilir:

- a. Her çocuğun yaratıcı olduğu unutulmamalıdır: Yaratıcılık doğuştan gelen ve insana özgü bir yetidir. Yaratıcı olabilme şansına sahip olan her insan sürekli kendini aşmak ister (Ünver, 2002:45).
- b. Uygulama da bireysel farklılıklar göz önünde tutulmalıdır. Çocukların gelişim basamakları açısından “izlenimci, yapıcı ve karışık” olmak üzere üç değişik grupta olabileceklerine dikkat edilmelidir. İzlenimci gruplar, nesneleri bir bütün olarak renk ya da leke ilişkileri içinde algılar. Parçaları birbirine ekleyerek, bütünü oluşturmayı tercih ederler. Karışık gruplar ise izlenimci ve yapıcı grup özelliklerini taşırlar.

- c. Uygulamalar sırasında iki ve üç boyutlu çalışmalara yer verilmelidir. Grup özelliği gösteren bireylerden oluşan bir sınıfta iki ve üç boyutlu çalışmalar dengeli bir şekilde yaptırıldığında, öğrencilere yatkınlıklarına göre imkân tanınmış olur. Ayrıca çocuğun yapısına uygun gereci ve alanı belirlemek için onların çeşitli gereçleri denemelerine fırsat verilir. “İki boyutun öğrenciye sunduğu olanaklarla, üç boyutun sunduğu olanaklar farklıdır. Bu olanakları bireysel özelliklerine göre kullanır. Herhangi bir çalışma alanında başarısız olan öğrencide ümitsizlik olabilir. Bu nedenle eğitimcilerin öğrencilerini iyi tanınması, öğrenciye uygun çalışma disiplini sunması gerekir”.
- d. Görsel sanatlar dersi diğer derslerin sürekli uygulama alanı olarak düşünülmemelidir. Resim-iş dersi “bir ifade dersidir” sözünden “çocuğun kendini dışa vurması” anlamı çıkarılması gerekirken, bu genellikle, “çocuğun başka derslerde öğrendiklerini resim dersinde çizgi ve renkle ya da üç boyutlu biçimlerle anlatması “olarak” değerlendirilmektedir. Bu yüzden resim dersini diğer derslerle ilgili araç ve gereçlerin yapımı, onarım gibi etkinlikler için ayrılmış zaman olarak düşünülmemelidir. “Sanat dersleri diğer derslerin uygulama alanı olarak değerlendirilirse, davranış oluşturma noktasında başarılı olamaz (Ünver, 2002:34).
- e. Dersler ilginç duruma getirilmelidir. Konuyu verirken “şunu ya da bunu yapın “ yerine, olayı ilginç bir dille anlatarak veya oyunlaştırarak öğrenciye yaşatmalı ve konuyla öğrenci arasında duygusal iletişim sağlanmalıdır. Seçilen konular çocuğun yaşına, ilgisine, hayal gücüne, coşku dolu evrenine uygun olmalı, ayrıca çevresinde gelişen olayın güncelliğinden de yararlanılmalıdır. Gereçler konuya uydurularak seçilmelidir. Örneğin; bayram, panayır, eğlence, lunapark vb. konular renkli çalışmaları daha uygun olur. “Öğretmenin coşturucu, etkileyici konu ve sunuşları ile çocuk daha iyi duyma, çevresini daha iyi görme, kişiliğine bağlı anlatımını daha etkin bir biçimde ortaya koyma olanağına kavuşmuş olur. Konuların seçimi, sunulması konuyla ilgili araç-gereçlerin sağlanması, çalışma ortamının hazırlanması, çocuğun yaşı, kişisel özellikleri düşünülmemelidir. İlgi ortamı yaratmak, öğrenciyi konuya motive etmek ve başarılı olmasını sağlamaktır” (Ünver, 2002:35).

- f. Zararlı etkenlerden kaçınılmalıdır. Özellikle ergenlik çağına giren çocuklar için, sanat değeri olmayan ve özgün tasarım örneği niteliği taşımayan zevkten yoksun sinema afişleri, posterler, kartpostallar, reklamlar, çirkin tabelalar, niteliksiz kitaplar ve dergi resimleri, estetik eğitimi açısından son derece zararlı unsurlardır. Bu yüzden ilgiyi dağıtırlar. Önlem olarak sanat eserleri ve özgün tasarım örnekleri ile nitelikli röprodüksiyonların (tıpkıbasım) kullanılmasına ve çocukların zararlı etkenlerden korunmasına dikkat edilir.
- g. Görsel sanatlar eğitimi çocuğa göre olmalıdır. Kendini evrenin merkezi olarak gören çocuk, bütün olayları kendi şiir dolu evreninde yaşayarak duyar, biçimlendirerek dile getirir. Çocuk yetişkin insanın küçültülmüş örneği olarak görülmemelidir. “Çocuklardaki yaratıcı güç ve estetik gelişimleri onların bedensel ve zihinsel gelişimleri ile yakından ilgilidir. Bu nedenle eğitimci, eğitim süreçlerini çocukların gelişim evrelerine göre kurgulamalıdır” (Ünver, 2002:32).
- h. Teorik bilgiler uygulamalı çalışmalar sırasında verilmelidir. Derslerde, kuru bilgiler vermekten kaçınılmalı, dersler sıkıcı olmaktan kurtarılmalıdır. Gerekli teorik bilgiler tanımlamalar biçiminde değil, yeri geldikçe uygulamalar sırasında sezdirilmelidir.
- i. Değerlendirmede, gelişme süreci göz önünde tutulmalı, çalışmaların sergilenmesine önem verilmelidir. Her çocuk yaptığı çalışmayı sergilenmiş görmekten haz duyar. Sanat eğitiminde değerlendirme, çocuğun çalışmalarını tek tek değil, gelişme süreci de göz önüne alınarak yapılmalıdır. “Sanat eğitiminde değerlendirme, türü, kapsamı, biçimi ile öteki derslerden oldukça ayrı bir durum gösterir. Değerlendirme, derecelendirme, sinama, eleştiri değerlendirmenin ayrı boyutlarıdır” (Kırıçoğlu, 2002:214).

Çocuğun sağlıklı, doğru ve eksiksiz bir şekilde gelişmesinde öncelikli olarak sanat eğitiminin öneminin ne kadar gerekli olduğunun bilincine varılması ile mümkündür. Bu sebeptendir ki bu bilincin farkında olarak Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu ve Yüksek öğretim Kurumu sanat eğitiminin çocuğa kazandıracaklarını göz önüne alarak eğitimin her aşamasında sanat eğitiminin olması gerektiği şekli ile yer vermesi gerekir. Maalesef ülkemizde eğitim denildiğinde akla ilk

gelen matematik ve fen bilimleri gibi derslerdir. Görsel sanatlar dersi ise sıralamada her zaman en sonda yer alır. Bu anlayış velilerde de mevcuttur. Çocukların karnesinde sıralamada en sondadır ders programlarında en sondadır. Oysaki çocuğun gelişiminde matematik kadar sanat eğitimi de önemlidir. Çocuklar henüz gelişim çağındadır ve beyni ile bedeni şekillenmektedir. Özellikle beyin ile ilgili araştırmalarda ortaya çıkan beynin sağ ve sol yarım kürelerden oluştuğu ve bireyin yaşamı boyunca her ikisini de kullanmak zorunda olduğudur. Beynin sol yarım küresi çözümsel (analitik), sayısal, mantıksal yani tamamen akılcı düşünme becerilerini yerine getirirken, beynin sağ yarım küresi ise duygusal, sezgisel yani akılcı olmayan düşünme becerilerini yerine getirir.

Eğer eğitimde beynin sadece sol yarım küresini çalıştırmaya yönelik bir program sürdürülecek olursa beynin sağ yarım küresi geliştirilemeyecek ve çocuğun gelişimi eksik kalacaktır. Düşünen, problem çözen, ancak empati kuramayan, estetik olanla bağlantı kuramayan, duygusal kararlar alamayan ve yaratıcı olamayan bireyler yetişecektir. Hangi alanda olursa olsun çocukların o alanda ve yaşamda başarılı olmaları için beyninin sağ yarım küresinin geliştirilmesi gerekir (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007: 17).

Çocuğun sadece bir yönü ile geliştirilmesi, anlık yakın zamanlı başarıları getirebilir, ama uzun vadede çok kötü sonuçlar doğuracak telafisi mümkün olmayan eksiklikler olacaktır. Hangi meslekte olursa olsun bireylerin elde ettikleri başarıların altında yatan gerçek sebep nitelikli sanat eğitimidir. Görsel sanatlarla ilgili deneyimler beynin sağ yarımküresinde gerçekleştiğinden bu tür bir eğitim büyümede, yetişmede, gelişimde ve bireyin eğitiminde bir dengeyi sağlamak ve okul müfredatında çok fazlasıyla ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alanda araştırma yapan Robert Masters ve Jean Huston, görsel sanatlar eğitimi alamayan çocuğun durumunu “sistemik bir biçimde dünyayı algılayabileceği yolların birçoğundan koparılması” şeklinde açıklarlar. Birçok araştırmacı da çocukların kritik büyüme dönemlerinde beynin sağlıklı gelişimi sağlanmazsa hiçbir şekilde çocukların sanatsal bir eğilime sahip olmayacaklarını ve bir daha gelişmesinin mümkün olmayacağını belirtirler (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007:18).

Toplumu oluşturan bireylerin çevrelerini tanıyabilmeleri, geniş bir dünya görüşüne sahip olabilmeleri, toplumla sağlıklı ilişki kurabilmeleri, temel bilgi ve becerileri kazanabilmeleri ilköğretimin önemli işlevlerindendir (Gültekin, 2000:106).

Bunun yanı sıra, bireylerin yetenekleri doğrultusunda ve onların gelişim dönemlerinin ilkelerine uygun olarak bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini sağlamak, yaratıcı, etkin ve bağımsız birey olmalarını sağlayacak temel bilgi ve becerileri kazandırmak ilköğretimin amaçları arasında sayılmaktadır (Gültekin, 2008:55). İlköğretim basamağı çocuğun sanatsal gelişim dönemleri bakımından sanat eğitime ilişkin amaçların kazandırılmasında kritik bir dönemi kapsar. Özellikle, ilköğretimin birinci basamağında, bireyin toplumsal bir varlık olarak gelişmesi açısından kendini ifade edebilmesi ve yaratıcılığının gelişmesi büyük önem taşır.

San'a (1983:144) göre özellikle ilköğretim çağında çocuk heyecanlı ve hareketli yapısıyla ile duygusal olarak dış dünyaya en açık olduğu dönemdedir. Bu nedenle bu dönem çocukların sanat ve estetik eğitimlerinin en uygun olduğu dönemdir. Kendini evrenin merkezinde gören çocuk için sanat dersleri, kendini dışa vurmaya, kendini kanıtlamaya ve bir değer olduğunun farkına varmasını sağlayan bir ortam demektir. Çocuk bu derslerde algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinde katıldığı süreç içinde kendini ifade eder.

Eğitimde sanatın rolü çocukların özgün olabilmelerini kendileri olabilmelerini sağlamak, içlerindeki gerçek kimliği ve yetenekleri ortaya çıkarmaktır. Çocukların içsel girişimi bir ifade biçimi olarak nitelendirilir ve malzemeler rehberlik ederek bunun ortaya çıkmasına imkân sağlar. Çocuklarda sanatsal çalışmalar yapmaya her zaman hazırdırlar. Resim, heykel, müzik, tiyatro, drama, dans vb. sanat dalları, çocuklara geniş bir malzeme seçeneği ve kullanma imkânı sunarak ve çocukların hayatında oyunlaşarak kendilerini gösterirler. Sanat oyunun bir parçası ya da kendisi olarak çocuğun hayatında önemli bir yere sahiptir. Özellikle ilköğretim I. kademe düzeyindeki öğrenciler biçimlerden ve ayrıntılardan çok etkilenirler. Çevresinde gördüklerine karşı çok fazla dikkat ve hassaslık vardır. Yerde yürüyen bir böceği ya da eriyen bir buz kalıbını ya da gökyüzündeki şimşek patlamasını şaşkınlıkla izlerler.

Çocukların bu heyecanının yetişkinler tarafından mutlaka desteklenmesi gerekmektedir. Burada eğitimcilerin görevi çocukların ayrıntıları fark etmesini, zengin obje kavramını oluşturmalarını ve bütün duyularını kullanmasını sağlamaktır. Çocuklar bu ve benzeri yaşantılardan yola çıkarak sanatsal çalışmalar yapar (Aktaran; Yükselgün, 2010:10-11).

Bilimsel araştırmalara göre örgün eğitim içinde mümkün olduğunca erken yıllarda başlatılan sanatsal etkinlik ve süreçleri kapsayan sanat eğitimi, çocukların diğer zihinsel ve bilişsel alanlarda başarılı olmasını sağlar.

Erken yaşlardan başlayarak sanat eğitimi alan birey, yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü geliştirip estetik düzeye getirme şansına erişir. Her çocuk doğasından gelen bir etkileşimle kendini anlatacak yaratıcı etkinliklere gereksinim duyar. Toplumsal yaşamda insan ve sanat arasındaki yaratıcı, estetik ve eleştirel ilişki ne denli önemli ise çocuğunda sanat konusunda erken yaşlarda bilinçlendirilmesi o denli önemlidir. Çünkü dış gerekliliğin katı ve mantık kurallarıyla sınırlanmamış çocuk sanatçının ihtiyaç duyduğu yaratıcı güze sahiptir (Gürtuna, 2003:21-22).

Görsel sanatlar dersinde öğrenciler sanat uygulamalarıyla ilgili teknik bilginin yanında değişik sanat dallarını, ünlü sanatçıları ve onlara ait eserleri inceleyerek, estetik duygusunu ve eleştirel bakış açısını geliştirir ve sanat tarihi konusunda bilgi sahibi olurlar. Sanatsal etkinlikler çocukların bilişsel gelişimleri için son derece önemlidir. Çünkü bu etkinlikler çocuklar için düşüncelerini organize etme süreçlerini içermektedir.

Görsel sanatlar dersinde çocuklar fikirlerini ve hislerini çalışmalarına aktarırken planlamak, organize etmek, konu seçmek ve izlenimlerini sunmak için düşünme becerilerini kullanırlar. Çizerken, boyarken ve iş yaparken çizgi, renk, şekil gibi sanat elemanlarıyla seçim yaparlar. Fikirler üretirler, planlamalar yaparlar ve tabi ki deneme yaparlar. Örneğin renkleri karıştırırken etkinliğin neden ve sonuçları arasında

bağlantı kurarlar. Deneme ve hatalar sonucu bir hareketi ya da etkinliği dengelemeyi öğrenirler (Aktaran; Yükselgün, 2010:12-13).

2.3.3. Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

“Hedefe ulaşmak için izlenen düzgün, akılcı, planlı düzenlemeye ‘Yöntem’ denir”. Başka bir deyişle öğretme-öğrenme gereçlerini sunmada kullanılan sistemli bir plandır. Ayrıca yöntem, öğrencilerin beceri ve alışkanlıklar geliştirmelerine yön veren, bilgi ve yönelim kazanımlarını sağlayan düzenli işlemler olarak da tanımlanır (Demirel, ve Ün, 1987:190). Sanat eğitiminde de öğrencilere kazandırılacak hedeflere ulaşmak için yöntemler belirlenir. Düzenlenen seçilen yöntemlerle sonuca ulaşılmaya çalışılır. Görsel sanatlar eğitiminde tek bir yöntemden bahsedilemez. Eğitimci sanat eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda istediği yöntemi uygulayabilir. Dolayısı ile görsel sanatlar dersinde öğretmenlerin tek bir yöntem değil; öğrencilerin yaşlarına, öğrenme düzeylerine, önceki bilgilerine ve tecrübelerine göre uygun yöntemleri kullanması hem dersi daha ilgi çekici hale getirir hem öğrencilerin motive olmalarının sağlar hem de amaca ulaşmada kolaylıklar sağlar.

“Sanat eğitiminde konular, güdülenme, kullanılan araç-gereçler, uygulanan yöntemler her yaşa ve saptanan amaçlara göre kimi zaman farklılıklar gösterse de temel ilkeler aynıdır. Değişimin öğretilecek konuların ve tekniğin çeşidinde değil yoğunluğunda olduğu bilinmelidir” (Kırıçoğlu, 2002:144).

Sanat eğitiminde kullanılan yöntem ne olursa olsun amaç sanat öğretimidir. Kullanılan araç-gereç, teknik ve sanatçı örneklerinin etkinliği kadar yöntemlerde etkilidir. Genellikle Türkiye’de ilk ve orta öğretim okullarında sanat eğitimi (büyük kentlerde) genellikle branş öğretmenleri tarafından verilmesine rağmen, sanat öğretiminde bu dersi veren öğretmenlerin sanatsal bilgi birikimi, deneyimi ve ilgilerine göre sanat eğitimi yöntemleri belirlenmekte bazen de tek bir yöntem üzerinde yoğunlaşabilmekte bunun sonucu olarak da birbirinden kopuk etkinlikler ortaya çıkmaktadır (Kök, 2010:34).

Sanat eğitiminde en çok kullanılan yöntemler; Kolaydan Zora Yöntemi, Kopya Yöntemi, Bellek Eğitimi Yöntemi, Gösterim Yöntemi (Demostrasyon), Müzikli Yöntem, Drama (Dramatizasyon) Yöntemi, Psikolojik Yöntem, Gezi-Gözleme Dayalı

Yöntem, Bilgisayar Destekli Eğitim Yöntemi gibi yöntemlerdir. Bu yöntemlerin yanı sıra sanat eğitimi için özel öğretim yöntemleri de vardır. Bu öğretim yöntemleri sanat eğitiminin genel amaçlarının yanında kendi özel amaçları ve uygulamalarıyla sanat eğitiminde istenilen hedeflere ulaşmayı amaçlar. Bu yöntemler; Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemi, Çok Kültürlü Eğitim Yöntemi ve Kültürler Arası Eğitim Yöntemi gibi özel öğretim yöntemleridir (Artut, 2001:115).

2.3.4. Görsel Sanatlar Eğitiminde Disipline Dayalı (Temelli) Sanat Eğitimi Yöntemi

Uzun yıllar sanat eğitiminde uygulama (sanat yapma) tek çalışma alanı olarak bilindi. Çocuk çok sayıda araç-gereçle uğraşırsa yaratıcılığının gelişeceği, kendini keşfedebileceği, dengeli olacağı görüşü sanat eğitiminde yaygın olarak hâkimdi (Kırıçoğlu, 2002:119).

Bu öğretim anlayışı ile öğrencinin kendi kendine öğrenebileceği ve kendini geliştirebileceği düşünülmekteydi. Dolayısı ile öğrenci ihtiyaç duyduğu desteği alamamaktaydı. Öğrencinin sadece uygulama alanına yönelik çalışmalarla yaratıcılığının geliştirilebilmesine karşın sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik gibi kuramsal alanlarda kazanılması gereken bilgi ve deneyimden yoksun kalmaktaydı. Çoğunlukla eğitimciler, uygulamalı çalışmaların görsel algı gelişimi ve duyuşsal ayımsama süreci ile gelişebileceğini savunuyorlardı. 1960'lı yıllarda sanat eğitimine yeni bir bakış açısı getirilerek ilk kez sanat öğretiminden söz edilmeye başlandı. Bu bilişsel yaklaşım daha sonra sanat eğitiminde disiplin odaklı programları gündeme getirdi (Artut, 2001:252).

Bireyin merkezde olduğu bireyin tekliği üzerine temellenen postmodernist düşüncenin şekillendirdiği dünyada, eğitim sistemi de bu anlayışla değişmeye ve kendini geliştirmeye başlar. Öğrenci merkezli anlayışın ortaya çıkmasıyla eğitimin her alanında öğrenciyi geliştirecek anlayışlar ve yeni yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Özellikle Lowenfeld ve öğrencilerinin yaptığı araştırmalar yeni yaklaşımlara ışık tutar. Bu araştırmaların ortak sonucu; çocuğun merkezde olduğu, sanat eğitiminin sadece uygulamadan ibaret olmadığı, sanat eğitiminin bütün bireylerde verilmesi gereken bir

ihtiyaç olduğu, sadece yetenekli çocuklara verilecek ayrıcalıklı bir eğitim olmadığı gibi sonuçlara ulaşılır (San, 1993:173).

Amerika Birleşik Devletlerinde, J.Paul Getty Vakfı, görsel sanatlar (visual art) eğitimi yoluyla paylaşılan, iletişimi sağlanan düşüncelerin ve değerlerin, her çocuğun eğitiminin önemli bir parçası olması gerektiği inancıyla 1980’de Getty Güzel Sanatlar Eğitimi (The Getty Center for Education in the Arts) ‘ni kurar. Merkezin amacı Birleşik Devletlerde resmi okullarda güzel sanatlar eğitiminin statüsünü ve kalitesini geliştirmek olarak belirlenir. Yoğunlaşılacak öncelikli konu ise sanat eğitimi (Art Education) olmuştur (Özsoy, 1998:63).

Getty Eğitim Enstitüsünün amacı sanatı uygulamla, sanat tarihi, sanat kritiği ve estetik gibi dersleri okulların sistemine yerleştirerek, sanatta her çocuğun eğitiminde yer verebilmektir. Eğitimlerinde sanata yer verilen çocukların, gelecek kuşaklarda yaratıcı problem çözebilme, takım halinde çalışabilme ve diğer kültürleri değerlendirebilme özelliğine sahip birer genç olacağına inanan eğitim kurumu konferanslar, yayınlar ve videolar hazırlar (Eyuboğlu, 1998:34).

Getty Eğitim Enstitüsü ileri ki yıllarda da sanat eğitimi üzerine yapılan araştırma ve uygulama çalışmalarını inceler. Araştırmalardan yola çıkarak temelini sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve uygulamalı çalışmaların oluşturduğu dört disiplin alanını kaynaştırmayı amaçlayan bir yaklaşım 1982 yılında kabul edilir. Kabul edilen bu sanat eğitimi öğretim yöntemi “Disiplin Temelli Sanat Eğitimi” (Discipline Based Art Education) veya “Kaynaştırılmış Sanat Eğitimi Yöntemi” olarak adlandırılır. Bu öğretim yöntemiyle sanat tarihini, eleştiriyi, estetiği ve uygulamayı birleştirerek yani kaynaştırarak sanat eğitiminin hedeflerine ulaşmak amaçlanmaktadır. Eleştirel, kültürel, estetik ve uygulamalı boyutlarda her etkinlik alanının kapsamaları, kendilerine özgü öğretim ve öğrenme biçimleri gibi öğrenciye kazandıracakları davranışlarda ayrıdır (Kırıçoğlu, 2002:119).

Her disiplin alanının kendi içinde farklı hedef ve kazanımları olmasına rağmen hiçbirisi tek başına öğrenciye sanat eğitimi alanında yeterli bilgi ve deneyim kazandırmaz. Sanat eğitiminde istenilen hedeflere ulaşılmasında, öğrenciye eleştirel,

kültürel, estetik ve uygulamalı alanda gerekli bilgi, beceri ve deneyim kaynaştırılarak bir bütün olarak kazandırılmalıdır.

“Sanatı öğrenmek ne salt uygulamalı boyutta sanat üretmek, ne salt yapıt inceleyerek eleştirel davranış kazanmak, ne estetik bağlamda güzeli araştırmak ve ne de salt sanat tarihi öğrenmektir. Bu dört alan bir bütünün parçaları olarak ve birbirleriyle bağlantılı bir biçimde okul programlarında yer almalıdır” (Kırıçoğlu, 2002:120).

Artut’a göre (2001:252) “Sanat eğitiminde kapsamlı bir ünitenin temeli; estetik, sanat tarihi, eleştiri ve uygulama kriterleri üzerine kurulmalıdır. Temelinde sanatsal kültür ve estetik anlayışın yatmadığı etkinliklerin sonucunda oluşturulan ürünlerin sanatsal boyutu eksik ve düzeysizdir”.

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Basamakları dört öğretim alanından oluşmaktadır;

- a) Sanat Tarihi
- b) Sanat Eleştirisi
- c) Estetik
- d) Uygulama

2.3.4.1. Sanat Tarihi

Sanat tarihi çalışması, kişinin kendi kültürü ve dünya kültür mirası hakkında bilgi ve inceleme yapmasının, öğrencinin sanata değer vermesinin ve anlamasının yanı sıra karmaşık görüş açılarına hoşgörüyü geliştirir. Sanat tarihi araştırması ile öğrenciler küresel olduğu kadar kendi kültürlerindeki eserleri incelemeye ihtiyaç duyarlar. Çünkü sanat eserleri geçmişin evrimsel kayıtlarıdır. Sanatın incelenmesi yoluyla öğrenciler kendi ulusal özelliklerini ve kültürel ilkelerini öğrenebilirler. Bilinmektedir ki sanat eserleri ulusal değerlerin ifadesini en iyi şekilde ifade ederler. Öğrenciler böylelikle; düzenlilik-düzensizlik, oran gerekliliği, üstün yeteneğin teşviki, sanat eserleri yoluyla erdemin ve kederin takdir edilmesi gibi insanın doğasının karmaşıklığını da öğrenebilirler (Özsoy, 2003:173).

Kırıçoğlu'na (2002:136-137) göre sanat tarihi öğretiminde yakın çevre ve yakın çağ ilkesinin uygulanmasında üç yarar vardır: Birinci olarak yakın çevre ilgiyi sürekli canlı tutar, ikinci olarak gerçek yapıtların çevrede bulunmasıyla bu kültürel varlıkların tarihsel ve sanatsal değerlerini öğrenci daha somut olarak kavrar ve üçüncü olarak geçmişin nesnel maddi kanıtlarla öğretimiyle sanat yapıtı inceleme birleşerek sanat tarihi kuruluktan kurtulmuş olur. Bu sayede yakın çevrede bulunan yapıtlardan hareketle öğrenilen bir sanat tarihi aynı zamanda öğrenciye sanatta sürekliliğin bir gelişme değil bir değişme olduğunu da kavrayacaktır.

Öğrencilerin bir eserin incelenmesinde sanat tarihi bağlamında sorabilecekleri sorular şu şekilde olabilir:

- Bu yapıt kimindir?
- Bu yapıt ne zaman yapılmıştır?
- Bu yapıt neden yapılmıştır?
- Bu yapıtın yapıldığı dönem için anlamı ne olabilir?
- Bugün için yapıtın anlamı var mı?
- Bu yapıtın ortaya çıkmasına neler etki etmiş olabilir?

Boydaş, ciddi bir sanat çalışmasının sanat tarihinden faydalanmadan başarılı olamayacağını ya da öğrencilerin kültürlerinin temelini teşkil eden geniş kültürel yapıdan pay almadan amaca ulaşamayacağını belirtir. Kültürlerin ve sanat dönemlerinin kronolojisi öğrenciler için gereklidir. Değişik kültür ve zaman dilimleri özel kavramları ifade etmek için gereklidir. Ona göre “sanat eleştirisi etkinliklerinde incelenen sanatçılar hakkında biyografik bilgiler öğrencilere tarihi ve kültürel bir perspektif kazandırır. Öteki kanyaklar, araç-gereçler, sanat eserlerinin yapıldığı zaman, mekan ve kültürler, sanatçılar, öğrencilerin bilgi birikimlerini zenginleştirir” (Boydaş, 2007:14).

2.3.4.2. Sanat Eleştirisi

Sanat eleştirisi bir sanat araştırması ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecidir. Sanat eleştirisi bireylerin çevrelerini daha iyi anlayabilme yetenekleri

üzerinde durur. Öğrencilere bakmayı öğreterek görsel algılarının gelişimini sağlar (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997: 17).

Kırıçoğlu eleştirinin “sanat yapıtı inceleme” olarak adlandırıldığını, doğanın ve kültürel çevrede yer alan her şeyin estetik açıdan incelenmesinin, eleştiri kapsamında düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir. Bir sanat yapıtını oluşturan değerleri görmek usun estetik boyutta bir etkinliktir. Sağlam bir ön bilgilenme, kültür ortamının sunduğu fırsatlarla kazanılan bu deneyim kendi kendine öğrenilmez. Sanat yapıtını eleştirel bir gözle incelemek, bir anlamda yapıtı oluşturan simgeleri estetik anlamda okumak öğretimle gelişir. Kırıçoğlu okullarda yapılan eleştiri çalışmalarına “sanat yapıtını inceleme” olarak adlandırır. Çünkü bir sanat yapıtına bakmak, ondan tat almak, yapıtındaki değerleri görmek, eleştiriye göre daha az uzmanlık ve bilimsellik ister. Aynı zamanda okul düzeyindeki bir sanat yapıtını inceleme kişisel deneyimlere ve çabalara daha açık bir çalışma olduğundan “yapıt inceleme” tanımı daha uygundur (Kırıçoğlu, 2002:130).

Okulda sanat yapıtı inceleme genellikle sanat yapıtıyla ilgili sorulara konuşma ve yazma etkinlikleriyle verilen cevaplardan oluşur. Öğrenciler bu etkinlikler sırasında eleştirel bir bakış açısı kazanmanın yanında sanatsal kavramlar ve tasarım elemanları gibi konularda bilgilenirken, görsel algı ve yaratıcılık yönünden de gelişme gösterecektir. Sanatsal ve tarihi yapıtları incelemek ve yapıtlar hakkında tartışmak öğrencilerin sanatsal-kültürel etkinliklere ilgisini artırdığı gibi eleştirel bir bakış açısı kazanmaları ve estetik anlayışlarının gelişimi bakımından önemlidir. Öğrencilere sanat eğitimi derslerinde okul öncesinden başlayarak planlı programlı olarak sanat yapıtını inceleme alışkanlığı kazandırılmalıdır. Sanat yapıtı inceleme etkinliğinde bulunacak olan öğretmen, öğrencilerin seviyesini dikkate almalıdır. Öğrencilerin yaş gruplarına göre etkinlikleri önceden hazırlanarak bir plan doğrultusunda uygulanmalıdır. Bu etkinlikler hazırlanırken ve yapılırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Öğrenciler arası bilgi ve kültür farklılıkları gözetilmeli
- Öğrencilerin seviyelerine uygun yapıtlar seçilmeli

- Geçmişten günümüze kadar çeşitli dönemlere ait birçok sanat yapıtı, tarihi yapıt öğrencilere gösterilmeli, sık sık sergi, galeri ve müzeler ziyaret edilmeli
- Gerçek yapıtlar kullanılarak öğrencilerin ilgisi artırılmalı, öğrencinin yapıta zarar vermeden dokunmasına izin verilmeli

Bu sayede;

- a) Gerçek yapıt görmek ve dokunmak öğrencilerin duyularını harekete geçirir.
- b) Yapıtla doğrudan ilişki önyargıları ortadan kaldırır.
- c) Öğrenciyi hazır bilgiden uzaklaştırıp, niteliksel düşünmeye sevk eder.
- Öğrencilerin gereksiz veya sıra dışı sorularına hazırlıklı olunmalı
- Yapıtlar üzerine yapılan eleştiriler güvenilir kaynaklara dayalı olarak öğrenciye sunulmalı
- Seçilen yapıtlar plastik sanatların hemen her türünden olmalı, konuya göre belli dönem, akım veya üslupları yansıtmalı
- Yapıtı inceleme sürecinde öğretmen tarafından öğrencilere sorulacak sorular öğretim hedeflerine ve işlenen konunun davranışlarına uygun olmalı
- Bütünlük sağlaması için dört disiplin alanı ile (Sanat Tarihi, Estetik, Eleştiri ve Uygulamalı çalışmalar) ilgili araştırıcı ve inceleyici sorular hazırlamaya dikkat edilmeli (Kırıçoğlu, 2002:131).

Eleştirinin amacı, öğrencilerin sanat ve estetiğe yönelik olgunluklarını geliştirmektir. Aynı zamanda öğrenciler, kendi eserlerini yargılamak kendilerini de yargılayabilirler. Bu eleştiri yapacak veya yürütecek eğitimcinin, sanat öğretmenin hem sanat konusunda hem de pedagojik formasyon (biçimlenme) konusunda birikimi olmalıdır (Boydaş, 2007:37).

Sanat eleştirisi “Betimleme Çözümleme, Yorumlama ve Yargı” basamaklarından oluşmaktadır.

Betimleme, yapıtın fiziksel görünüşü üzerine yapılan saptamalardır. Betimleme basamağı öğrencinin nesne ile ilk temasıdır ve bu temas yalnızca gözleme dayalı bir temastır. Yapıtı uzun süre bakılarak gördükleri hakkında “Ne görüyorsunuz?” sorusuna cevaplar verilir. Öğrencinin ilk bakışta eserde neler gördüğünü tespit etmesi sağlanır. Öğrenciye betimlemeyi daha da basitleştirmek için şu sorular sorulabilir:

- Orada ne var? Ne görüyorsun? (Ev, ağaç, insan, hayvanlar, dağ, deniz, vs.)
- Yapıtın türü nedir? (Resim, Heykel, Mozaik, Baskı, ...)
- Yapıtta ne şekiller görüyorsun? (kare, üçgen, daire, ...)
- Yapıtta ne tür çizgiler var? (düz çizgi, eğri çizgi, kırık çizgi)

Yapıttaki tasarım elemanları betimlenirken sanatın kendine özgü diline gerek vardır. Renk, doku, çizgi, form gibi elemanların resimdeki dağılımları, yoğunlukları bu dille açıklanır (Kırıçoğlu, 2002:133).

Çözümleme, betimleme basamağında tespit edilen sanat ilke ve elemanlarının nasıl düzenlendiği açıklanır. Bunun içinse öğrenciye şu sorular sorulabilir:

- Şekiller nasıl düzenlenmiş? (Simetrik, üçgen, dikey, dairesel vb.)
- Renkler nasıl düzenlenmiş? (Açık, koyu, parlak, mat vb.)
- Hangi renkler kullanılmış? (Sıcak renkler, soğuk renkler)
- Işık nasıl düzenlenmiş?
- Yapıt hangi teknik ile yapılmış? (çizgi, boya, kolaj, ...)
- Ne çeşit gereçler kullanılmış? (kil, ağaç, taş, boya, kâğıt, demir) gibi sorular sorulabilir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997:121).

Boydaş’a (2007:44) göre “bu aşamada resimdeki sanat elemanlarının nasıl organize edildiği bulmaya çalışılır. Bunu yapmak için sanat ilkelerine dikkat yoğunlaşır ve elemanların nasıl düzenlendiği belirlendikten sonra resmin görsel özelliklerini anlamak mümkün hale gelir.”

Yorumlama, eserden anlam çıkarma ve başlı başına anlamaya yönelik bir süreç olup, özellikle duyusal bağlantılar, semboller, çağdaş ve tarihsel anlam ve yorumlardan ibarettir. Bu aşamada hareket noktası, betimleme ve çözümleme

basamağındaki bulguların esas alınması ve kişisel görüş belirtmektir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997:121).

Artut’a (2001:258) göre bir sanat yapıtını yorumlamak, sanat yapıtının içsel ve dışsal konumu hakkında kişisel görüş belirtmektir. Bir yapıt için kesin ve doğru yorum yoktur. Ama bazı yorumlar diğerlerine göre daha doğru ve mantıklıdır.

Betimleme ve çözümlemede sorulan sorulara verilen yanıtların niteliği yorumlamayı etkilemektedir. Çünkü betimleme ve çözümlemeden elde edilen bilgilerden yararlanılarak yorumlama yapılır. Yorumlamada öğrenciye yine yapıt hakkında yardımcı olabilecek çeşitli sorular sorularak öğrencinin düşüncelerini daha açık bir şekilde ifade etmesi sağlanmalıdır. Yorumlar süreç içerisinde gelişerek sanatsal bir dilde daha mantıklı, anlamlı ve ilginç bir hal alacaktır. Yorumla yönelik aşağıdakilere benzer örnek sorular hazırlanabilir:

- Bu yapıtın teması (konusu) nedir?
- Ne anlatılmak isteniyor?
- Nasıl bir ortamda yapılmıştır? (evde, köyde, ormanda, ...)
- Yapıldığı dönem hakkında neler anlatıyor?
- Bugün için neler anlatıyor?
- Yapıt sizde ne tür duygular uyandırdı?
- Nasıl bir tat, koku, ses veriyor?
- Nasıl bir doku algılıyorsunuz?
- Siz bu yapıta ne isim verirdiniz? (Kırıçoğlu, 2002:134).

Eserin yorumlama basamağı, sanat eleştirisinin en heyecanlı ve en son, kişisel aşamasıdır. Tanımlama ve eleştiri basamaklarında toplanılan veriler eserin anlamı konusunda en önemli belgelerdir. Artık ilgi noktası eserdeki dışavurumcu özelliklerde toplanacaktır (Boydaş, 2007:47).

Yargı, sanat eleştirisinin son aşamasıdır. Bu aşamada daha önce elde edilen bütün veriler kullanılır (Boydaş, 2007:47). Bilinçli tercih ya da yargılama aşaması, ilgili eserin neden ünlü olduğu, niçin güzel ve değerli olduğunun kesin bir yargı ile ifade edilmesidir. Burada yapıtın genel değerlendirilmesi yapılır. Değerlendirmede önemli olan “hoşlanmanın” ya da “hoşlanmamanın” ötesindeki öğrencilerin yargılarının yer

almasıdır. Eleştiri bu aşamada yapıtların yer aldığı kimi kategorilere göre yapılır. Burada kimi yansıtmacı, kimi biçimci, kimi dışavurumcu ve kimi de duygusal boyuttaki yapıtlara özel ölçütlerle yaklaşmak gerekir. Öğretmen öğrencisine, yapıtın hangi tür ölçütle değerlendirilmesi gerektiğini öğretmek durumundadır. Öğrenci yapıt incelemenin başından beri eğer doğru yönlendirilirse, sonuçta uygun eleştiri kuramını bulup değerlendirmeye ulaşabilir (Kırıçoğlu, 2002:135).

2.3.4.3. Estetik

“Estetiğin yalnız güzellik dediğimiz değeri inceleyen bir bilim, bir güzellik felsefesi olması, daha en bastan estetik dediğimiz bilimin araştırma alanını çok dar olarak sınırlamış olacaktır. Çünkü estetik, dar anlamında yalnız bir değer felsefesi, bir değer bilimi olarak anlaşılabilir, bu bilimin sınırları içine güzellik değeri gibi başka değerler de, sözgelişi, yüce trajik, komik, zarif, ilginç, çocuksu ve hatta çirkin değeri de girer. Bütün bu değerlerin, en az güzellik kadar estetik ile ilgisi olduğu gibi, onların estetik birer anlamı vardır” (Artut, 2001:5).

“Estetik öğretiminin amacı çocuğun ve gencin sanat üzerine konuşmasını sağlamaktır. Sanat yapıtlarının farklı estetik kuramlara göre değerlendirilmesi de estetik öğretimi kapsamı içinde yer alır. Okullarda estetiğin konuları yalnız sanat yapıtları ile sınırlı tutulmaz, çevre, doğa, insanın günlük yaşamına girmiş her nesne güzellik yönünden tartışılır.” Sanat yapıtları hakkında estetik bir yargıya varılması gerektiğinde estetik kuramlarından yararlanılmalıdır. Bu kuramlar ile sanat yapıtlarının farklı özellikleri kuramın yaklaşımına göre değerlendirilirler. Öğrencilerin böyle bir değerlendirmeyi yapabilmesi için estetik kuramlarının ve yaklaşımlarının örgenciye anlayabileceği bir şekilde öğretilmesi önemlidir. Bu kuramlar ve yaklaşımları şöyledir; biçimci kuram, dışa vurumcu kuram, yansıtmacı kuram, işlevsel (yararcılık) kuram, “Okullarda çocuklara verilmek istenen estetik eğitimin amacı, onlara önce estetik deneyimi yaşatmak, sonra bunu düşünsel boyuta taşıyarak kendilerine güzellik adına birikim sağlamaktır” (Kırıçoğlu, 2002:138).

Görsel sanatlar dersinde öğrencilerin güzeli, sanatın doğasını, amacını, sanatçının kim olduğunu ve önemini, yaratı sürecini, sanat eserlerinin değerini estetik kuramlardan faydalananarak anlamaları ve kendi estetik anlayışlarını ortaya çıkarmalarına

yardımcı olmak amaçlanmalıdır. Bunun için dersler planlanırken ve islenirken aşağıdakilere benzer sorularla yanıtlar aranmalıdır:

- Sanat nedir?
- Güzellik nedir?
- Doğadaki ve sanattaki güzellik arasındaki farklar nelerdir?
- Sanatçı kimdir?
- Sanat yapıtı nedir?
- Sanat yapıtları niçin önemlidir?

Estetik öğretiminde kullanılan dil çok önemlidir. Çocuğun anlayacağı bir dil öğretimi kolaylaştıracaktır. Örneğin, estetik kuramlardan “yansıtmacı kuram” açıklanırken, çocuğa; “fotoğraf gibi mi?” ya da “tanıdığın bir şeye benziyor mu?” gibi sorular sorulabilir. Seçilen örneklerde çok önemlidir. Sanat nesnesi, doğal nesne, taklit gibi konular tartışılırken örneklerin öğrencilere ulaştırılması veya öğrencilerin bu örneklerle ulaşması konuyu somutlaştırır ve öğretimi kolaylaştırır.

2.3.4.4. Uygulama

Bu alan görsel sanatların atölye ortamında yapılabilecek bütün çalışmalarını kapsar. Bu çalışmalarda bilgi, beceri ve ustalık deneyimlerle alıştırmalarla elde edilir. Buradaki bilgi kuramsal öğreti malzemesi olmaktan çok, her çalışma sonunda öğrencide oluşan niteliksel birikimdir. Bu niteliksel birikim, teknik beceri ile birlikte belirli bir süre art arda yapılan çalışmaların sonunda elde edilir. Boyanın, kilin, kâğıdın başına geçen çocuk tıpkı sanatçıların yaratma süreçlerinde olduğu gibi yapıtıyla bir diyalog içerisine girer, imgelerini, düşüncelerini, duygularını bir gereçte somutlaştırırken, gereç üzerinde yarattığı her değişim yeni bir değişimin başlangıcını oluşturur. Bu yapma bozma yeninden yapma işlemi en uygun bütünlük elde edilinceye kadar ya da en son ayırımsama yakalanıncaya kadar sürer. Böylece bir çalışma daha önce kazanılmış deneyimler, başkalarının yapıtlarını görme inceleme yoluyla edinilmiş birikim, kendi çalışması üzerinde derin düşünme etkin olur. Uygulamalı çalışmalar içinde öğrenilebilecek konular şöyle sıralanabilir:

1. Görmeyi Öğrenmek: Görsel alan içine giren sanat yapıtlarındaki, bizlere renk, çizgi, form, doku gibi değerlerle ulaşan her tür nesnedeki ve öğrencinin kendi ürünlerindeki nitelikleri görebilmek

2. Araç-gereçleri beceri ile kullanmayı öğrenebilmek
3. Gerecin sınırlılıkları ve olanakları içinde yaratıcıda ve izleyicide doyum sağlayacak, bir başka deyişle çalışmanın bittiğine, tam olduğuna kişiyi inandıracak biçimler yaratmayı öğrenmek
4. Yaratılan bir formda estetik değerler yanında güçlü bir anlatım yaratmayı öğrenmek (Aktaran; Onan, 2005:91).

Uygulamalı çalışmalarda yoğun kuramsal bilgiden çok ortaya konan ürünün niteliği önemlidir. Elbette bu niteliğe ulaşmada kuramsal bilgi önemlidir; ama bu bilgi daha çok uygulamalı çalışmalar esnasında öğrencilere verilir veya sezdirilir. Böylelikle niteliğin artırılması yolunda yapılan peş peşe çalışmalar sonunda elde edilen teknik beceri ile yaratıcı düşüncenin bir sonucu olan ürünün yapılması sağlanmış olur. Öğrenciler kısıtlı bir zaman diliminde bir hafta karakalem çalışıyorsa, diğer hafta pastel tekniğinde çalışmakta, bir başka hafta ise çok daha farklı bir konu çalışmaktadır. Öğrencileri ilgisi farklı etkinlikler ile uyanık tutulsa da deneyimler arasında ilişki kurulamamışına ve bir şey öğrenilememesine neden olmaktadır. Oysaki sanatta öğrenme oldukça karmaşık ama yine de karmaşık dizgisel bir süreçtir. Bu süreçte kimi bilgileri kavramak zaman alabilir. Kimi çalışmalar çok tekrar isterler. Çalışmaların tümü ise deneyimlerin, araştırmaların sürekliliğini sağlamak için alıştırma yapmayı, güç harcamayı gerektirir. Böyle bir öğrenme bir projeden diğerine ve bir araç-gereçten ötekine atlayarak gerçekleşmez (Kırıçoğlu, 2002:11).

Uygulamalı çalışmalar;

Gereç (teknik) odaklı, Kavram odaklı, Tema odaklı ve Alan odaklı olarak sıralanabilir.

Kırıçoğlu'na (2002:150) göre kavram odaklı programlarda sıra dizi, renk, çizgi, doku, form, uzam gibi sanatsal ve bu öğelerin uygulanma ilkelerine göre yapılır. Karakalem, kuru boya, pastel, guaj, sulu boya, yağlı boya kolaj gibi bir sıralama izleyen programlar “Gereç (teknik) odaklı” olarak tanımlanır. Tema odaklı programlarda; aile, ben, sevdiklerim, çevre, insan hakları ...gibi konular sıralamada etkin olurlar. Sanat öğretimi alan odaklı yapılacaksa program; resim, heykel, mimarlık, baskı resim gibi bir sıralama izler.

2.3.5. Görsel Sanatlar Eğitiminde Müzelerin Önemi

Müzelerin yaşanan kültürel hayatla ve eğitimle ilgili örgün ve yaygın eğitim alanında işlevleri ile ilgili önemli bir yeri vardır. Eğitimi verilen birçok alanda müzelerden yararlanmak mümkündür. Görsel sanat eğitimi içinse özellikle büyük kentlerdeki sanat müzelerinin ve galerilerinin yanı sıra, küçük yerleşim birimlerinde ya da onlara yakın illerdeki müzeler veya ören yerlerinden yararlanılabilir (Özsoy, 2003:158).

Son yıllarda müzeler ve müze eğitimi önem kazanmaya başlamıştır. Müzeler sanat eğitiminde öğretmenlere yeni imkanlar, yollar yeni etkili sanat öğretimi yolları sağlamıştır ... Öğrencileri kapalı sınıf ortamında kurtarıp daha canlı, yaşayan, gerçek bir ortamda çeşitli uygulamalar gerçekleştirecek etkinlikler yapmak öğrenciler için daha yararlı olmaktadır. Nitekim bunu sağlayan ortamlar olarak müzeler, sanatçı atölyeler ve stüdyolar gelmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005:107).

Özellikle dünyadaki binlerce müze, sanat eserleri yanında arabalar, elektrikli araçlar, çiftçilik gibi geniş bir yelpazede koleksiyon içermekte ve sergilemektedir. Bu yönüyle müze mekânları özellikle sanat müzeleri, sanat eğitimcileri için okullarda yapamadıkları estetik yaşantıları, sanatsal etkinlikleri deneyimleri gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamaktadır. “Müzelerin sanat için doğal olmayan ortamlar olduğu düşünülürse, buralarda gündem dışı, gerçek ve özgün işlevlerin ayırımsadığı, çözümlendiği sanatsal çalışmaların sergilendiği unutulmamalıdır”. Müzeler yoluyla sanat öğrencileri yapıtlar arasında doğrudan iletişim temas kurabilmektedir. Öğrenciler teorik olarak bilgilenir aynı zamanda hayal gücü dünyası, duygu ve duyguları harekete geçmekte buda tümüyle yaratıcılıklarını geliştirmektedir ... Müzeler özellikle sanat müzeleri, modern müzeler, resim ve heykel müzeleri, galeriler görsel sanatlar eğitimi için çok önemli imkânlar sunmaktadır. Günümüzde 21. yüzyılda öğretmen merkezli modelden öğrenci merkezli modele geçişle birlikte müzeler eğitimcilere ve öğrencilere bu imkânları sağlayabilmekte olup, modern eğlenceli ve yaratıcı bir süreç öğrencilerle müzede sanat eğitimi çerçevesinde gerçekleştirilebilmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005:109).

Görsel sanat eğitiminde müzelerden yararlanarak dersin işlenişi eğlenceli, öğrenileni kalıcı hale getirilebilir. Öğrencilerin müzeler de gördükleri nesnelerle, orijinal sanat eserleriyle ve mimari yapılarla edindikleri estetik yaşantılar onların hoşgörülü, ileri görüşlü insanlar olarak yetişmesini sağlayabilir. ABD’li sanat eğitimcileri AlHurwitz ve MichaelDay; “Öğrencileriniz, müzelerin ve sanat galerilerinin etkileriyle ağır ve oturaklı, saygılı ve itaatkar olmak zorunda olduklarını hissedenler arasında olmamalıdır; aksine, zoraki veya göstermelik değil, etkili bir sanat öğretimi sonucu olarak böyle bir yaşantıyı mutlulukla kabul edenler hoş karşılayanlar arasında olmalıdırlar” derken müzelerin entelektüel davranış empoze eden değil, eğitimsel amaçlar doğrultusunda istendik davranışlar kazandıran kurumlar olduğunu vurgulamaktadırlar (Özsoy, 2003:158). Bununla beraber görsel sanat eğitiminde müzelerden ve müzelerin sunduğu imkânlardan yararlanmak dersin ulaşmak istediği estetik ve yaratıcılığın gelişmesinde önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir.

Özellikle Görsel Sanat derslerinde, öğrencilere görsel açıdan zengin, güdüleyici, yaratıcılığı tetikleyen ortamlar olduğu düşünülen müzelerden daha çok yararlanmak nitelikli bir sanat eğitiminin ön koşullarından biri olabileceği düşünülmektedir. Görsel sanatlar dersi programı kapsamındaki müze eğitiminde, müze bilinci öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleştirilmesinin yanı sıra, görsel sanat kültürü ve görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanlarında da müzeden etkin olarak yararlanmak, dersin amaçlarına ulaşmasında önemli bir unsurdur.

Özsoy’a (2002) göre, eğitsel davranışları geliştirmek için;

1. Özgün sanat eserlerini göstererek tanıtmak ve müze kavramını (görev ve sorumluluklarını) anlatmak.
2. Sanat eserlerinin niteliğini ve görsel algılama deneyimini yerinde, ilk elden sunmak.
3. Sanatı, kültürel kaynakları ve tarihi ile ilişkilendirmek.
4. Görsel okuryazarlığı, sanatçıların dilinin anlaşılmasını ve takdir edilmesi gereğini öğretmek.
5. Sanat eserlerine bakarak ve yaparak uygulamalı sanatsal deneyimler (yaşantılar) sunmak. Tüm bu yaşantılar yoluyla öğrencilerde davranış

değişiklikleri meydana getirebilmek, müzelerin mimari ortamının estetiğinden başlayıp, sanat eseriyle ya da nesnelerle hesaplaşmaya kadar ancak etkili bir müze ziyaretiyle mümkün olacağı düşünülmektedir (Kök, 2010:13).

2.3.6. Görsel Sanatlar Eğitimi ile Müzelerde Eğitsel Faaliyetler

Başlangıçta eski eserleri toplama ve sergileme amacı taşıyan müzeler günümüzde pedagojik, sosyolojik içerikler edinmiş, ayrıca ‘müzeoloji’ adı altında üniversitelerde bir bilim dalı kimliğine kavuşmuştur. Giderek çağdaş müzecilik anlayışı ile yeniden yapılanan müzeler, yaygın eğitim kurumları durumuna gelmektedir.

Günümüz modern müzeciliğinin dört önemli yaklaşımı bulunmaktadır. Bunlar sanal müze, mobil müze, vakıf müzesi ve dokunulabilir müzeciliktir. Modern müzecilikte müzeler etkinliklerini toplumun farklı kesimlerini dikkate alarak gerçekleştirir. Sürekli sergiler yanında geçici sergiler, rehberli sergiler, dia-film gösterileri, söyleşiler, seminerler ve atölye eğitimleri bu tür etkinliklerin başında gelmektedir.

Günümüzde önemli yaklaşımlardan biri de dokunulabilir müzeciliktir. Bu konuda ‘Philadelphia Lütfen Dokun’ müzesi önemli bir örnektir. Bu müze çocuklar için sergiler düzenleyip kentin varoşlarındaki gruplara ulaşır, seyyar sandıklarla taşınan eser kopyalarıyla oyun oynarken çocukları ve aileleri eğitip bilgilendirir. 1976’da Tate Galerisi ‘Körler için Heykel’ adını verdikleri bir sergi gerçekleştirir. Bazıları koleksiyonlardan alınmış, bazıları özel olarak tahsis edilmiş heykellerden oluşan bu heykel sergi etkili olur ve 1980’ler boyunca yapılan sergilerde, özellikle heykel sergilerinde dokunma döneminin başlangıcı olur (Hooper-Greenhill, 1999:16).

Müzeye yapılan okul ziyaretlerinin en önemli yönlerinden biri, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşarak ve maddi kanıtlarla aktif bir şekilde çalışma fırsatı bulmalarıdır. Bazı çocuklar sınıf ortamında kendini gösteremeyebilir ve müze bu çocuklar için bir fırsattır. Bütün çocuklar için yeni bir yere gitmek, yeni insanlarla tanışmak, yeniliklere tanık olmak, bilgiye ulaşmada yeni yaklaşımları denemek ve gerçek nesnelerle karşılaşmak çok güdüleyici ve uyarıcı olabilmekte ve okulda

edindikleri bilgileri yeni bir bakış açısıyla kalıcı hale getirebilmektedirler (Hooper-Greenhill, 1999:175).

Buyurgan ve Mercin'e (2005:136) göre sanat eğitiminde çok zengin öğrenme imkânlarına sahip olan sanat müzeleri, etnografya müzeleri ve arkeoloji müzeleri özellikle ilköğretim I. kademe öğrencileri için çok önemlidir. Nedeni resim, heykel, rölyef ve mozaik gibi farklı boyutları olan nesneler arasında karşılaştırma yaparak, çocuklar biçim (form) kavramını somut örneklerle öğrenebilirler. Müze koleksiyonları sayesinde çizgi, leke, doku, renk, boşluk, valör (bir rengin farklı tonlamaları), boyut gibi sanat elemanları ile denge, ritim, hareket, boşluk, kompozisyon, zıtlık gibi sanat ilkelerinin öğretimi de gerçekleştirilebilir.

ABD, Fransa, İngiltere ve Almanya gibi gelişmiş ülkelerde müzelerin eğitim bölümleri bulunmaktadır. Müzelerin eğitim bölümlerinde uzman personellerce halka ve farklı yaş gruplarına yönelik eğitim aktiviteleri oluşturulur. Öğrenciler ve yetişkinler müzelerin eğitim atölyelerinde öğrencilere farklı öğrenme ortamları sunarlar. İngiltere'de Bilim Müzesi (The Science Museum) yeniden tasarlanırken bodrum ve giriş katları çocukların nesneyi ve nesne hakkındaki bilgiyi aktif bir biçimde algılaması için yeniden düzenlenmiştir. Müzede okul öncesinden lise çağına her çocuk ve gencin kullanacağı araç ve bilgisayarlar, çocukların bilgilerini oyunlarla test etmelerini sağlamak ve etkileşimli (interaktif) bir yöntemin eğitsel başarısını kanıtlamaktadır (Atagök, 1999:226).

Scranton'daki bir çocuk galerisinin (The Junior Gallery) müze eğitimi bölümü bulunduğu çevredeki topluma ulaşmak için çeşitli turlar ve uygulamalı çalışmalar düzenlemektedir. Bu çalışmalarda konular, tam öğrenme deneyiminin gerçekleştirilebileceği, sınıfta başlayan ve ziyaretten sonrada sınıfta biten uygun konulardan seçilmektedir. Müzenin her bölümü için ayrı düzenlenmiş program ve yöntemler söz konusudur. Ayrıca müzenin koleksiyonlarını sanatsal uygulamaların yapıldığı okuldaki sanat, tarih ve diğer disiplinleri içeren derslerle bütünleştirmek, yıllık planlarının içinde yer almaktadır. Atık malzemelerle ilgili çalışmalar yapan Garbage Müzesinin yöneticisi amaçlarını 'çocuklara bilgiyle beraber gezegeni koruyabilecekleri ve yine bilgilerini yaşadığımız kesintisiz israf bunalımımızda değişiklik yapmak üzere kullanabilecekleri yetkisini vermek' olarak özetlemektedir. Bu müzede program üç alana odaklanmıştır:

Bunlar çürümüş nesneler, ambalajlar ve ev atıklarıdır. Aynı zamanda farklı yaş grupları için farklı programlar mevcuttur. Bu programlar içerisinde kısa film gösteriminden, kullanılmış maddeleri yeniden işleyip kullanılır hale getirmeye kadar birçok etkinlik mevcuttur (Şahan, 2005).

1984 yılında Amerikan Ulusal Eğitimcileri Topluluğu'nun bir toplantısında müze eğitimi ile ilgili olarak, görsel algıyı geliştirme, sanat ve sanat müzeleri hakkında olumlu duygular yaratma, sanatı değerlendirme, kültürel şartları öğretebilme gibi amaçlardan söz edilir. Bu görüşlerin sonunda, müzelerde sanatsal mirası öğretme ve sanatsal değerlendirme yapabilmek için etkin yöntem ve tekniklerin, galeri oyunları, doğaçlama, keşif, eser karşısında tartışma, resim, heykel ve mozaik çalışması gibi aktif etkinlikler olduğu konusunda anlaşmaya varılır (Kuruoğlu, 2002:280).

Benzer bir çalışma 1997 yılında ODTÜ (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) Geliştirme Vakfınca düzenlenen müze eğitimiyle ilgili bir projedir. Bu projenin amacı okullarda ve müzelerde, öğretmen, öğrenci ve uzman girdilerine dayanarak düzenlenen bir müze eğitimi programının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlardaki etkililiğini incelemektir. Bu çerçevede şu sorulara yanıt aranır: öğrencinin, bilgileri kendisinin geliştirmesi için okulda ve müzede ne yapabilir? Öğrenme nasıl aktif hale getirilebilir? Öğrenciyi müzede meşgul etmek ve öğrencinin dikkatini toplamak için ne yapılabilir? Müze ortamı ve etkinlikleri, öğrenciye fiziksel, sosyal ve zihinsel yönden açık olarak nasıl tasarlanabilir? Müze yaşantısı ile ders programları ve okul etkinlikleri arasında öğrencilerin bireysel ve kültürel gelişimleri açısından devamlılık ve bütünlük nasıl gerçekleştirilebilir? Bu projede yapılan gözlem ve uygulamalar sonucunda okul-öğretmen-öğrenci-müze ilişkisinin, müzelerin aktif öğrenme alanı olarak kullanılmasındaki rolünün açıkça anlaşıldığı belirtilir (ODTÜ, 2010).

Ülkemizde ise belli başlı müzelerde atölye ortamlarına rastlamaktayız. Örneğin Anadolu Medeniyetleri Müzesi eğitim bölümünde, öğrencilere geçmiş uygarlıkları ve o dönemlere ait yaşantıları tanıtan çeşitli aktiviteler sunarlar. İstanbul Arkeoloji Müzesinde eğitim amaçlı “Çocuk Müzesi” bölümü kurulmuştur. Bu amaçla farklı salonlar oluşturulmuştur. Bunlardan birisi de “Truva Atı” salonudur. Aynı şekilde 1990 yılında Antalya Arkeoloji Müzesinde Çocuk Müzesi açılmıştır. Bu amaçla Antalya Arkeoloji Müzesinin 13 salonundan biri çocuklara ayrılmıştır. Çocuklara seramik ve

resim çalışmaları yaptırılmıştır. Aynı zamanda oyuncak, kumbara, heykelcik, el işi çalışmaları sergileri bulunmaktadır. Amaç çocukların oynarken öğrenebilmelerine, tarihi yaşamlarına, eğlenmelerine yöneliktir (Buyurgan ve Mercin, 2005).

Müze içerisinde yapılacak olan eğitsel etkinlikler çocukların gelişim seviyeleri dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Özellikle ilköğretim öğrencileri açısından katılımlı tur etkinlikleri olumlu yaşantılar sunmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin aktif hayal güçleri göz önüne alınırsa, öğrencileri rol oynama, hikâye anlatımı, yaratıcı drama gibi duysal anlatımlı etkinliklerle öğrenmeye motive etmek gerekmektedir (Aktaran; Arı, 2010:22).

Müze binası içerisinde; müzede bulunan eserlerin müzeye getirilinceye kadar ki geçirdikleri aşamaları anlatan belgesel, slâyt, film veya mültivizyon sunumu yapma, rehberle beraber turlar veya rehbersiz ama kulaklıklılı dijital kayıt dinleyerek gerçekleşen turlar, drama yöntemleri, oyunlar, testler, uygulama çalışmaları (workshop), dokunma (hands-on), eser eleştirisi, bir eser hakkında serbest tartışma, yazı yazma vb. eğitim etkinlikler yapılabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:101).

Müzelerde görsel sanatlar eğitiminin uygulanması sırasında, etkili ve verimli bir müze ziyaretinin planlanmasına, ziyaret öncesi hazırlıklara, ziyaret esnasında ve ziyaret sonrasında yapılması gerekenlere dikkat edilmelidir. Bütün bir sürecin çok düzgün ve amaca yönelik planlanması gerekmektedir. Müze ziyaretinin müze eğitimi açısından önemi vurgulanmalıdır. Etkinlik sırasında müzelerde yer alan eserlerden öğrencilerin etkili bir şekilde yararlanması sağlanmalıdır.

Müzelerde görsel sanatlar ünitesi işlenirken;

- a) Bir müze ziyareti süreci planlanırken ziyaret öncesi yapılması gereken hazırlıklara dikkat edilmeli, örnek müze rehberlerinden faydalanılmalıdır.

- b) Görsel sanatlar eğitiminin eğitim sistemi içindeki yeri ile ilgili makale hazırlanırken yazılı kaynak taramaları için internet ortamından da faydalanılmalıdır.
- c) Müze ve galerilerin görsel sanatlar eğitimindeki yeri ve önemi ile ilgili araştırmalar yaparken müze ve galeri müdürleri ile birer röportaj yapılmalıdır.
- d) Öğrencilerden müze veya galerilerdeki herhangi bir sanat eserini tanıtan proje hazırlamaları istenmelidir.
- e) Müze ve galerilerde bir çalışma ortamı oluşturulmalı, yapılan çalışmalar değerlendirilmeli, çalışılan eserin incelenmesi istenmelidir (Yavuzoğlu, 1999).

Programlı bir müze ziyareti ve sonrasında uygulama etkinliğine örnek olarak Buyurğa'nın 15-16 Ekim 2001 tarihinde toplam 4 seansta 143 öğrenci ile gerçekleştirdiği Ankara İlindeki Anadolu Medeniyetleri Müzesi ziyaretini incelediğimizde, uygulama çalışması olarak “Mozaik Tasarımlar” projesinden faydalandığını görmekteyiz.

Buyurğan Ankara İlindeki Anadolu Medeniyetleri Müzesi “Mozaik Tasarımlar” projesinde öğretim elemanı hazırlıklarını:

- a) Müze ziyareti öncesi hazırlık
- b) Müzede sorumluluklar
- c) Müze ziyaretinden sonra yapılacakların programlanması ve uygulaması olarak açıklar.

Müze ziyareti öncesi öğretim elemanı hazırlıklarını:

- a) Gidilecek müzeyi belirleme
- b) Müzeye gidilecek uygun tarihi saptama
- c) Müzenin idari personeli ile bağlantı kurma
- d) Görev yapılan kurumdan gerekli resmi izinleri alma
- e) Müze ile ilgili bilgi toplama, slâytlar ile sınıfta gidilecek müze hakkında bilgilendirme yapma,

- f) Müzenin sunacağı imkânları olanakları müze personeli ile ayrıntılı olarak tartışma, bilgi alışverişinde bulunma,
- g) Öğrencilere “Müzelerde dikkat edilmesi gereken kurallar” konusunda bilgilendirme yapma,
- h) Öğrencileri müze ziyaretinin detayları ile ilgili bilgilendirme olarak açıklar.

Müzedeki sorumlulukları;

- a) Müze ziyaretinin amacı, müze görevlilerine öğretmenlerine sorular sorabilecekleri,
- b) En çok ilgi duydukları nesneleri çizimleri gerektiği,
- c) Bu çizim çalışmalarının müze ziyareti sonrasında da devam edeceği belirtilir.

Müze ziyaretinden sonra yapılacakların programlanması ve uygulamaya geçirilmesini;

- a) Müze ziyaretinden sonraki ilk derste, Anadolu Medeniyetleri müzesindeki gözlemler ve incelemeler ile ilgili bilgiler öğrencilerle karşılıklı soru cevaplarla pekiştirilir. Kültürün günümüze aktarımında müzelerin önemi tartışılır. “Sanat eğitiminde müzelerden ve galerilerden neden ve nasıl yararlanmalıyız?” sorularına cevaplar aranır.
- b) Müze ziyareti esnasında öğrencilerin en çok ilgi duyarak çizdiği nesnelerin nedenleri, özellikleri, malzemesi, yapılışı, içerdiği mesaj, günlük hayatta kullanımı ile ilgili olarak konuşulur.
- c) Anadolu Medeniyetleri Konulu Mozaik Tasarımlar Projesi ile ilgili bilgilendirme yapılır.

Buyurgan’ın (2001) görsel sanatlar dersi kapsamında müze ile ilgili öğrencilere yaptırdığı “Mozaik Konulu Tasarımlar” projesinin amacı:

1. Müze eğitimi ve uygulamaları dersi kapsamında gezilen Anadolu Medeniyetleri Müzesi ziyareti sonrası bu ziyaretin sanatsal uygulamalara dönüştürülmesi.
2. Öğrencilerin birbiriyle fikir alışverişinde bulunması.
3. Malzemenin ortak kullanımı, paylaşma ve atölye kullanımında sorumlulukları yerine getirmesi.

4. Mozaik tekniğinin öğretilmesi.

Uygulama boyunca öğrenciler farklı çalışmalar ortaya koyarlar. Öğrenciler Hititler dönemine ait “Savaş Arabası, Hiyeroglif Mühür ve Kanatlı Cin” konularını mozaik tasarımlar olarak sunarlar. Öğrencilerin yapmış oldukları mozaik çalışmasının farklı bir teknikle tanıştıkları ve teoriyi bilgiye dökme imkânı buldukları, grup çalışması ile de arkadaşlarıyla daha yakın ilişkiler kurabilmelerin sağladığı görülür. Yapılan etkinlik sonucunda öğrencilerin malzemeyi tanıma, malzemeye hakim olma, yaratıcılık, el becerisi, sanat ilke ve elemanlarını öğrenme, grupla çalışma, dayanışma, zamanı verimli kullanma gibi anlamlı bilişsel, duyuşsal ve psikomotor süreçlerden geçtikleri tespit edilir (Buyurgan, 2002 :108-114).

Özellikle sanat eğitimi etkinliklerinde gerekli olan ve müzede var olan eserlerin asıllarına ulaşamadığı durumlarda, o eserlerin görsellerine internet yoluyla müzelere ulaşım, hem eğitimci hem de öğrenci için önemli bir kaynaktır (Buyurgan ve Mercin, 2005:53). Sınıf içerisinde internet üzerinden bir müze ziyareti yapılması isteniyorsa her şeyden önce okulun bunu gerçekleştirebilecek teknolojik donanımının olması gerekmektedir. Sanal müzelerde incelenen objeler gerçek objeler olmasa bile bazı avantajlar bulunmaktadır. Eğitimcinin müze gezisi kadar ayrıntılı bir plan yapmasına gerek yoktur. Hem maddi açıdan hem de zaman açısından tasarruf sağlar (Buyurgan ve Mercin, 2005:178).

Bazen gerçek şeyler yerine fotoğrafları ve slâytları kullanmak olanaklıdır, fakat bu genellikle yaşantının azalması ile sonuçlanır. İki boyutlu reproduksiyonlar nesnelerden bütün boyut duygusunu ve sağlamlığı çeker alır. Hiç bir şeyin olamamasındansa bu durum daha iyidir; ama duygu yoksunluğuna, özellikle dokunma ve koku duyularının yoksunluğuna, sonuçta elde edilen bilginin seyreltilmiş olduğuna dikkat edilmelidir (Hooper-Greenhill, 1999:125).

Yavuzoğlu’na (1999) göre mümkün olduğunca eserlerin kendisiyle çalışılmasını şu sözlerle vurgular: “Bireysel bilgi edinmede etkin rol oynayan sanal müzeler sadece arşiv özelliği taşırlar. Halbuki müze ziyareti bilişsel, duyuşsal

davranışlar ve deneyim kazandıran bir etkinliktir ve ziyaretçinin müzede eserle karşılaşmaktan duyacağı haz eserin algılanmasında etkindir” (Aktaran; Arı, 2010:26).

Hooper’a göre gerçek objelerle müzede çalışmak, anımsamak, ilişki kurmak, sınıflandırmak, sorgulamak, somut gözlemlerden soyut kavramlara geçmek, bilinenden bilinmeyene ulaşmak, belirgin gözlemlerden genellemelere ulaşmak da dâhil olmak üzere her türlü düşünmenin gerçekleşmesini sağlar (Hooper-Greenhill, 1999:127).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma deneysel desenlerden “Ön test-Son test Kontrol Gruplu Desen” modelinde yapılmıştır. Bu çalışmada; kontrol grubu öğrencilerine klasik- öğretmen merkezli eğitim yöntemi uygulanırken, deney grubu öğrencilerine, kontrol grubu öğrencilerinden farklı olarak, alan eğitimi yöntemlerinden “disipline dayalı (temelli) sanat eğitimi yöntemi” uygulanmıştır. Her iki grup öğrencilerinin müzeler hakkındaki bilgi birikimlerini ölçmek amacıyla hazırlanan 10 (on) sorudan ibaret ön test soruları, random yöntemi ile seçilen 15+15=30 öğrenciye uygulanmıştır.

Tablo 3.1

Çalışma Grubu İçerisinde Yer Alan Okul ve Öğrenci Sayıları

Okul	Grup	N
Cemil Nardalı İÖO	Deney	15
	Kontrol	15

Deneysel desenler değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma yöntemleridir. Araştırmacı bu hedefine varmak için

deneysel değişkenleri yani bağımsız değişkenleri manipüle etmek, iç geçerliği korumak için istenmedik değişkenleri kontrol altına almak ve bağımlı değişkenler üzerinde ölçme yapma durumu söz konusudur. Bilimsel değeri en yüksek denemeler olarak kabul edilen gerçek deneme modellerinden ön test-son test kontrol gruplu model ile yapılan araştırmalarda, yansız atama ile bir deney, bir de kontrol grubu örnekleme oluşturulmaktadır. Modelde ön testin olması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerinin bilinmesine ve son test sonuçlarının buna göre düzeltilmesine yardım eder. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır. Modelde ön testin bulunması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerinin bilinmesine ve son test sonuçlarının buna göre düzeltilmesine yardım eder (Karasar, 2009:97).

Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu desende, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunmakta olup bunlardan biri deney diğeri kontrol grubudur. Uygulanan programın ne ölçüde etkili olduğuna karar vermek için her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçekler yapılır ve birlikte kullanılır. Gruplardaki deneklerin bağımlı değişkene ait ölçümleri aynı araç ya da eş formu kullanılarak tekrarlanır ve deneysel işlemin etkisini görmek için deney ve kontrol gruplarının bağımlı değişkene ait ölçme sonuçları uygun teknikler kullanılarak karşılaştırılır. Yapılan çalışmalarda temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden sonuç ilişkisini test etmek olduğundan deney ve kontrol gruplarına yapılacak olan uygulamadan önce ön test, uygulamadan sonra ise son test verilmiştir.

Tablo 3.2
Ön test-Son test Kontrol Gruplu Desen

ÖNTEST			SONTEST	
GD	R	O1	X	O3
GK	R	O2		O4

Tablo 3.2’de yer alan sembollerin anlamı şu şekilde açıklanabilir: GD deney grubunu, GK kontrol grubunu; R, deneklerin gruplara yansız atandığını; O1 ve O3, deney grubunun ön test ve son test ölçümlerini; O2 ve O4, kontrol grubunun ön test ve son test ölçümlerini; X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni

(deneysel değişken - disiplin temelli sanat eğitimi yöntemi ve uygulama ile yapılan müze etkinliği) göstermektedir. Desenin mantığı ise kısaca şöyle açıklanabilir:

1. R, ilgili değişkenler üzerinde sadece şansla oluşan farklara sahip grupları gösterir.
2. O1 – O3, ön test ve son test gözlemleri arasında grubu etkileyen kontrol edilmemiş herhangi bir değişken ve deneysel değişken nedeniyle deney grubunda oluşan farkı gösterir.
3. O2 - O4, ön test ve son test gözlemleri arasında grubu etkileyen kontrol edilmemiş her hangi bir değişken nedeniyle kontrol grubunda oluşan farkı gösterir.
4. (O1 – O3) – (O2 – O4), deney değişkenin etkisini gösterir.

Burada deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve on test cevaplarının öncesi, sonrası ve birbiri ile karşılaştırılması yapılarak ne gibi bir gelişme farklılık ya da benzerlik olduğu tablolar halinde istatistikî verilerle gösterilecektir.

Deney ve kontrol gruplarının karşılaştırılmasında ve istatistik verilerin elde edilmesinde;

Kontrol ve deney grubu öğrencilerine müzeler hakkında herhangi bir etkinlik yapılmadan önce hazırlanan ön test uygulanmıştır. Kontrol grubuna klasik eğitim verdikten sonra ve deney grubu öğrencilerine geliştirilen yeni eğitim verildikten sonra hazırlanan son test tekrar uygulanmıştır.

Ön test ve son test soruları 0: Bilmiyor, 1: Biliyor şeklinde kodlanmıştır. Yapılan karşılaştırmalarda, öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar toplanarak elde edilen toplam bilgi puanları kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda:

- a) Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce, müzeler hakkındaki bilgileri arasında fark olup olmadığı,
- b) Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verildikten sonra müzeler hakkındaki bilgileri arasında fark olup olmadığı,
- c) Kontrol grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve sonra müzeler hakkındaki bilgileri arasında fark olup olmadığı,

- d) Deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve sonra müzeler hakkındaki bilgileri arasında fark olup olmadığı, sorularına cevap aranmıştır.

Bu karşılaştırmaları yapabilmek amacıyla elde edilen veriler SPSS 11.0 ortamına aktarılmıştır. Kontrol ve deney gruplarında yer alan öğrenci sayısı 30' dan az olduğu için farklı iki grubun karşılaştırılmasında non-parametrik bir test olan Mann-Whitney U testi, aynı iki grubun eğitim öncesi ve sonrası karşılaştırılmasında yine non-parametrik bir test olan Wilcoxon testi kullanılmıştır. p değeri, 0.05 den az ise istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiş; şayet parametrik test varsayımları yerine getiremiyorsa, iki ortalama arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Mann-Whitney U Testi ile belirlenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; Adana ili Seyhan ilçesine bağlı Cemil Nardalı İlköğretim Okullarında okuyan I. kademe 5. sınıf öğrencileri olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemi ise; Adana ili Seyhan ilçesine bağlı Cemil Nardalı İlköğretim Okulu I. kademe 5. sınıflarından random (şans) yöntemi ile seçilen 15+15= 30 öğrenciden oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, kavramsal çerçevenin oluşturulabilmesi için öncelikli olarak kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, veri toplama aracı olarak, ön test-son test ile eser inceleme kriterlerinden ibaret dokümanlar kullanılmıştır. Veriler toplanırken Disipline Temelli Sanat Eğitiminin gerektirdiği betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı soruları ile Ön test-Son testlerden faydalanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma gruplarından elde edilen sonuçlar, benzer grupları da ifade eder nitelikte olmuştur. Ön test-son test ve uygulamaya yönelik inceleme kriterleri sonucunda elde edilen veriler, analiz edilerek yorumlanmıştır. Verilerin analizinde de uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda verilerin

analizinde, karşılaştırmasında non-parametrik bir test olan Mann-Whitney U testi ve Wilcoxon testi uygulanmıştır.

3.5. Deney Grubuna Uygulanan Ders Planları ve Etkinlikler

Bu araştırmada; MEB'in Görsel Sanatlar dersi özel amaçları içerisinde yer alan "Tarihi Ören Yerlerini, Müzeleri, Sanat Galerilerini, Atölyelerini ve Sanat Stüdyolarını Tanıyarak, Kültür ve Tabiat Varlıklarına Sahip Çıkabilme" amacının, disiplin temelli sanat eğitimi yöntemi ile gerçekleşme durumunun tespiti amaçlanmıştır. İlköğretim öğrencilerine tarih ve kültür duyarlılığının yanı sıra müze bilincinin kazandırılması için hazırlanan bu projede, ilköğretim 1. kademe 5. sınıf öğrencileri ile bir çalışma yapılmıştır. Buna göre, 5. Sınıf öğrencilerinden iki grup oluşturularak, bu gruplar deney ve kontrol grubu şeklinde sınıflandırılmıştır. İlk aşamada, bir ders süresince her iki grup öğrencilerinin ön bilgileri ve hazır bulunuşluklarını tespit etmek amacıyla "ön test" uygulanmış ve ardından konuya giriş yapılarak, soru-cevap ve tartışma tekniği ile ders işlenmiştir.

Kontrol grubu ile geleneksel yönetime uygun olarak sadece müze ziyareti yapılırken; Deney grubuna, ikinci derste gösteri-sunum yöntemi ve slâytlar eşliğinde müze hakkında bilgilendirme yapılmış ve ardından üçüncü derste Adana Arkeoloji Müzesi gezilerek bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Deney grubu öğrencilerine müzede etkinlik yapması için çalışma kâğıtları (Bk., Ek 5) dağıtılarak, disiplin temelli sanat eğitimi kapsamında hazırlanan sorular uygulanmış ve daha sonra sınıf içinde gezinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Dördüncü derste, yine deney grubu öğrencilerine sınıf ortamında, müzede etkilendikleri bir eserden yola çıkarak uygulama (kendileri seçtikleri bir eserin resmini çizmek, heykelini yapmak) yaptırılarak, bu çalışmaların fotoğrafları çekilip dosyalanmıştır. Beşinci derste ise, deney ve kontrol grubu öğrencilerine son test uygulanmıştır. Dört bölümden oluşan bu program Buyurgan'ın (2007: 135) "Görsel Sanatlar Eğitiminde (Resim-iş) Müzelerden Yararlanma (Resim-iş Konularının Müzelerde İşlenmesi)" konulu çalışmasından alınmıştır. Ders planları etkinlikler ile ilgili hazırlanan günlük planlar Ek'ler kısmında gösterilmiştir.

3.5.1. Tarih ve Kültür Bilinci - Müze Ziyareti Öncesi Sınıf Etkinliği ve Ön test Etkinliği : Öğretmen ve öğrenci hazırlığı aşamasında, öğretmen ve öğrenciler ders öncesi yapmaları gereken hazırlıkları tamamlamışlardır. Araştırmacı tarafından

oluşturulan öğretim yöntem ve teknikleriyle sınıfta konuya ön hazırlık oluşturularak, öğrencilerin güdülenmesi sağlanmıştır. Bu yapılırken de öğrencilerin mümkün olduğu kadar aktif tutulmalarına dikkat edilmiştir. Bu aşamada öğrencilerin ön bilgilerini tespit etmek amacıyla ön test (Bakınız, Ek 4) uygulanmıştır.

3.5.2. Tarih ve Kültür Bilinci - Müze Ziyareti Öncesi Sınıf Etkinliği: Bu aşamada öğretmen ve öğrenciler hazırlıklarını tamamladıktan sonra müze konusuna giriş yapılır. Slâyt ve sunum tekniği ile öğrencilere müze konusu aktarılır. Öğrencilere müzenin tanımı, Müze türleri ve Müzenin önemi konularında bilgiler verilir (Bakınız, Ek 7). Öğrencilere müze konusu anlatıldıktan sonra öğrencilerden kendilerine ait müze ziyaretinde kullanılmak üzere çalışma sayfalarından oluşan süreç dosyası hazırlamaları istenir.

3.5.3. Tarih ve Kültür Bilinci - Müze Ziyareti: Deney grubu ve kontrol grubu öğrencileri sınıf etkinliğinden sonra müzeye götürülmüştür. Kontrol grubu ile herhangi bir etkinlik gerçekleştirilmemiş olup pasif durumda bırakılmışlardır. Konunun tanıtımına yönelik araştırmacı tarafından hazırlanmış çalışma yapraklarında yer alan bağlamsal sanat eleştirisi sorularının deney grubu öğrencileri tarafından cevaplandırılmaları sağlanmıştır (Bakınız, Ek 6). Hazırlanan etkinliklerle öğrencilere görsel çalışmalar yaptırılarak, bir taraftan konunun kavranması sağlanırken diğer taraftan da görsel sanatlardaki ilke ve elemanlarla, görsel sanatlar kültürlerinin gelişimi sağlanmıştır.

3.5.4. Tarih ve Kültür Bilinci - Müze Ziyareti Sonrası Uygulama ve Son test Etkinliği: Deney grubu ile müze ziyaretinden sonraki hafta yapılan müze ziyareti bilgileri tekrarlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme sorularıyla gezinin genel değerlendirilmesi yapılarak, öğrencilerdeki bilgilerin kalıcılığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaya bütün öğrencilerin katılımı sağlanmıştır. Görsel olarak yapılan çalışma kapsamında ise bir hafta önce kültür varlığı ve müze ziyareti sonrasında yapılan uygulamalara devam edilmiştir. Bu kısımda öğrencilerin seçmiş oldukları bir eseri sınıf ortamında heykel veya resim yaparak (malzeme kısıtlaması konulmamıştır) özgün işler ortaya koymaları sağlanmıştır. Ardından öğrenciler son test, başarı testi sorularını cevaplamışlardır (Bakınız, Ek 4-5).

“Müzelerle ilgili olarak yapılan araştırmalar göstermiştir ki artık öğrenme, kitapla veya okulla sınırlı değildir. Bireylerin hem duyuşsal hem devinişsel, hem de bilişsel yönden eğitilebilmeleri için müzelerin uygun mekânlar olduğu kabul edilmektedir” (Buyurgan, 2005:61). İlk ve ortaöğretim öğrencileri ile yapılacak olan bir müze etkinliğinde, eğitimcilerin ve müze görevlilerinin etkinlik boyunca öğrencinin gelişimini gözlemleyebilecek plan ve program yapması gerekmektedir. Öğretmenlerin yapacakları plan ve programları İlköğretim Okulu Ders Programları Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Programı Amaçları (Bakınız, Ek 1) ile Etkinlik gerçekleştirdiği Sınıfın Özel Amaçları (Bakınız, Ek 2) arasında uyumlu olmasını gerektirecek şekilde hazırlamaya özen göstermelidirler. En yakın amaçlardan en uzak amaçlara doğru eğitimde bir bütünlük sağlanması gerekmektedir. Etkinliklerin hedeflerine ulaşmasında plan ve programların bir bütün olarak değerlendirilmesi ve MEB’in belirlediği İlköğretim 5. sınıf Müze dersi kazanımlarının (Bakınız, Ek 2) öğrencide gerçekleşmesi sağlanmalıdır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde veri toplama aracı olarak ön test ve son test ile elde edilen bulgular ve bu bulguların istatistik verileri yer almaktadır.

4.1. DİSİPLİN TEMELLİ SANAT EĞİTİMİ İLE GELENEKSEL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN GÖRSEL SANATLAR DERSİNDEKİ ÖĞRENCİ BAŞARISINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde veri toplama aracı olarak ön test ve son test başarı testi ile elde edilen bulgular ve bu bulguların istatistik verileri yer almaktadır. Araştırmanın yöntem bölümünde belirtildiği şekliyle, deney ve kontrol gruplarının deney başlamadan önce uygulanan ön testten aldıkları puanlara göre karşılaştırmalarının yanı sıra her iki grubun başarılarının deney sonunda hangi düzeye ulaştığı belirlenmeye çalışılmıştır. “Disiplin Temelli Sanat Eğitimi’nin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubundaki ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ünite sonundaki başarı

düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?” şeklindeki sorunun cevabına ilişkin elde edilen bulgular incelenmiştir.

4.1.1. Kontrol ve Deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önceki müzeler hakkındaki bilgileri arasında fark olup olmadığını gösterir dağılım:

Kontrol ve Deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önceki müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

Tablo 4.1

Kontrol ve Deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önceki müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının karşılaştırılması

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	Minimum Bilgi Puanı	Maksimum Bilgi Puanı
Kontrol	15	3,27	2,22	1	8
Deney	15	3,27	2,02	0	7

Tablo 4.2

Kontrol ve Deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önceki müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının karşılaştırılması için Mann-Whitney U testi sonucu

Test	Sonuç
Mann-Whitney U	109,500
p değeri	0,896

Elde edilen bu sonuca göre $p=0,896$ bulunmuştur. $p>0,05$ olduğu için eğitim verilmeden önce kontrol ve deney grubu öğrencilerinin müzeler hakkında bilgi birikim puanları arasında fark olmadığı görülmektedir. Her iki grubunda ortalaması 3,27 çıkmıştır. Bilgi puanları da deney grubu 7, kontrol grubu 8 olarak birbirine yakındır. Yani eğitim için seçilen öğrencilerin eğitim öncesi bilgi puanları birbirine yakındır. Bu da araştırma öncesinde random yöntemi ile seçilen grupların bilgi düzeylerinin ortalama bakımından eşit oranda olduğu tespit edilmiştir.

4.1.2. Kontrol grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve sonra müzeler hakkındaki bilgileri arasında fark olup olmadığını gösterir dağılım:

Tablo 4.3
Eğitimden Önce Kontrol Grubu Ön test Puan Bulguları

Ön Test	Kontrol Grubu Öğrencileri														
Sorular	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.Müze Nedir?	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1
2.Müze Türleri Nelerdir?	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
3.Müzelerde Hangi Eserler Bulunur?	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1
4.Müzelere Eserler Nasıl Getirilir?	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
5.Müzelerde Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar Nelerdir?	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1
6.Tarihi Eserler Korunmalı mı? Neden?	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1
7.Müzenin Önemini Açıklayınız.	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1
8.Tarihi ve Kültürel Değerlere Sahip Çıkılmazsa Ne Olur?	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1
9.Anadolu'nun Zengin ve Kültürel Tarihi eserlere Sahip Olmasının Sebebi Nedir?	1	0	1	0	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0
10.Adana İlinde Bulunan Müzeler Nelerdir?	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Toplam	6	3	2	1	2	2	8	4	5	2	1	2	2	2	7

Eğitimden önce kontrol grubu öğrencilerinin ön testte cevapladıkları soru sayısına baktığımızda en yüksek 7. öğrencinin 8 soru, 1. öğrencinin 6 soru, 15. öğrencinin 7 soru cevapladıklarını, diğer öğrencilerin ise 6 ve aşağısı soru cevapladıklarını tabloda görmekteyiz. Grubun ön bilgilerinin bildikleri soru sayısına bağlı olarak çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Ön test ve son testlerde doğru cevaplanan soru sayısında büyük bir yükselme görülmemektedir. 10. ve 12. öğrencilerin cevaplayabildikleri doğru sayısında herhangi bir artış ya da azalma olmamıştır. Puanı yüksek olan öğrencilerde 1 puanlık düşüş veya artış görülmüştür. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası kontrol grubu öğrencilerinin puanlarında dikkate değer bir artışın olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.4
Eğitimden Sonra Kontrol Grubu Son test Puan Bulguları

Ön Test	Kontrol Grubu Öğrencileri														
Sorular	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.Müze Nedir?	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
2.Müze Türleri Nelerdir?	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
3.Müzelerde Hangi Eserler Bulunur?	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1
4.Müzelere Eserler Nasıl Getirilir?	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0
5.Müzelerde Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar Nelerdir?	1	1	0	1	0	1	0	0	1	0	1	1	1	0	1
6.Tarihi Eserler Korunmalı mı? Neden?	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1
7.Müzenin Önemini Açıklayınız.	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1
8.Tarihi ve Kültürel Değerlere Sahip Çıkılmazsa Ne Olur?	1	1	0	1	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0
9.Anadolu'nun Zengin ve Kültürel Tarihi eserlere Sahip Olmasının Sebebi Nedir?	1	0	1	1	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0
10.Adana İlinde Bulunan Müzeler Nelerdir?	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Toplam	7	6	1	6	1	3	7	6	7	2	2	2	3	1	6

Tablo 4.5

Kontrol grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve eğitimden sonra müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

Kontrol Grubu	Ortalama	Std. Sapma	Minimum Bilgi Puanı	Maksimum Bilgi Puanı
Eğitimden Önce	3,27	2,22	1	8
Eğitimden Sonra	4,00	2,45	1	7

Tablo 4.6

Kontrol grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve eğitimden sonra müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının karşılaştırılması için Wilcoxon testi sonucu

Test	Sonuç
Wilcoxon	-1,489
p değeri	0,137

Elde edilen bu sonuca göre $p=0,137$ bulunmuştur. $p>0,05$ olduğu için eğitim verilmeden önce ve sonra kontrol grubu öğrencilerinin müzeler hakkında bilgi birikim puanları arasında fark olmadığı görülmektedir. Kontrol grubu eğitimden önce ortalaması 3,27’i gösterirken, eğitimden sonra ortalamanın 4,00 olduğunu görmekteyiz.

Ardından yapılan Wilcoxon testi ile öne test - son test karşılaştırmasında p değerinin 0,137 olduğunu dolayısı ile ön test ile son test arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinde eğitim sonrasında bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Kontrol grubu öğrencilerine verilen klasik eğitimin, öğrencilerin müzeler hakkında bilgi birikim puanlarına herhangi bir katkıda bulunmadığı görülmektedir.

4.1.3. Deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve sonra müzeler hakkındaki bilgileri arasında fark olup olmadığını gösterir dağılım:

Tablo 4.7
Eğitimden Önce Deney Grubu Ön test Puan Bulguları

Ön Test	Deney Grubu Öğrencileri														
Sorular	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.Müze Nedir?	1	1	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
2.Müze Türleri Nelerdir?	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3.Müzelerde Hangi Eserler Bulunur?	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
4.Müzelere Eserler Nasıl Getirilir?	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
5.Müzelerde Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar Nelerdir?	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1
6.Tarihi Eserler Korunmalı mı? Neden?	1	0	1	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0
7.Müzenin Önemini Açıklayınız.	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
8.Tarihi ve Kültürel Değerlere Sahip Çıkılmazsa Ne Olur?	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
9.Anadolu’nun Zengin ve Kültürel Tarihi eserlere Sahip Olmasının Sebebi Nedir?	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1
10.Adana İlinde Bulunan Müzeler Nelerdir?	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
Toplam	5	2	7	4	6	5	2	0	5	2	2	4	2	1	2

Tablo 4.8
Eğitimden Sonra Deney Grubu Son test Puan Bulguları

Ön Test	Deney Grubu Öğrencileri														
Sorular	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.Müze Nedir?	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
2.Müze Türleri Nelerdir?	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3.Müzelerde Hangi Eserler Bulunur?	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0
4.Müzelere Eserler Nasıl Getirilir?	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
5.Müzelerde Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar Nelerdir?	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
6.Tarihi Eserler Korunmalı mı? Neden?	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0
7.Müzenin Önemini Açıklayınız.	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1
8.Tarihi ve Kültürel Değerlere Sahip Çıkılmazsa Ne Olur?	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0
9.Anadolu'nun Zengin ve Kültürel Tarihi eserlere Sahip Olmasının Sebebi Nedir?	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0
10.Adana İlinde Bulunan Müzeler Nelerdir?	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
Toplam	10	8	9	8	6	10	8	7	8	5	10	7	10	10	6

Eğitimden önce deney grubu öğrencilerinin ön testte cevaplandırmış oldukları soru sayısına baktığımızda 3. öğrencinin 7 soru, 5. öğrencinin 6 soru diğer öğrencilerin ise daha az soruyu cevaplandırmış olduklarını Tablo 4.7 'de görmekteyiz. 13 öğrencinin 5 ve aşağısında soruyu cevaplandırabilmiştir. Eğitimden sonra deney grubu öğrencilerinin ön testte cevaplandırmış oldukları soru sayısına baktığımızda 5 öğrencinin (1., 6., 11., 13., 14.) 10 soruyu cevaplandırmış olduklarını, yalnızca 10. öğrencinin 5 soruyu cevaplandırabildiğini diğer öğrencilerin 6 ve yukarısında soruyu doğru cevaplandırabilmiş olduğunu Tablo 4.8'de görebilmekteyiz.

Deney grubu öğrencilerinin eğitim öncesinde en yüksek aldıkları puanın 7 olduğunu görmekteyiz. Sadece 8. öğrenci hiçbir soruyu yanıtlanamamış ve 0 ile değerlendirilmiştir. Eğitim öncesi 6 öğrencinin 2, bir öğrencinin 1, bir öğrencinin 0, diğer 6 öğrencinin ise 6 ve üstü puan aldıkları görülmüştür. Deney grubunun eğitim öncesinde kontrol grubu ile benzer bir sonuç çıkardığını söyleyebiliriz. Ancak eğitim sonrası son testlerde büyük oranda dikkate değer bir artış gerçekleşmiştir. Eğitim

sonrasında öğrencilerin aldığı en düşük puanın yani doğru bildikleri soru sayısının en az 5, en yüksek alınan puanın ise 10 tam puan olduğunu görmekteyiz. 5 Öğrenci 10 tam puana ulaşarak bütün soruları doğru bilmiştir. Deney grubu öğrencileri son testte başarılı bir grafik çizmişlerdir.

Tablo 4.9

Deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve eğitimden sonra müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

Deney Grubu	Ortalama	Std. Sapma	Minimum Bilgi Puanı	Maksimum Bilgi Puanı
Eğitimden Önce	3,27	2,02	0	7
Eğitimden Sonra	8,13	1,68	5	10

Tablo 4.10

Deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve eğitimden sonra müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının karşılaştırılması için Wilcoxon testi sonucu

Test	Sonuç
Wilcoxon	-3,302
p değeri	0,001

Elde edilen bu sonuca göre $p=0,001$ bulunmuştur. $p<0,05$ olduğu için eğitim verilmeden önce ve sonra deney grubu öğrencilerinin müzeler hakkında bilgi birikim puanları arasında anlamlı derecede fark olduğu görülmektedir. Tablo 4.1’de kontrol grubunun eğitim öncesi ortalaması 3,27 ve Tablo 4.5’de eğitim sonrası ortalaması 4,00 deney grubu öğrencilerinin eğitim öncesi ortalamaları 3,27 eğitim sonrası ortalamaları ise 8,13 olmuştur.

Kontrol grubu öğrencilerinin bilgi düzeylerinde anlamlı bir farklılığın, değişimin olmadığını söyleyebiliriz. Yani deney grubu öğrencilerine verilen modern eğitimin, öğrencilerin müzeler hakkında bilgi birikim puanlarına olumlu yönde katkıda bulunduğu görülmektedir.

4.1.4. Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verildikten sonra müzeler hakkındaki bilgileri arasında fark olup olmadığını gösterir dağılım:

Tablo 4.11

Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verildikten sonra müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	Minimum Bilgi Puanı	Maksimum Bilgi Puanı
Kontrol	15	4,00	2,45	1	7
Deney	15	8,13	1,68	5	10

Tablo 4.12

Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verildikten sonra müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının karşılaştırılması için Mann-Whitney U testi sonucu

Test	Sonuç
Mann-Whitney U	20,000
p değeri	<0,001

Yukarıdaki grafiğe baktığımızda kontrol grubu ile deney grubu öğrencilerinin bilgi düzeyleri arasında büyük bir fark olduğunu görmekteyiz. Disipline Dayalı Sanat Eğitimi ile hazırlanmış çalışma kâğıtlarına dayalı müze ziyareti ve sınıf ortamında yapılan sunum, deney grubu öğrencilerinin başarı oranlarında olumlu yönde gözle görülür bir artışa yol açmıştır. Geleneksel eğitim ile sınırlı tutulan kontrol grubu öğrencilerinin ise aynı başarıyı yakalayamadıkları görülmektedir.

Disipline dayalı sanat eğitimi ile hazırlanan sorulardan ve araştırma inceleme süreci dışında tutulan öğrencilerin bilgi düzeylerinde önemli bir artışın gerçekleşmediğini söyleyebiliriz. Yapılan karşılaştırmalardan elde edilen sonuçlar özetlenecek olursa; klasik eğitim yönteminin öğrenciler üzerinde herhangi bir olumlu katkısının olmadığı ve önerilen disiplin temelli sanat eğitimi yöntemine göre hazırlanan müze etkinliğinin klasik yöntemle göre çok daha başarılı olduğu sonucuna varılmaktadır.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Yapılan bu araştırmanın problemi “İlköğretim I. kademe görsel sanatlar dersinde müze eğitiminin tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasına etkisi nedir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü’nün, görsel sanatlar dersi müfredatında yer alan amaçları doğrultusunda 17. maddede belirtilen “Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyeleri ve sanat stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme” ilkesinden hareketle; İlköğretim I. kademe 5. sınıf görsel sanatlar derslerinde bu amacın gerçekleşme durumunun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçların gerçekleşme durumunun tespiti deney grubu öğrencilerine yönelik müze ziyareti ve müze etkinliklerinin görsel sanatlar ile ilişkisi kurularak yapılmıştır. Öğrencilerin tarih ve kültür bilincini kazanabilmeleri, kültür varlıklarını tanımalarını ve önemini anlamaları için görsel kaynaklar, konuyla ilgili çeşitli dokümanlar, müze ziyareti, müze ziyareti sırasında kullanılmak üzere disipline dayalı (temelli) sanat eğitimi yöntemi ile hazırlanmış çalışma kâğıtları, müze sonrası değerlendirmeler ve uygulamalı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda öğrenci merkezli etkinlikler uygulanmış ve bunlar disipline dayalı sanat eğitimi yöntemine göre gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın tarih ve kültür bilincini merkeze alması sebebiyle ve bunun görsel sanatlar dersinde kalıcı öğrenmeyi sağlaması amacıyla öğrencilere nesne merkezli öğrenme yöntemi uygulanmıştır. Araştırmada nesne merkezli öğrenmenin gerçekleşebileceği mekân olarak ta Adana Arkeoloji Müzesi kullanılmıştır. Etkinlikte disipline dayalı sanat eğitimi ile tarih ve kültür bilincinin oluşup oluşmadığını tespit etmek amacıyla random yöntemi ile seçilen öğrenciler 15+15=30 olarak deney ve kontrol gruplarına ayrılmışlardır. Kontrol grubu öğrencilerine geleneksel müze ziyareti yaptırılmıştır. Öğrenciler bu etkinlik boyunca sadece izleyen konumunda bırakılmıştır.

Deney grubu öğrencileri, öğrenci merkezli bir etkinlik içerisinde yer almamışlardır. Müze gezisi sonrasında da uygulama çalışması yaptırılmamıştır. Deney grubuna ise müze etkinliği sırasında disipline dayalı sanat eğitimi kapsamında hazırlanmış çalışma kâğıtları verilmiştir. Öğrencilerin müze ziyareti boyunca çalışma kâğıdına göre hareket etmeleri sağlanmıştır. Böylece deney grubunun müze gezisi boyunca sadece izleyen değil aynı zamanda bakan, gören, inceleyen, sorgulayan, uygulamasını yapan yani bilgiye kendisinin ulaşmaya çalıştığı bir konumda olması sağlanmıştır. Deney grubunun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarını müze etkinliği ve sonrası boyunca, geliştirmesi, kullanması sağlanmıştır. Özellikle tarih ve kültür gibi iki soyut ama kardeş diyebileceğimiz kavramların öğretilmesinde kimi zaman öğretmenlerin pek çok zorlukla karşılaştığını bilmekteyiz. Çünkü öğrenciler hem soyut kavramları hem de kendilerine yabancı olan kavramları öğrenmekte isteksiz olabilmekte ve öğrenmede zorluklar yaşamaktadırlar. Dolayısı ile bu kavramların öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmak üzere somutlaştırılması gerekmektedir.

Bu nedenle müzeler ve müzelerde gerçekleştirilecek uygulamalı etkinlikler son derece önemli hale gelmiştir. Nesneler binlerce yıllık bir tarihi bir anda somutlaştırıp öğrencinin karşısına getirebilmiştir. Nesneler sayesinde öğrenciler gördüklerini daha iyi kavrayabilir ve hatırlayabilir düzeye erişmişlerdir. Müzeler ve tarihi mekânlar, tarihin maddi kanıtlar ile somutlaştığı yerler olarak karşımıza çıkmıştır. Öğrencilerim müze etkinliği boyunca bu kültürel somut mirastan yararlanmaları sağlanmış ve gezi sonrasında da öğrencilere seçtikleri bir eserle ilgili resim, heykel ve kil ile çalışmalar yaptırılmıştır. Öğrencilerin müzede edinmiş oldukları bütün düşünsel duyuşsal becerilerini, kazanımlarını yapacağı çalışmaya aktarması ve somutlaştırması sağlanmıştır.

Müze gezisi sırasında öğrencilerin müzede üzerinde çalışacakları objeyi arama bulma süreci öğrencilerin keyif almalarını sağlamıştır. Bu durum öğrencilerin müzelere, tarihî eserlere ve dolayısıyla da tarihe olan ilgilerini artırmıştır. Öğrenciler müzede dolaşarak seçtikleri obje hakkında araştırma sürecine girmişlerdir. Bu şekilde öğrencilerin bilgiye ulaşma ve bilgiyi yorumlayabilme becerilerinin gelişimine katkıda bulunulmuştur.

Uluslararası Müzeler Komitesi (ICOM) müzeleri; “Müze, kültürel değer taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü türlü biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın beğenisinin yükselmesi ve eğitimi için sergilemek amacıyla toplum yararına, sürekli yönetilen kurumdur.” şeklinde tanımlamaktadır (Ata, 2002:55). Görüldüğü gibi ICOM, çok ileri bir tanımla halkın eğitimi içinde müzelerin kullanılması gerektiğinden bahsetmiştir. Müzeyi sadece eserlerin sergilendiği yer olmaktan çıkarmıştır.

Avrupa ve Amerika müzeleri, müze görevlerinin yanı sıra eğitimi ciddi olarak üstlenmişlerdir. Buradaki müzelerin çoğunda özel dershaneler ve atölyeler bulunmaktadır. Bu atölyelerde anaokulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler verilmekte, onlardan kil veya hamurla kendilerine verilen objelerin aynısını yapmaları istenmektedir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki anaokulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihî ile küçük yaşlarda tanışmaktadır. Orta öğretimde tarih dersleri çoğunlukla müzelerde yapılmaktadır. Buradaki müzelerin bir başka eğitici yönü de, geçmiş yaşantıların açıklayıcı bir şekilde gözler önüne serilmesidir. Bonn’daki bir müzede bütün dünya müzelerinde yer alan arkaik, klâsik ve Helenistik dönem heykellerinin kopyaları bulunmaktadır. Bu da yüksek öğrenim öğrencileri için oldukça önemlidir. Dünyanın her tarafında bulunan müzelerin, bağlı oldukları topluluklara hizmet edebilme yolunda verdikleri emeklerden biri, okulların çeşitli sınıflarına ait ders programlarının daha canlı bir şekilde uygulanabilmesi için şehir içinde veya dışında eğitimle ilgili kimselerle işbirliği yaparak özel programlar hazırlama sahasındaki çalışmalardır (Atagök, 1982:32).

Bugün gelişmiş ülkelerde, okullara yönelik reform hareketlerinde, öğretmenler toplumsal kaynakları kullanmaya teşvik edilirken, onların müzelerden ve sanat galerilerinden ve bu kuruluşların özellikle eğitim amaçlı programlarından yararlanmaları öngörülmektedir. Bundan dolayıdır ki müzelerin çocuklar ve öğrenciler için düzenledikleri özel programlar bugün her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Bu programlar eğitsel davranışları geliştirme açısından, aşağıdaki çeşitliliği göstermektedir:

— Özgün sanat eserlerini göstererek tanıtmak ve müze kavramını (görev ve sorumluluklarını) anlatmak.

- Sanat eserlerinin niteliğini ve görsel algılama deneyimini yerinde, ilk elden sunmak.
- Sanatı, kültürel kaynakları ve tarihi içerikleriyle ilişkilendirmek.
- Sanatı hayatın bütünüyle, onun dokusuyla; aşkla, kahramanlıkla, güzellikle, korkuyla ilişkilendirmek.
- Görsel okuryazarlığı, sanatçıların dilinin anlaşılmasını ve takdir edilmesi gereğini öğretmek.
- Sanat eserlerine bakarak ve yaparak uygulamalı sanatsal deneyimler (yaşantılar) sunmak.

Tüm bu yaşantılar, deneyimler yoluyla öğrencilerde davranış değişiklikleri meydana getirmek, müzenin mimari ortamının estetiğinden etkilenmekten başlayıp, ünlü bir sanat eseriyle bire bir hesaplaşmaya kadar bir müze ziyaretiyle mümkündür.

Yaşam boyu eğitim sürecinde çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin, yaşantılara dayalı etkin kullanımını içeren müze eğitimi, tarih ve kültürel zenginlikleriyle Türkiye için yeni ve ihtiyaç duyulan bir alandır. Müze eğitimi, amacı ve konuları, sergileri, objeleri, ortamı, çevresi, insanı merkez alan ve disiplinler arası yönleriyle müzenin, temel eğitim kuramları ve ilkeleri ışığında aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanılmasını içermektedir (Atagök, 1982:46).

Araştırmada temel problem doğrultusunda denencelere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar:

1. Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önceki müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının karşılaştırıldığında eğitim için seçilen öğrencilerin eğitim öncesi bilgi puanları birbirine yakındır. Bu da araştırma öncesinde random yöntemi ile seçilen grupların bilgi düzeylerinin ortalama bakımından eşit oranda olduğu tespit edilmiştir. Aralarında anlamlı bir fark yoktur.

2. Kontrol ve deney grubu öğrencilerine eğitim verildikten sonra müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri arasında anlamlı bir fark vardır. Buna göre;

- a) Deney grubu öğrencilerinin ön testteki puanları son testte anlamlı bir düzeyde artış göstermiştir. Bu sonuç da uygulanan ders planlarının, disipline dayalı sanat eğitimi yönteminin öğretim içerisindeki olumlu etkisini göstermektedir. Deney gruplarının ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.
- b) Kontrol grubu öğrencilerinin ön testteki puanları ile son testteki puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuçlarda klasik yöntemle, farklı etkinlikler uygulanmadan işlenen derslerde öğrencilerin başarı düzeylerinde büyük değişim yaşanmamaktadır.
- c) Kontrol grubu öğrencilerine eğitim verilmeden önce ve sonra müzeler hakkında bilgi birikim puanlarının ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerlerinde eğitim sonrasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Kontrol grubu öğrencilerine verilen klasik eğitimin, öğrencilerin müzeler hakkında bilgi birikim puanlarına herhangi bir katkıda bulunmadığı görülmektedir.
- d) Kontrol grubu ile deney grubu öğrencilerine eğitim verildikten sonra aralarında çok yüksek oranda anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Son testte deney grubu lehine anlamlı puan artışı gözlenmiştir. Buda klasik eğitim alan grubun disipline dayalı (temelli) sanat eğitimi yöntemi alan gruba göre geride kaldığı bilgi düzeyinde olumlu bir değişimin yaşanmadığı bulgusuna erişilmiştir.

Sonuç olarak klasik eğitim alan kontrol grubu öğrencilerinin tarih ve kültür bilinci kazanımları, disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile etkinliklerini gerçekleştiren deney grubuna göre çok düşük bir düzeyde kalmıştır. Müze kaynaklı oluşturmacı öğrenme yaklaşımına göre hazırlanmış etkinliklere katılan deney grubu ile geleneksel öğretim uygulamalarına katılan kontrol grubu öğrencilerinin bilgi düzeyi erişimi (son test) puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğrencilerin erişimlerine ilişkin gözlenen değişimlerin deney grubunda yapılan işlemlere bağlanabileceğini göstermektedir. Belli bir disipline dayalı olarak gerçekleştirilen öğrenci merkezli müze gezisinin öğrencilerde kalıcı öğrenmeyi, tarih ve kültür bilinci oluşturabilmeyi olumlu bir şekilde sağladığını görülmüştür.

Araştırmanın Problem Durumuna İlişkin Sonuçlar:

Görsel sanatlar dersinin, tarihi ve kültürel mirasın tanıtılmasına katkısı var mıdır?

Yapılan araştırmada öğrencilerin görsel sanatlar dersinde, tarihi ve kültürel mirasa ilişkin olarak kazanımlarının ne düzeyde olduğu araştırılmıştır. Görsel sanatlar dersinde işlenen müze gezileri sayesinde öğrencilerin kazanımlarının ne düzeyde olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu noktada geleneksel eğitim metodu ile disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi uygulanarak görsel sanatlar dersinde hangi yöntem ve tekniklerin öğrenciler üzerinde daha iyi sonuç verdiği araştırılmıştır.

Bireyin sanat yoluyla eğitimi kişilerin algı, kavrama, ifade edebilme, yorum getirebilme, yaratabilme ve bunların sonucunda da bir kişilik kazanabilme eğitimidir. Çocuğun gelişmesini geniş anlamda içeren bu eğitimde çocuk kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini ortaya koyarak, kendi deneyimlerini uygular. Çevresini algılayıp onu biçimlendirmeye yönelik olarak kişilerin görmesini, işitmesini, dokunmasını, tat almasını öğreterek sanat eğitimi, yalnızca bakmayı değil, “görmeyi”, yalnızca duymayı değil “işitmeyi”, yalnızca elle yoklamayı değil “dokunulanı duymayı” ve yaratıcılığı gerçekleştirmek için gerekli ilk aşamadır. Sanat eğitimi ile birlikte çocuk ve çevresi arasındaki yani kültürü ile çocuk arasındaki değerler bütünleşmesi, daha güçlü bir iletişimin oluşmasını sağlayacaktır. Dolayısı ile bireylerin görsel sanatlar dersinde tarih ve kültür bilinci kazanmalarında kültür varlıklarını yakından tanımlarında onlara dokunabilmelerinde somut bir takım yaratıcı süreci harekete geçiren etkinlikler yapmalarında görsel sanatlar dersi son derece önemlidir. Araştırmada öğrencilerin tarih ve kültür hakkında daha somut ve ulaşılabilir bilgilere belgelere ve maddi kantlara ulaşmaları sağlanmıştır. Müze gezisi ve kendi başına bir disiplin dalı olan görsel sanatlar eğitiminin iyi hazırlanmış bir program ile öğrencilerde çok olumlu sonuçlar doğurduğu görülmüştür.

Beşinci sınıf görsel sanatlar dersi öğrenme alanı ve “müze bilinci” öğrenme alanında tarih, kültür, kültür varlığı ve müzecilikle ilgili birçok kazanım mevcuttur. Araştırmada birinci alt probleme ilişkin olarak görsel sanatlar dersi ile kültür, kültür mirası ve tarihsel kültürel değerleri tanıma ve sahip çıkma bilinci ile ilgili önemli hedefler ve kazanımlar gerçekleşmiştir.

Öğrencilerde eğitim sonrası ortaya çıkan bireysel, toplumsal amaçlar ve kazanımlar:

Kazanım 1. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihi eser vb.) ve bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazanır.

Kazanım 2. Öğrenci ulusal ve evrensel tarihi, kültürel eserleri, sanat eserlerini ve sanatçıları tanır.

Kazanım 3. Geçmişten günümüze miras kalan tarihi, kültürel eserlerden haz alma ve onur duyma hassasiyetini kazanır.

Kazanım 4. Geçmişten günümüze miras kalan kültürel varlıklardan, sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilinci kazanır.

Kazanım 5. Öğrencilerde “müze bilinci” öğrenme alanına ait kazanımlarda “müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. hakkında fikir sahibi olur.

Kazanım 6. Öğrencilerde tarihi ve kültürel miras ile ilgili eserleri yakından tanıyarak bunların sınıflandırmasını yapabilir.

Kazanım 7. Tarihi ve kültürel eserlerle ilgili izlenimlerini paylaşır.

Kazanım 8. Tarihi ve Kültürel eserlerden yola çıkılarak görsel tasarımlar oluşturur.

Kazanım 9. Tarih ve kültürel mirasın yaşamdaki önemini kavrar.

Kazanım 10. Uzak ve yakın çevresindeki ilin tarihi ve kültürel mirasını tanır.

Kazanım 12. “Müze bilinci” öğrenme alanında; müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. ziyaretleri yapmaya istek duyar.

Programda yer alan bu kazanımların amacına uygun bir şekilde kalıcı ve yarar sağlayıcı olarak verilebilmesi için, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin, kültür varlıklarıyla görevli olan yöneticileri, müzelerin ve öğrenci velilerinin ortak hareket etmesi gerekmektedir. Programa katkısı olan unsurlardan birinin ya da bir kaçının pasif ve etkin olmayan bir yapıya sahip olması kazanımların gerçekleşme düzeyini düşüreceği gibi birçok başka problemin de yaşanmasına sebebiyet verecektir.

Özellikle tarihi mekânlar, kültür varlıkları ve müzelerin öğrenim içerisinde çok yaygın bir şekilde kullanılmasıyla mevcut kazanımlar amacına ulaşacaktır.

Görsel sanatlar dersinde yaptırılan müze uygulamalarının; öğrencilerde tarih, tarihi eser, müze ve tarih bilinci gibi kavramların oluşturulmasına katkısı var mıdır?

İkinci alt probleme ilişkin olarak deney grubu öğrencilerine müze gezisi sırasında kullanılmak üzere çalışma kâğıtları ile bir etkinlik yaptırılmıştır. Öğrencilerin daha önce müze gezilerinde böyle bir çalışma yapmamış oldukları tespit edilmiştir. Çalışma kâğıtları disipline dayalı sanat eğitimi sorularında oluşturulmuş olup öğrencilerin müzede seçtikleri bir eseri ayrıntılı bir şekilde incelemeleri sağlanmıştır. Öğrencilerin bu çalışmalarda çok istekli ve mutlu oldukları gözlenmiştir. Müze uygulamalarında Buyurgan'ın (2007: 135) “Görsel Sanatlar Eğitiminde (Resim-iş) Müzelerden Yararlanma (Resim-iş Konularının Müzelerde İşlenmesi)” konulu çalışmasından yararlanılmıştır.

Buyurgan ve Mercin'e (2005:136) göre arkeoloji, müzeleri, etnografya müzeleri ve arkeoloji müzeleri ilköğretim 1. kademe için son derece önemlidir. Çünkü öğrenciler müzelerde resim, heykel, rölyef vb. çok farklı etkinlikler düzenleyebilirler. Müzelerde nesnelere dokunabilir, yakından bakabilir diğer eserlerle karşılaştırma yapabilir. Müzede yapılan uygulamalar sayesinde öğrenciler tarih, tarihi eser, müze ve tarih bilinci kavramlarını kazanmada somut kanıtlara ulaşır. Louvre müzesinde farklı atölye çalışmaları yapılmaktadır. Pompidola Ulusal ve Sanat Kültür Merkezinde yetişkinlere ve çocuklara yönelik atölye çalışmaları sürdürülmektedir. Ülkemizde Koç, Sabancı müzeleri ve Anadolu Medeniyetleri Müzesinde öğrencilere yönelik atölyeler kurulmuştur.

Bu konuda Gögebakan'ın (2009) yapmış olduğu araştırmada müzede gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin tarih ve kültür gibi soyut kavramları somut hale dönüştürmelerinde ve bu kavramları kalıcı öğrenmeye dönüştürmede son derece önemli olduğunu belirtmiştir. Araştırmasında müzelerden yararlanmada öğrencilere çalışma yaprakları hazırlamış ve öğrencilerden seçtikleri bir eseri çizmelerini istemiştir. Gögebakan'ın (2009) araştırmasına göre İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında tarihi mekân kültür varlığı ve müzelere yapılan ziyaretlerin artırılması gerekirken, düzenlenmiş olan bu ziyaretler derslerin kazanımları dikkate alınarak hazırlanan plan ve

program çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. Gerçekleştirilen ziyaretler kapsamında gidilen mekânda (kültür varlığı, müze vs.), öğrencilerin heyecanlarını canlı tutacak, devamlı aktif, araştırmacı, eleştirel, yaratıcı olmalarını sağlayacak farklı öğretim yöntemlerinin kullanılmasında yarar vardır.

Araştırmada elde edilen bu sonuca göre, görsel sanatlar dersinde uygulanan müze uygulamalarının, öğrenme yaklaşımına göre hazırlanmış etkinliklerin etkili olduğu kabul edilebilir. Bu sonuç Özsoy'un (2003), araştırmasındaki oluşturmıcılığın temelindeki özelliklerden biri "öğrencinin inanç ve tutumları onun öğrenmesini etkiler" anlayışını desteklemektedir. Diğer bir ifade ile deneysel işlemlerde kullanılan müze kaynaklı etkinlikler, öğrencinin inancını ve tutumlarını olumlu yönde etkilemiştir.

Görsel sanatlar derslerinde İlköğretim müfredatının 17. maddesinde belirtilen amaçların gerçekleşme durumu nedir?

17. Madde: "Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyeleri ve sanat stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme" (MEB).

Üçüncü alt problem 17. madde aynı zamanda araştırmanın amaçlarını da kapsamaktadır. Öğrencilerde tarih ve kültür bilinci oluşturmada "Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyeleri ve sanat stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme kazanımlarının gerçekleşmesi amaçlanmıştır. Araştırmada deney grubu öğrencilerinde etkinlik öncesi ve etkinlik sonrası tarihe kültüre ve müzelere bakış açılarında önemli kazanımlar elde ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin son testte tarih ve kültür bilincinin önemine ilişkin cevaplarında olumlu bir gelişme sağlanmıştır.

Disipline dayalı sanat eğitimi yönteminin, öğrencilerde tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasına etkisi var mıdır? Araştırmada deney grubu ile müze etkinlikleri için hazırlanan çalışma yaprakları disipline dayalı (temelli) sanat eğitimi yöntemine göre hazırlanmıştır.

Öğrencilerin etkinlik öncesi durumları ile disipline dayalı sanat eğitimi yöntemine dayalı müze etkinliği sonrası durumları karşılaştırılmıştır.

1. Müze ziyareti öncesi, müze ziyareti sırasında ve müze dönüşü yapılan etkinlikler sonucunda, öğretmen merkezli, düz anlatım gibi geleneksel öğretim yöntemlerinin hiç kullanılmadığı; doğrudan öğrencinin aktif olduğu, yaparak yaşayarak sürece katıldığı disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile tarihi eserlerin, kültürel varlıkların öğrenciler tarafından daha yüksek motivasyonla izlendiği, incelendiği ve öğrenildiği görülmüştür.
2. Öğrencinin öğrenim sürecinde aktif rol alması ve eser üzerine düşünerek yorum yapmasını sağlanmıştır. Öğrenciler müzede seçtikleri bir eseri disipline dayalı sanat eğitimi yöntemine göre cevaplandırmışlardır.
3. Bu araştırma ile öğrencilerin, sanat eserinin salt güzeli değil, birçok anlam ifade edebilen, bir fikri, bir olayı veya bir kişiyi simgeleyebileceğini, tarihe ışık tutabileceğinin kavradıkları, sanatçının toplumda bir duruşu olduğunu ve toplumda olanlara kayıtsız kalmadığını, bunu sanatı ile ifade ettiğini kavradıkları görülmüştür.
4. Öğrencilerin müze içerisinde disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile hazırlanan soruları cevaplandırmada istekli oldukları gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin ilk defa böyle bir durumla karşılaştığı da tespit edilmiştir.
5. Öğrenciler büyük bir heyecan içerisinde müze ziyaretlerini yaparken en çok ilgilerini çeken bir eseri disipline dayalı (temelli) sanat eğitimi yöntemi ile hazırlanan sorularla incelemişlerdir. Müzede öğrenciler inceledikleri eserleri sanat tarihi, sanat eleştirisi (betimleme, çözümleme, yorumlama, yargı) ve estetik yönden istekli bir şekilde cevaplandırmışlardır.
6. Müze içerisinde öğrencilere yönelik atölye kurulmadığı müzedeki gezimizde tespit edilmiştir.
7. Öğrenciler bu sebeple müze gezisi sonrasında uygulama çalışmasını sınıfta gerçekleştirmiştir.
8. Öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi ile kaynaştırılmış müze etkinliği yapmaları onların derse olan ilgisini daha fazla artırdığı görülmüştür.

9. Araştırmada öğrencilerin somut gerçeklerin anlatılabilmesi için, soyut kavram ve düşüncelere yer verilmesi gerektiği, öğrencilerin soyut-somut kavram ve düşünce gücüne daha çok yaklaştıkları ifade edilebilir.
10. Hayal gücünü, simgeleri ve soyut kavramları somut anlatımlarla ifade etmeyi öğrendikleri, bir somut nesnenin soyut birçok anlam içerebileceğini yani sanat diliyle dolaylı anlatım yapılabileceğini öğrendikleri görülmüştür.
11. Sanatın öğretiminde nesnel ve öznel öğelerin bir bütün olduğunu düşünürsek yalnız sanatsal bilgiyi sınamak yeterli olmayacağı gibi, salt uygulamaya bakmak, süreci göz ardı etmek eğitim ortamı hakkında yetersiz bilgi verecektir. Bu nedenle araştırmada disipline dayalı sanat eğitimi ile genişletilmiş bir yapı özelliği kazanan sanat eğitiminde değerlendirme yöntemi sadece uygulamayı derecelendirmek amaçlı değil, tüm öğretim etkinliğini kapsayacak gözlem, derecelendirme, sınama ve eleştiri içeriği de genişletilmiştir.
12. Araştırmada öğrencinin sanatsal etkinlik boyunca sergilediği her davranışın gözlemlenerek, sonuçta bütüncül bir değer yargısına varılmasına özen gösterilmiştir. Araştırmada sadece tek bir davranışı içermeyen disipline dayalı sanat eğitimi yöntemiyle öğrencilerde belirlenen ve kazandırılan davranışlarda çoğalmıştır. Kırıçoğlu ve Strokrocki'ye (1997) göre de Etkili bir disipline dayalı sanat eğitimi programı ile çocuklarda sanat eserlerini üretmek, tanımlamak, yorumlamak ve analiz etmek gibi derinlemesine yeteneklerin gelişebileceğini belirtmişlerdir.
13. Araştırma kapsamında disiplinler arası yaklaşımın ilkelerine göre düzenlenen ve uygulanan görsel sanatlar dersinin daha eğlenceli olduğu ve öğrencilerin derse karşı daha ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma görsel sanatlar eğitiminde disiplinler arası yaklaşıma dayalı çalışmalarla öğrencilerin motivasyonlarının, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisinin, olaylar arasında ilişki kurma ifade edebilme sonucuna varan araştırmaları destekler nitelikte sonuçları olmuştur.

14. Disipline dayalı sanat eğitimi soruları ile hazırlanan çalışma kâğıtları üzerinde çalışan öğrencilerin birbirleri ile etkileşimlerinin daha fazla olduğu, iş birliğini ve öğrencilerin sosyal ve eğitimsel gelişimlerini arttırabildiği gözlemlenmiştir.

Ülkemizde hızla önemi artan “Disipline Dayalı (Temelli) Sanat Eğitimi Yöntemi” YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi dâhilinde yapılan bir çalışma ile 1997 yılından itibaren Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Öğretmenliği (Görsel Sanatlar Eğitimi) lisans programlarında Özel Öğretim Yöntemleri dersi içerisinde öğretilmeye başlanmıştır. Görsel Sanatlar Eğitimde değişen ihtiyaçları gidermede “Disiplin Temelli Sanat Eğitimi” bir başlangıç olarak görülmüştür (MEB, 2006).

Sadece uygulama çalışmalarının yapıldığı görsel sanatlar eğitimi alanında öğrenciler, sanatın insanlar üzerindeki etkisini öğrenirken, sanat konusunda insanlık tarihinin birikimlerini de öğrenerek, sanatsal estetik konusunda da deneyimler kazanmışlardır. Son yıllarda disipline dayalı (disiplin temelli) sanat eğitimi çalışmalarında sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve sanatsal ürün oluşturma çalışmaları yapılarak öğrenciler eğitime çalışılmaktadır. Öğrencilerin bu dört temel üzerinde eğitilmeleri, onların daha fazla bilgiyi daha kalıcı bir şekilde öğrenmelerini sağladığına dair araştırmalar mevcuttur.

Öğr. Gör. Dr. Özden Yarımca’nın 2011 yılındaki araştırmasında, Ted Konya Koleji Özel İlköğretim Okulu 7-A sınıfında 22 öğrenci ile gerçekleştirilen disipline dayalı sanat yöntemi etkinlikleri sonucunda disiplinler arası yaklaşımın, geleneksel yöneme göre sanat eğitimini olumlu yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Farklı alanların katılımıyla Amerika Birleşik Devletleri’nde oluşturulan “Ulusal Sanat Eğitimi Birliği”, güçlü bir şekilde, disiplinler arası öğretimin ve sanat aracılığıyla öğrenmenin yanında yer almaktadır.

Sanat eğitimcileri, sanatlardaki disiplinler arası çalışmanın, öğrencilerin problemler çözmeleri ve anlamlı bağlantılar kurmalarını sağladığı için, önemli olduğu sonucuna varmışlardır. Disiplinler arası eğitim, öğrencilere yeni fikirler yaratma ve arasındaki ilişkileri sentezleme fırsatı sunar.

Araştırmanın temel problemi doğrultusunda elde edilen genel sonuçlar:

1. Araştırmada görsel sanatlar dersinde müzede tarih ve kültür bilinci öğrenme alanının çocuğun kültürünü, tarihini tanımasını ve ona sahip çıkmasını, sanat eserlerini tanımasını, gezerek, görerek öğrenmesini, geçmişini öğrenerek geleceğini yönlendirmesini sağlaması bakımından gerekli ve önemli olduğu ortaya çıkmıştır.
2. Görsel sanatlar dersinde müzede tarih ve kültür bilinci öğrenme alanının görsel Sanatlar dersine katkısına ilişkin olarak, eserlerin çocukların hayal dünyalarını geliştirdiği ve çalışmalarını etkilediği, çocuklarda var olan sanatsal yetenekleri ortaya çıkarmaya yardımcı olduğu, çocuklara estetik açıdan farklı bir bakış açısı kazandırdığı, çocukların müzede bulunan eserlerin sanatsal özelliklerini kavramasını sağladığı görülmüştür.
3. Görsel sanatlar dersinde müzede tarih ve kültür bilinci öğrenme alanı etkinliklerinin gerçekleşmesinde müzelerin kurum olarak sorumlulukları arasında; müzelerin, yeterli tanıtım yapmaları, okullara bilgilendirici yazıları göndermeleri, MEB ile işbirliği içinde olmaları, etkinlikleri uygulama sürecinde kolaylık sağlamaları, müzelerde etkinlik alanlarının bulunmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.
4. Müzelerin kendilerini tanıtıcı faaliyetlerinin yetersiz olduğu, genelde müzeler haftasında MEB'den okullara müzelere ilişkin yazılar geldiği tespit edilmiştir.
5. Müze personelinin çocuğa uygun dil ve davranış şekli kullanmadığı, personelinin anlatım dilini çocuklara uygun olmadığı, çocuklara küçük gruplar halinde rehberlik etmesi gerektiği, personel sayısının sınıf mevcuduna yetersiz geldiği tespit edilmiştir.
6. Müze yöneticileri, rehberleri ile okul idaresi arasında bir iletişimin, koordinasyonun, ortak projelerin yapılmadığı tespit edilmiştir.
7. Okulda öğretmenlere yönelik müzeleri tanıtıcı, açıklayıcı toplantıların yapılmadığı öğrencilere yönelikte sunum, afiş şeklinde öğrencileri bilgilendirici etkinliklerin düzenlenmediği tespit edilmiştir.

8. Görsel sanatlar dersinde tarih ve kültür bilinci öğrenme alanını gerçekleştirmeye yönelik, sınıfta müzeye benzer bir ortam oluşturarak çalışmalar yapmak veya müzeden bir eserle karşılaşarak çıkmak, slâyt sunumları ile konuya ait görüntüleri göstermek, müzede drama gösterip yaptırma etkinlikleri ile çocukların konuyu daha iyi kavradıkları, çocukta bilgi ve davranış kazanımı olduğu, çocukların hayal güçlerinin zenginleştiği, etkinliklerin çocukların hoşuna gittiği, çocukta derse karşı ilgi uyandırdığı ortaya çıkmıştır.
9. Öğrencilerin tarih ve kültür varlıklarını tanımadıkları farklı türdeki müzelere gidemedikleri ve müze ziyaretlerinin ise sadece okul gezileri ile sınırlı olduğu tespit edilmiştir.
10. Milli Eğitim Müfredatında görsel sanatlar dersinin haftada bir saat olması etkinliklerinin gerçekleşmesinde olumsuz bir etki yaratmıştır.
11. Araştırmanın başlangıcında öğrencilerin “müze nedir? Neden kurulmuştur? Müzenin Amaçları nedir? Müzenin önemi nedir?” Şeklindeki soruları cevaplamada yetersiz oldukları gözlenmiş ancak yapılan etkinlik sonrasında deney grubu öğrencileri bu konularda gelişme kaydetmişlerdir.
12. Öğrencilerin çalışma öncesinde görsel sanatlar dersi ile müze etkinliği(gezisi), arasında bağlantı kuramadıkları görülmüş fakat etkinlik sonrasında görsel sanatlar dersi ile müze etkinliği arasında anlamlı bağlantı kurabilmişlerdir.
13. Öğrencilerin daha önceki müze ziyaretlerinde disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile müze etkinliği gerçekleştirmemiş olduğu tespit edilmiştir.
14. Gerek okul gerekse müzede öğrencilerin uygulamalı çalışmalar yapabilecekleri atölye ortamlarının kurulmadığı tespit edilmiştir.
15. Öğrencilerin müze etkinlikleri sırasında tarihe ve kültürel varlıklara karşı daha ilgili oldukları ve soru sorma, düşünme, hayal kurma, karşılaştırma yapma gibi zihinsel süreçlerden başarılı ve istekli şekilde geçtikleri görülmüştür.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda İlköğretim I. kademe 5. Sınıf Görsel sanatlar dersi müze etkinliklerinde disipline dayalı (temelli) sanat eğitimi yöntemi uygulamalarıyla sanat eğitimi amaçları ve tarih kültür bilinci kazandırma doğrultusunda istenilen hedeflere ulaşabilmek için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

1. Müze kaynaklı öğrenme yaklaşımına göre disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile hazırlanmış etkinliklerin, öğrencilerin görsel sanatlar dersindeki başarılarını arttırdığı, öğrenilenlerin kalıcılığına olumlu katkıda bulunduğu tarihe ve kültüre yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlaması nedeniyle, ilköğretimde müzelerden yararlanılmasına yönelik programların artırılması sağlanmalıdır.
2. Müze kaynaklı öğrenme yaklaşımına göre uygulanan görsel sanatlar dersine ilişkin olarak öğrencilerin en çok hoşlandıkları anların “müzedeki etkinlik süreci, sınıfta görsel materyallerle slâyt sunumu ile uygulamada resim ve heykel yapma” etkinliği olduğunu tespit edildiğinden, bu etkinliklere daha fazla önem verilmesi ve tüm eğitime yayılması sağlanmalıdır.
3. Araştırmada müze kaynaklı öğrenme yaklaşımına göre disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile hazırlanmış sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik soruları ile öğrencilerin tarihi ve sanatsal eserlerin, kültürel varlıkların daha iyi farkına varabildikleri sonucuna ulaşıldığı için bu tür etkinliklerin eğitimde artırılması sağlanmalıdır.
4. Araştırmanın, görsel sanatlar dersi ve müze gezisini sıkıcı tek düze olmaktan çıkardığı ve etkinliği heyecanlı, zevkli hale getirerek öğrencilerde merak duygusu uyandırdığını ortaya koyması nedeniyle, müze gezilerinde yaratıcı, araştırmacı ve eleştirici etkinliklerin hazırlanması ve uygulanması sağlanmalıdır.
5. İlköğretim programlarının görsel sanatlar derslerinde tarih ve kültür ile ilgili kazanımları sağlamaya yönelik hazırlanan programların, nesne merkezli öğrenmeye uygun şekilde ve nesneyi dikkate alarak müzelerde tarihi

mekânlarda gerçekleştirilmesi amaca uygun kalıcı bir öğrenme sağlayacağından eğitimde, nesne odaklı müze etkinlikleri uygulanmalıdır.

6. İlköğretim 1. kademedeki tarihi mekânlara, müzelere yapılan okul ziyaretlerinin artırılması ve bu ziyaretlerin de kazanımlar dikkate alınarak hazırlanan plan ve programa göre gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
7. İlköğretim öğrencilerine tarihi mekânları, kültürel varlıkları ve müzeleri gezdirmeden önce tarihi eserlerin önemini anlatan afiş ve broşürlerin okulda öğrencilere dağıtılması ve panolara asılması sağlanmalıdır.
8. Öğrencilerin bulundukları bölgedeki müzeler ve kazılar hakkında bilgilenmeleri sağlanmalıdır.
9. İlköğretimde müze gezilerinde öğrencilerin seviyesine uygun ve görsel sanatlar dersinin gereklerini yerine getirebileceği müzelere götürülmelidir.
10. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi müfredatta etkin hale getirilmelidir.
11. Öğrencilerin tarih ve kültür bakımından böylesi zengin bir coğrafyada daha çok müzelerle ve eserlerle ilişki içinde olması daha çok onlarla karşılaşması ve bunu görsel sanatlar dersi ile uygulamaya dökebilmesi sağlanmalıdır. Farklı öğretim yöntemleri denenerek tarih ve kültür bilincine etkisi incelenmelidir. İlköğretimde tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasına yönelik araştırmalar, farklı derslerin rolü incelenerek de yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akurgal, E. (2005). *Türkiye'nin Kültür Sorunları*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akmehmet, K. T., Ödekan, A. (2006, Aralık). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *İTÜ Dergisi*. Web: http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_b/article/viewFile/1085/1074/2006_cilt3/say1_1/55-56.pdf
- Arı, Ç. (2010). *Müze Bilinci Öğrenme Alanı Etkinliklerinin Gerçekleşebilirliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. s. 22. web: <http://tez2.yok.gov.tr/tez.htm>.
- Arslanoğlu, İ. (1981). Kültür ve Medeniyet Kavramları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Ankara. Web: http://www.hbektasveli.gazi.edu.tr/dergi_dosyalar/15/243-255.pdf.

- Artut, K. (2001). *Sanat Eleştirisi Kuramları ve Yöntemleri*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, E. (2006). Neden Tarih Öğretiyoruz?.(20.Sayı) *İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi*, 165.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi. Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri.*, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Web: <http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr/dosya/muzeegitimi.pdf>.
- Atagök, T. (1982). *Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması*. Yeterlilik Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul. web:<http://tez2.yok.gov.tr/tez.htm>.
- Atagök, T. (1999). *Çağdaş Müzeciliğin Anlamı. Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayım Merkezi.
- Balcı, B. Y. (2008). *Estetik*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Boydş, N. (2007). *Sanat Eleştirisine Giriş*. (2. Basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*. V. Özsoy (Editör). 1. Baskı. Ankara. Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2.
- Buyurgan, S. (2007, 12-14 Mayıs). *Tarih Dersi Kapsamında Programlı Bir Müze Ziyareti*. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumunda sunuldu, Bakü.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan U. (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. (2.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Buyurgan, S. (2002, 8-10 Mayıs). *Programlı Bir Müze Ziyareti ve Sonrasında Uygulama Örneği*.Gazi Üniversitesi 1. Sanat Eğitimi Sempozyumunda sunuldu, Ankara.
- Çilenti, K. (1991). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Demirel, Ö. T. ve Ün, K. (1987). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Demirel, Ö. T. (1993). *Türkiye’de Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması ile ilgili Politikalar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dilek, D. (2002) *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Durmuş, E. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erbay, M. (1999, Eylül-Ekim). Plastik Sanatlar Eğitimi Üzerine Türkiye’de Sanat. *Plastik Sanatlar Dergisi*. 58-59(40).

- Erinç, M. S. (2003). Eleştiri Yapmanın ve Eleştirmen Olmanın Koşulları. *Anadolu Sanat Dergisi*, 33(14).
- Ertürk, Bayram Eyüp. (1998). Türkiye’de Ortaokul 1. Sınıf Düzeyinde Tarih Öğretimi İle İlgili Kitaplarının Kıyaslamalı Eleştirisi., S. Özbaran. (Editör). *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları*. İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, s. 243-264.
- Eyuboğlu, B. R. (1998). *Resme Başlarken*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Gençaydın, Z. (1990). İş Eğitiminin Amaç ve İlkeleri., B.Özer. (Editör). *Güzel Sanatlar Eğitimi*. Açıköğretim Fakültesi Yayınları, no:101. s. 44.
- Gençaydın, Z. (1993). *Sanat Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No: 582.
- Gerçek, F. (1999). *Türk Müzeciliği*. Ankara: TTK. Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Basımevi.
- Gögebakan, Y. (2009). *Görsel Sanatlar ve Sosyal Bilgiler Derslerinin İlişkilendirilmesinin Kültür Varlıklarını Tanıma ve Sahip Çıkma İle İlgili Kazanımlarının Gerçekleşmesi ve Öğrencilerin Tutumları Üzerindeki Etkileri*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. s. 80-81. web: <http://tez2.yok.gov.tr/tez.htm>.
- Gülyüz, H. (2001). *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme*. (1. Basım) Ankara: Pegem Yayınları.
- Gültekin, M. (2008). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim., S. Yaşar. (Editör). *İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, s. 45-46.
- Günaydın, N. (1985, 25-27 Nisan). *Sanatla Eğitim*. 1. Plastik Sanatlar Sempozyumu. Ankara: Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, 46-52.
- Gürtuna, S. (2003). *Çocuk ve Sanat Eğitimi*. İstanbul: Murpa Kültür Yayınları.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. (Çev. Ö. Meltem Evren ve Emine Kapçı). Ankara: Ankara Üniversite Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. no:4, s.5.
- İlhan, T. (2002). Yaratıcı ve Çağdaş bir Tarih Öğretimi için. (100. Sayı) *İstanbul Tarih Vakfı Yayınları Yeni Toplumsal Tarih Dergisi*, 55.
- İnel, B. (2002). *Çağdaş Müzemiz Üzerine Düşünceler*. Türkiye’de Sanat. İstanbul: Asır Matbaası.
- Işık, H. (2008). Tarih Öğretiminde Doküman Kullanımının Öğrencilerin Başarılarına Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. Web: http://www.kefdergi.com/pdf/cilt/6_no_2_2008/389_402.pdf.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kaya, Ramazan. (2009). Tarih Öğretim Yöntemleri., Prof. Dr. Demirel M., Yrd. Doç. Dr. Turan İ.(Editörler). *Tarih Öğretiminin Amaçları*. Birinci Baskı. Ankara. s. 69-135.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta Eğitim: Görmek, Anlamak, Yaratmak*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. T., Stokrocki (1997). *İlköğretimde Sanat Öğretimi*. Ankara: MEB projesi YÖK/Dünya Bankası Yayını.
- Kocabaş, R. (1998). Müzeciliğin Hareketi ve İlk Müze Okulunun Açılışı. *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*. İstanbul, ss. 75.
- Kök, A. (2010). *İlköğretim okulları Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Öğrenme Alanına Yönelik Yaratıcı Drama Uygulamaları ve Öğrenci Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevreyi Korumanın Mimarlık Boyutu, Kuram ve Uygulama*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Kuruoğlu, N. (2002). Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275-285.
- Madran, B. (1999). Müze Türleri., T. Atagök. (Editör). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, s. 3-4.
- MEB (2004). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5) Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (2006). *İlköğretimin Amaçları, İlkeleri ve Genel Konuları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. Web:http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html.
- MEB (2009). *Görsel Sanatlar ve Spor Lisesi Müze Eğitimi Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MilliEğitimBakanlığıOrtaöğretimGenelMüdürlüğü. Web:http://programlar.meb.gov.tr/program_giris/yaklasim_2.htm.
- MEB (2010). *İlköğretim Kurumları Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıflar Programında Sanat Etkinliklerinin Amaçları*. Ankara: MEB Yıllık Plan Örnekleri İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kılavuz Kitabı, web:<http://www.ttkb.meb.gov.tr>.
- Mercin, L. (2002). *Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Müzelerin Sanat Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mercin, L. (2006). *Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımı Etkinliklerine Göre Uygulamanın Erişime, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. s.17-18. web: <http://tez2.yok.gov.tr/tez.htm>.

- Memioğlu, Z. (2004). Tarih Öğretimi Üzerine Bazı Düşünceler. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. Web:<http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/kkefd/article/viewfile/3894/3715>.
- ODTÜ (2010). *Geliştirme Vakfı Ankara Okulları Müze Eğitimi Uygulamaları*. Web:<http://www.erg.sabanciuni.edu/iok2004/bildiriler>. 10 Temmuz 2011’de alınmıştır.
- Oktay, Ayla. (2001). 21. Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim., O. Oğuz, A. Oktay, H. Ayhan. (Editörler). *21.Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. (1. Basım). İstanbul. Serdar Eğitim Araştırma Yayıncılık. s. 15-37.
- Okvuran, A. (2005, 14-16 Kasım). *Yeni İlköğretim Programlarında Dramanın Yeri, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersleri Öğretim Programları Örneği*. Eğitimde Yansımalar: VII. Erciyes Üniversitesi İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumunda sunuldu, Kayseri.
- Onan, C. B. (2005). *Sanat Eğitimi Yöntemleri/Yeni Yaklaşımlar*. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı, Bursa. s. 91. web: <http://tez2.yok.gov.tr/tez.htm>.
- Onur, B. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Oymak, R. (1997). *Dünden Geleceğe Sonsuz Bir Bakış: Tarih..* Web:<http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/111.pdf/s.32>.
- Öğülmüş, S. (2004). *İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi 1.2.3. sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: MEB Basımevi.
- Önder, M. (1999). *Türkiye Müzeleri*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Ankara: Tisamat Basım Sanayi. s.14.
- Özsoy V. ve Balcı. B. Y. (1996). *Resim-iş Bölümlerinde Yeniden Yapılanma ve İsim Değişikliği*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi sayı:130, 48-54.
- Özsoy, V. (1998). Yetmiş beşinci Yılında Sanat Eğitimi ve Öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı. 139, 34-35.
- Özsoy, V., Mercin, L. (2003). Sanat Eğitiminde Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Web:http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_3/303-320.pdf
- Özsoy, V. (2003). İlk ve Ortaöğretim Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerden ve Sanat Galerilerinden Yararlanma. *Milli Eğitim Dergisi*, 158, web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158/ozsoy>.

- Pasinli, A. (1996, 24-26 Eylül). *İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Müzecilik Çalışmaları ve Çocuk Müzesi*. Kuruluşunun 150'inci Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III. Bildirileri, İstanbul. Web:http://kutuphane.obarsiv.com/fmi/xsl/yordam/y1_detay.xsl.
- Sağlam, T. (1997). Eğitimde Drama VI. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri., İ. San. (Editör). *Drama Maske Müze*. Ankara: Çağdaş Drama Derneği, s. 33-34.
- San, İ. (1979). *Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- San, İ. (1983). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Tan Kitap Yayıncılık.
- San, İ. (1984). Kültür Aktarımı Sorunu İçinde Sanat Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(2), 137-145.
- Sözen, M., Tanyeli, U. (1992). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi. s.169.
- Sungu, İ. ve Ata, B. (2002). Tarih Öğretimi Hakkında. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154, web: (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ata.htm>).
- Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Web: http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_4/487-501.pdf.
- Şimşek, A. (2003). Tarih Öğretiminde Materyal Kullanımı. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. cilt4, S.1, 143-157.
- Tan, Z. (2009). *İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Müze Bilinci Öğrenme Alanında Materyal Kullanımının Etkisi ve Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya. s.12 web:<http://tez2.yok.gov.tr/tez.htm>.
- TBMM (2004). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Ankara. Web: <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5226.html>.
- Tekeli, İ.(2002), *Yaratıcı ve Çağdaş bir Tarih Eğitimi için İlköğretimde ve Liselerde Tarih Eğitiminin Yeniden Yapılandırılması için Kavramsal bir Çerçeve*, İstanbul.
- Tunçay, M. (1997). *İlk ve Ortaöğretimde Tarih.: Türkiye’de Tarih Eğitimi*. Felsefe Kurumu Seminerlerinde Sunuldu, Ankara, s.283-284.
- Turani, A. (2004). *Sanat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı (1990). *T.C. Kültür Bakanlığı Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği Müzelerin Faaliyetleri*. Web:<http://www.kultur.gov.tr>. 4 Temmuz 2011 tarihinde alınmıştır. Güncellenme Tarihi: 06.01.2011.
- Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). *Müzeciliğin Tarihi*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Türk Dil Kurumu Yayınları (1948). *Edebiyat ve Sanat Terimleri Sözlüğü*. Web: <http://www.tdkterim.gov.tr>. 15 Temmuz 2011 tarihinde alınmıştır.
- Uygur, N. (1996). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ünver, E. (2002). *Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yaraş, A. (1994, 19-23 Eylül). *Anadolu'da İlk Koleksiyonculuk ve Müzecilik Faaliyetleri*. 2. Müzecilik Semineri Bildirileri, İstanbul. s.19-21.
- Yavuzoğlu, N. A. (1999). *Çağdaş Eğitimde Müzenin İşlevi. Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım – Yayım Merkezi.
- Yıldırım, Recep. (1998). Tarih Ders Kitaplarında Anadolu Uygarlıkları., S. Özbaran. (Editör). *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları*. İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, s. 169-174.
- Yılmaz, M. (2009). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*. (3. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yükselgün, Ö. (2010). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki Görsel Sanatlar Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. s.10-11. web: <http://tez2.yok.gov.tr/tez.htm>.

EK 1

İlköğretim Okulu Ders Programları, Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Programı Genel Amaçları

1. Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda güzel sanatlar ile ilgili bilgileri kazanabilme.
2. Sanatı görsel bir iletişim formu kullanmada ve değerlendirmede güven ve yeterlilik kazanmaları için öğrencilerin görsel oku-yazarlığını sağlayabilme.
3. Sanatsal yaratıcılığı geliştirebilme.
4. Her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirebilme.
5. Düşünceleri gerçekleştirebilmek ve sanat eserlerini üretebilmek amacıyla bireysel anlayış ve teknik yeteneklerini geliştirebilme.
6. Estetik duyguların geliştirilmesi yoluyla, sanat ve tasarımla ilgili olarak bilinçli estetik hükümler vermelerini sağlayabilme.
7. Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilme.
8. Düzensizliklerden rahatsız olmasını ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişilik kazandırabilme.

9. Sanat yoluyla ifade imkânı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme.
10. Öğrencilerin kendilerini ispatlamalarına ve kendilerini bulmalarına imkân tanıyabilme.
11. Öğrencilerin hayatları boyunca sanat yapan üreticiler veya sanatı bilinçli izleyen tüketiciler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkılarını sağlayabilme.
12. Bireysel veya grup çalışmalarında sorumluluk ve iş birliği, dayanışma anlayışını, birbirleri arasında sevgi, saygı ve yardımlaşma gibi duygu ve davranışları geliştirebilme.
13. Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceriler kazandırabilme.
14. Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilme.
15. Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyelerini ve tasarım stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme.

İlköğretim Okulu Ders Programları, Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Programı Sınıfın Özel Amaçları

1. Güzel sanatların önemini ve gerekliliğini kavrayabilme.
2. Görsel biçimlendirme öğelerinin neler olduğunu tanıyarak çalışmalarında uygulayabilme.
3. Gözlemlerini ve hissettiklerini kâğıda aktarabilme, sözcüklerle ve çizgi ile ifade edebilme.
4. Değişik farklı kültürel zenginlikleri inceleyerek iki veya üç boyutlu çalışmalar yapabilme.
5. Değişik kültürlerden edindiği izlenimleri görsel veya farklı sanat biçimlerinde ifade edebilme.
6. Gördüğü eserlerin estetik güzelliğini kavrayabilme ve yorumlayabilme.
7. Tarihi eserler ile günümüz eserlerini karşılaştırabilme ve güzel olana ulaşmak.
8. Sanat eserlerine ulaşma yollarını keşfetme.
9. Dokuyu ve üç boyut algısını hissetme ve bunu geliştirebilme.
10. Görsel sanatlar ile ilgili eleştiri yapabilme.
11. Kültürel ve sanatsal etkinliklerle ilgili proje çalışmaları yapabilme.
12. Tarihi eserleri, anıtları, müzeleri, atölyeleri tanıyarak sanat eserlerini koruyabilme.
13. Birlikte çalışma paylaşma ve eser tartışması kazanabilme.

EK 2**İlköğretim 1. Kademe 5. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Müze Bilinci****Kazanımları**

1. Müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. ziyaretleri yapmaya istek duyar.
2. Uzak ve yakın çevresindeki doğal güzelliklerin, kültürel yapıların özelliklerinin bozulmaması gerektiğini nedenleri ile açıklar.
3. Müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. yerlerde edindiği bilgileri ve gördüğü eserlerin tarihle ilişkisini arkadaşları ile tartışır.
4. Uzak ve yakın çevresinin doğal ve tarihî güzelliklerini görsel çalışmalarında kaynak olarak kullanılır.
5. Restorasyon ve konservasyonun amacını açıklar.
6. Gördüğü tarihi eserlerden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.

İlköğretim Okulu Ders Programları Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Programı Genel ve Özel Amaçları ve İlköğretim 1. Kademe 5. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Müze Bilinci Kazanımları, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 351 sayılı ve 11/09/2006 tarih ile yayımladığı İlköğretim Görsel Sanatlar (1-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programından esas alınmıştır.

EK 3**Deney Gruplarına Uygulanmak için Hazırlanan Görsel Sanatlar Dersi Ders****Planları****Proje Ders Planı 1**

Projenin Adı: Tarih ve Müze Bilinci Oluşturma, Adana Arkeoloji Müzesi Gezisi ve Müze içi Uygulaması.

Çalışma Süresi: 5 Ders (40+40+40+40=200dk.).

Seviye: İlköğretim 5.sınıf

Yöntem: Gezi- Gözlem, Sunum, Uygulama, Disipline Dayalı Sanat Eğitimi.

Proje: Görsel Sanatlar dersi kapsamında bu dersin genel amaçları yanında, özel amaçları içerisinde yer alan “Tarihi Ören Yerlerini, Müzeleri, Sanat Galerilerini, Atölyelerini ve Sanat Stüdyolarını Tanıyarak, Kültür ve Tabiat Varlıklarına Sahip Çıkabilme” (MEB) amacının görsel sanatlar eğitimi içeriğinde disiplin temelli sanat eğitimi yöntemi ile gerçekleşme durumunun tespiti amaçlanmıştır. Tarih duyarlılığı, kültür duyarlılığı, müze bilincinin uyandırılması için hazırlanan bu projede, ilköğretim

1.kademe 5.sınıf öğrencileri ile bir çalışma yapılacaktır. 5. Sınıf öğrencilerinden iki grup oluşturulacaktır. Bu gruplar deney ve kontrol grubu olacaktır. Birinci aşamada bir ders süresince her iki grup öğrencilerin ön bilgilerini ve hazır bulunuşluklarını tespit etmek amacıyla ilk başta “başarı ön testi” uygulanacak ve ardından konuya giriş yapılarak ders boyunca soru-cevap ve tartışma tekniği ile ders işlenecek ve kontrol grubu ile sadece geleneksel (eski eğitim sistemindeki gibi öğrencinin pasif olduğu sadece izlediği) müze ziyareti yapılacak. Deney grubuna ise ikinci derste gösteri-sunum yöntemiyle ve slâytlar eşliğinde müze hakkında bilgilendirme yapılacak ve ardından üçüncü derste Adana Arkeoloji Müzesi gezilerek etkinlik yapılacak. Deney grubu öğrencilerine müzede etkinlik yapması için çalışma kâğıtları dağıtılacak sorular disiplin temelli sanat eğitimi kapsamında hazırlanacak olup müzedeki bu çalışmadan sonra sınıf içinde gezinin değerlendirilmesi yapılacaktır. Ardından dördüncü derste deney grubuna sınıfta müzede etkilendikleri bir eserden yola çıkarak uygulama (kendileri seçtikleri bir eserin resmini çizmek, heykelini yapmak gibi) yaptırılacak daha sonra çalışmaların fotoğrafları çekilip dosyalara konulacak ve dosyalar toplanacak. Beşinci derste son olarak deney ve kontrol grubu ile son test uygulaması yapılacaktır. Burada deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve on test cevaplarının öncesi, sonrası ve birbiri ile karşılaştırılması yapılarak ne gibi bir gelişme farklılık ya da benzerlik olduğu tablolar halinde gösterilecektir.

Amaçlar:

- a) Yaşadıkları çevrede sahip oldukları tarihi değerler hakkında bilgi sahibi olmaları, bu topraklarda yaşamış uygarlıklardan haberdar olmaları ve zaman mekân kavramlarının farkına varıp, şimdiki yaşamıyla geçmiş arasında bağlantı kurup değerlendirebilme.
- b) Sanat Eleştirisi olarak; tarihi eseri tanıma estetik olarak farkına varabilme, eseri yorumlayabilme.
- c) Tarihten günümüze uzanan eserlerin, insanlığın gelişimindeki aşamalara dayanak ve temel oluştuğunun farkına varılması.
- d) Öğrencinin tüm algılarının açık hale gelmesini sağlayarak öğrencide sadece bakmayı değil görmeyi sağlamak.

Gerekçe:

Müze uygulaması ile tarihi eser ve kültür varlıkların tanınması, öneminin ve korunmasının gerekliliğini anlama. Tarihi eserleri anlama ve onlardan yola çıkarak ülkesinin değerini anlayabilme, müze bilincinin oluşmasını sağlama, geliştirme.

Araç-Gereç ve Materyaller:

Ön test – son test kâğıtları, Müze ve eserleri ile ilgili slâyt resimleri, müze içi uygulamada kullanılacak olan çalışma kâğıtları, kurşun kalem, pastel, kuru kalem

Öğretmen Hazırlığı:

Bir gezi programı hazırlanacak ve gerekli resmi yazışmaların başlaması için velilerden geziye katılma dilekçeleri istenecek. Ders planı yapılacak. Ziyaret ile ilgili detaylı bilgi hazırlanacak gezi öncesi müze incelenecek, yetkililerle görüşülecek.

Öğrencilerin Hazırlığı:

Ailesinden geziye katılacağına dair dilekçe getirilecek. Müze içi uygulama için gerekli malzemeleri getirecek.

Değerlendirme:

1. Müzelerin önemini kavramış mı?
2. Tarihe bakışında olumlu değişim olmuş mu?
3. Sanat eleştirisi ile ilgili, sanatsal düzenleme ilke ve elemanlarını kavrayabilmiş mi?
4. Müzelerdeki eserler ile günümüz kullanım malzemeleri arasında bir bağlantı, ilişki kurabilmiş mi?
5. Seçtiği eseri çalışma yaprağına düzgünce aktarabilmiş mi?
6. Temiz ve düzenli çalışabilmiş mi?
7. Süreyi tam kullanabilmiş mi?

Günlük Plan 1

Tarih: 09.03.2011

Konu: Müze, Tarih ve Kültür Bilinci (Ön test, Konu Anlatımı)

Sınıf: 5/B

Süre: 40dk.

Yöntem ve Teknik: Soru – Cevap, tartışma,

Amaç: Öğrencilerin tarihi eserlerin farkına varabilme, müzenin tanımını, müzelerin önemini, türlerini bilme ve gerekliliğini anlayabilme, Adana'nın tarihini kültürel zenginlikleri konularında hazır bulunuşluklarının öğrenilmesi

Davranışlar:

1. Ön testi yanıtlama.
2. Tarihi eserlerin tanımını yapma, örneklerle açıklama.
3. Tarihi eserlerin önemini söyleme.
4. Tarihi ve kültürel eserlerin korunması gerektiğini ifade etme.
5. Ülkemizin ve şehrimizin tarih ve kültür bakımından zengin olduğunu belirtme.
6. Yaşadığımız şehri tarihi ve kültürel dokusuyla tanıma
7. Karşılıklı sorular ve cevaplarla konuya eğilme

İşleniş:

1. Dersin ilk kısmında 15 dakikalık bölümünde öğrencilere ön test dağıtılır ve yanıtlamaları istenir. Ön test tamamlandıktan sonra anlatım yolu ile müze konusuna giriş yapılır. Müze tanımı üzerinde durulur ve örneklerle konu genişletilir.
2. Tanımlamalardan sonra tarihi ve kültürel eserlerin yer altı yer üstü zenginliklerin yok edilmesinin tüm bunların zarar görmesinin nelere sebep olacağından söz edilir. Bu zenginliklerin insanoğluna nasıl faydalar sağladığına ruhsal, estetik ve bilgi bakımlarından açıklaması yapılır.
3. Tarihi zenginliklerin birer geçmişe açılan bir kapı olduğuna, en ufak bilginin dahi bizleri hiç bilmediğimiz dünyalara götüreceğine değinilir. Geleceğe hazırlanmadaki en önemli koşulun önce tarihine, kültürüne, zenginliklerine sahip çıkmakla olacağına değinilir.
4. Ülkemizin tarihi eser yönünden ne kadar zengin olduğu anlatılır. Örnekler verilir, tarihten alıntılar yapılır, hikâyeler anlatılır. Kültürel kimliğimizin gelişmesi için kültürel mirasın korunması gerektiğini, geçmişten gelen tarihi zenginliklerin korunup geleceğe aktarılması gerektiği vurgulanır.

5. Öğrencilere yaşadıkları şehirde bildikleri gördükleri veya gezdikleri tarihi mekânlar, müzeler sorulur ve cevaplar üzerinden içinde bulunduğumuz şehirdeki tarihi, kültürel eserler ve müzeler tartışılır.
6. Bir sonraki derste öğrencilere müze ile ilgili olarak daha kapsamlı ve resimli slâyt gösterisi izleyecekleri belirtilir.

Araç-gereç ve Materyaller:

Ön test kâğıtları, kurşun kalem, silgi

Öğretmenin Hazırlığı:

Derste hazır bulunmak ve ders öncesi ön test kâğıtlarını hazırlamak, gereken sayıda çoğaltmak ve Tarih, kültür, eser ve müze üzerine araştırma yapmak ve bunlarla ilgili ders notları hazırlamak

Öğrencinin Hazırlığı

Derse zamanında girmek, derste kalem ve silgi bulundurmak.

Değerlendirme

1. Müze nedir?
2. Müze türleri nelerdir?
3. Müzeler önemli midir? Neden?
4. Tarihi eserleri korumalı mıyız? Neden?

Günlük Plan 2

Dersin Adı: Görsel Sanatlar

Sınıf: 5/B

Tarih: 16.3.2011

Konu Adı: Müze kavramını tanıma, açıklayabilme, Müze türlerini tanıma, Müzeye tarihi eserlerin sağlanması, Tarihi zenginliklerimizin farkına varma,

Gerekli Malzemeler: Kurşun Kalem, silgi

Amaçlar: Görsel Sanatlar dersi kapsamında,;

1. Müze tanımını yapabilme,
2. Müze türlerini söyleyebilme,

3. Müzeye eserlerin nasıl sağlandığını açıklayabilme

4. Müzelerin görevlerini açıklayabilme

Davranışlar:

- a) Müze tanımını doğru eksiksiz yapabilme,
- b) Müzenin türlerini açıklayabilme ve bununla bağlantılı olarak müzelerde bulunabilecek eserleri açıklayabilme
- c) Müzeye eserlerin hangi yöntem ve metotlarla toplandığını açıklayabilme,
- d) Müzelerin görevlerini insanlara topluma sağladığı faydaları kültürel olarak faydalarını anlayabilme, açıklayabilme

İşleniş:

Öğrencilere müze konusu sunum yöntemi kullanılarak aktarılır. Yazılı ve görsel kaynaklarla müze türleri, müze çeşitleri, müzelerin insanlara sağladığı faydalar anlatılır. Sunum sırasında yine güncel örneklerle tartışma yöntemi de kullanılarak müze konusu işlenir. Öğrencilere çeşitli sorular sorulup dönütler sağlanmaya çalışılır. Öğrencilerin derse katılı sağlanır.

Günlük Plan 3

Dersin Adı: Görsel Sanatlar

Sınıf: 5/B

Tarih: 23.3.2011

Gidilecek Yer: Adana Arkeoloji Müzesi

Konu Adı: Tarihi zenginliklerimizin farkına varma ve Disipline Temelli Sanat Eğitimi kapsamında tarihi eserleri, kültürel zenginlikleri yorumlayabilme.

Gidilecek Araç: Minibüs

Gezinin Süresi: Gününbirlik

Katılacak Öğrenci Sayısı: 15 kontrol grubu ve 15 deney grubu ile toplam 30 öğrenci.

Gerekli Malzemeler: Kurşun Kalem, silgi, pastel veya kuru kalem, fotoğraf makinesi, etkinlik dosyası

Amaçlar: Görsel Sanatlar dersi kapsamında, öğrencileri daha önce bulunmadıkları farklı bir müzeye götürerek farklı tarihi eserlerin olduğunun farkına varmasını sağlamak

ve bu farklı tarihin kültürün disipline dayalı sanat eğitimi kapsamında farklı bir şekilde gözlemleyerek tahinin, kültürün, sanat eserinin, medeniyetin estetik değerlerin bilinçli şekilde farkına varabilmesini sağlamak, bakmayı değil görmeyi sağlamak, gördüklerini açıklayabilmek, yorumlayabilmek, tarih ile derin psikolojik ilişki içinde yaşayarak öğrenerek müze bilincini içselleştirebilmek ve gördüklerinden yaşadıklarından hareketle kendine özgü tasarımlarda bulunabilmek.

Hareket Saati ve Yeri: Hareket saati sabah 10.30, Hareket Yeri Cemil Nardalı İlköğretim Okulu.

Dönüş Saati ve Yeri: Dönüş 12.00, Dönüş Yeri Cemil Nardalı İlköğretim Okulu.

Gezi Programı: Öncelikle derse girilerek öğrencilere gidilecek olan müze ile ilgili kısa bilgiler sunulacaktır. Eski bilgiler tekrar edilecektir. Müze içinde nasıl davranılması gerektiği ve amacımızın ne olduğu anlatılacaktır. Öğrencilere müze etkinlik dosyasında yer alan soruları nasıl cevaplandıracakları hususunda bilgilendirilir soruları varsa cevaplandırılacaktır. Öğrenciler gezi ile ilgili bilgilendirildikten ve müze bilgileri tekrar edildikten sonra saat 10.20’de okul bahçesinde öğrenciler sıraya girerek hareket saatini bekleyeceklerdir. Sınıf öğretmeni ve iki veli gezimizde hazır bulunacaklardır. Müzeye varıldığında müze görevlisinin rehberliğinde müzeye gezimiz başlayacaktır ve öğrencilerin öncelikle dağılmaması ve müze rehberini izlemeleri ve dinlemeleri belirtilecektir. Müzede yer alan eserler ile ilgili bilgiler sağlandıktan sonra etkinlik dosyalarını doldurmaları istenecektir Öğrencilerin fotoğraf çekebilecekleri belirtilecektir. Bu kısımda öğrenciler serbest bırakılacak ama uzaktan veya yakından kontrol edilerek nasıl davranışlar sergiliyorlar hangi eserler üzerinde yoğunlaşıyorlar, müze içinde mutlu olup olmadıkları izlenecek. Öğrenciler etkinliklerini bitirdikten sonra toplanıp okula dönülecektir.

Müze içi Etkinlik

Adana Arkeoloji Müzesine varıldıktan sonra öncelikle müze rehberi tarafından müze hakkında eserler hakkında aydınlatıcı fikirler sunuldu. Müze de bulunan eserlerin hangi dönemlerden ve hangi uygarlıklardan geldiği ne işlevleri olduğu hangi amaçlarla yapıldığı anlatıldı. Müzenin bahçe kısmında öğrenciler bir araya gelerek tüm bu bilgileri dinledikten sonra müze etkinlik dosyalarını nasıl yapmaları gerektiği açıklanır. Sorulara nasıl yanıtlar vermeleri gerektiği, nelere dikkat etmeleri gerektiği açıklanır. Etkinlik kâğıtlarında sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik kısımlarından oluşan sorular ve birde

Çizim yapmak için boş kağıtlar yer almaktadır. Öğrencilerin bu soruları seçtikleri bir esere göre cevaplandırmaları istenir. Öğrenciler serbest şekilde müzeyi gezerek istedikleri eserleri incelemekte ve soruları yanıtlamaktadır. Öğrenciler sorular yöneltmiş ve sorular cevaplanmıştır. Öğrencilerin soruları cevaplandırırken ve çizim yaparken çok istekli ve mutlu oldukları gözlenmiştir. Müze de çocuklar ilgiyle eserleri incelemiştir. Öğrenciler daha önce bilmedikleri bilgileri öğrenmiş olup bunlara tepkileri şaşırmak olmuştur. Öğrencilerin bir ğrenci hariç diğerk hepsinin ilk defa bu müzeye gelmesi onların yeni farklı bir müze etkinliğı yaşamalarını sağlanır. Etkinlik bittikten sonra okula dönülmüş ve öğrencilere müzede seçtikleri herhangi bir eserden yola çıkarak malzeme sınırı olmadan yapacakları uygulama çalışmasından söz edilir.

Günlük Plan 4

Tarih: 30.03.2011

Ders: Görsel Sanatlar

Konu: Tarihi eserlerden yola çıkarak özgün tasarımlar oluşturabilmek, son test

Sınıf: İlköğretim 5/B Sınıfı

Süre: 40dk

Yöntem ve Teknik: Uygulama

Amaç:

1. Tarihi dokuyu tanımlayabilme
2. Tarihi eserlerle fiziksel, psikolojik yakınlık kurabilme
3. Tarihi eserlerin farkına varabilme
4. Tarihi bir esere bakmayı, baktığını görmeyi ve gördüğünü yorumlayabilme
5. Geometrik biçimleri, perspektifi ve renkleri tanıma
6. Gördüğünü çizebilmek, üç boyutlu ifade edebilmek, renklendirebilmek
7. Gezi gözlem ve inceleme esnasında edindiğı bilgilerden yararlanarak özgün bir çalışma ortaya koyabilme.
8. Ortaya koyacağı eseri uygun malzeme ile çalışabilme
9. Malzemeyi tanıma
10. Renkleri, üç boyutu keşfetme.

Davranışlar:

1. Gezi-gözlem ve incelemeye ilişkin değerlendirme yapma, incelenen eserlerin kendisinin oluşturacağı sanatsal bir form içinde kullanabilme.
2. Gezi-gözlem ve incelemeye sırasında incelenen eserlerden yola çıkarak yeni bir sanatsal biçim oluşturabilme.
3. Özgün tasarımlar yapabilme.
4. Yaratıcılığını kullanabilme.
5. Çalışmasını uygun malzemeyle oluşturabilme.

İşleniş:

1. Öğrencilere inceledikleri veya genel olarak müzedeki eserlerin genel içeriği ile ilgili nasıl bir çalışma yapmaları belirtilir.
2. Öğrenciler sınıfta yapacakları çalışma ile ilgili gerekli malzemeleri hazır bulundururlar.
3. Öğrencilere herhangi bir malzeme ve konu sınırlaması getirilmez.
4. Öğrenciler edindiği bilgiler ve yetenekleri ile müzedeki gördüğü eserlerden yola çıkarak uygulama çalışması tasarlar.
5. Öğretmen öğrencilere malzemeyi, araç-gereç kullanma ve nasıl çalışmalar yapabileceği konusunda yol açar.
6. Öğrenci daha önce edinmiş olduğu bilgisini ve sağladığı malzemeler ile tamamen kendi becerilerini kullanarak yaratıcılığını gösterir.
7. Sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik aşamalarının uygulama çalışmasına yansıyor yansımadığına dikkat edilir.
8. Uygulamanın arkeoloji müzesi içindeki eserlerden esinlenerek yapılmasına dikkat edilir.

EK 4

(Ön Test-Son Test)

1. Müze nedir? Tanımını yapınız?
2. Müze türleri nelerdir? Müze türlerine en az 3 örnek veriniz.
3. Müzede hangi eserler bulunur? Örnekler veriniz.

4. Müzeye eserler nasıl getirilir? Açıklayınız.
5. Müzelerde dikkat edilmesi gereken kurallar nelerdir?
6. Tarihi eserler korunmalı mı? Korunmalı ise nedenini yazınız.
7. Müzenin önemini açıklayınız.
8. Tarihi ve kültürel eserlere sahip çıkılmazsa ne olur?
9. Anadolu'nun çok çeşitli, birbirinden farklı zengin tarihi eserlere ve kültürel mirasa sahip olmasının sebebi nedir?
10. Adana ilinde bulunan müzeler hangileridir ?

EK 5

Çalışma Sayfaları Müze Etkinlik Dosyası

1. Gezdiğiniz müzenin türü nedir?
2. Müzeye eserler nasıl getirilmiştir?(bağış, kazı, eser değişimi satın alma, vb.)
3. Müze size nasıl duygular hissettiriyor? (Korku, mutluluk, heyecan, şaşırma, güzellik, kafam karıştı, vb.)
4. Müzede ne tür eserler vardır? (Örneğin kap, kacak, silah, heykel, günlük ev eşyaları, süs eşyaları gibi)

Sanat Tarihi Araştırma Soruları (Bir eser seçiniz ve soruları esere göre cevaplayınız)

1. Müzede en çok beğendiğiniz eser hangisidir? Adını yazınız.
2. Eser ne zaman yapılmıştır? Nerede yapılmıştır? Kim tarafından(sanatçısı ya da ustası) yapılmıştır?
3. Eser nasıl yapılmıştır? Malzemesi nedir? (ahşap, demir, bronz, gümüş, altın, mermer, seramik)
4. Eser hangi amaçla yapılmıştır?
5. Eser bugünde önemli midir? Neden?
6. Eserin o zaman ki insanlar için önemi ne olabilir?
7. Eser neden ilginizi çekti?
8. Bu müze ve eserler güzel mi?
9. Bu müze önemli midir? Neden?

Bağlamsal Sanat Eleştirisi Araştırma Soruları

Betimleme

1. Seçtiğiniz eser hangi sanat formudur? (resim, heykel, seramik vb.)
2. Eserde ilk bakışta neler görüyorsunuz?
3. Eserde renkler varsa hangi renkler kullanılmış?
4. Eserde motif süsleme varsa nasıl tarif eder misin? Eser heykel, taş ise biçimi tarif eder misin?
5. Eserde figür, hayvan, kap, kacak vb. varsa nasıl tarif eder misin?
6. Hangi teknik kullanılmıştır(boyama, ağaç oyma, taş oyma, vb.)?

Çözümleme

1. Eserde çizgi varsa nasıl çizgiler var (kırık, düz, eğri)?
2. Eserin biçimi yatay mı, dik mi, yuvarlak mı?
3. Eser heykel, taş veya ağaç ise biçim neye benzemektedir?(hayvan, insan mezar taşı, kapı vb.)
4. Eser heykel taş, ağaç ise biçim gerçeğe benziyor mu?
5. Eserde motif ya da süsleme varsa şekilleri nasıldır (üçgeni kare, dikdörtgen, prizma, çember, dikey, yatay)?
6. Eserde renkler kullanılmışsa nasıl düzenlenmiş (açık renkler, koyu renkler, sıcak-soğuk renkler)?
7. Eserde renkler varsa en çok hangisi kullanılmış?
8. Eser yapılırken ne çeşit araç- gereç kullanılmış olabilir (fırça, ağaç, çekiç vb.)?

Yorumlama

1. Sizce eser de resimler veya motifler ne anlama geliyor? Eser heykel, taş veya ağaç ise biçim ne anlama geliyor?
2. Eserkokuyor
Esergibi tadı var
Esergibi sesi var
3. Esere dokunduğunuzda nasıl his alıyorsunuz?
4. Eserde simgeler var mı (güç, sevgi, kahramanlık, özgürlük, korku vb.)

Yargı

1. Bu eser hangi kültüre aittir?
2. Eserin bizim kültürümüzle bir bağı, benzerliği var mı?

3. Eser üzerindeki desen, motif veya biçim tanıdık geliyor mu geliyorsa neye benzettiniz?
4. Bu eser önemlidir. Çünkü: (birden fazla şık işaretlenebilir)
 - a) Yansıtmacıdır: Geçmişten günümüze kadar ulaşmıştır ve gerçeği, gerçekçi bir olayı ifade eder.
 - b) Biçimcidir: Sadece biçim, şekil renk ön plandadır bir hikâyesi sembolü yoktur veya ön planda değildir daha çok dış biçim, renk ve güzellik ön plandadır.
 - c) Anlatımcıdır: Çeşitli duygular taşıyor, mesaj vermek için yapılmış
 - d) İşlevseldir: Bir amaç için yapılmıştır. Yemek, içmek, taşımak, yatmak, süslenmek, güzel kokmak, oturmak, oyun oynamak vb. amaçlar için

Estetik Araştırma Soruları

1. Bu müze ve eserler güzel mi?
2. Müzeyi sevdiniz mi?
3. Bu müze mimari olarak sanatsal mı?
4. Müzenin mimarisi mi yoksa eserler mi daha güzel hoş?
5. Bina nasıl olmalıydı?
 - a) Şimdi ki gibi kalmalı
 - b) Daha modern, lüks olmalı
 - c) İçindeki tarihi eserlere uygun, sanatsal, estetik eserlerle aynı dönem görüntüsünde
6. Seçtiğiniz eseri siz yapsaydınız neyi ekler ya da neyi çıkarırdınız?

EK 6

Sınıf ortamında ön test, sunum, slâyt gösteri yöntemleri ile müze konusunun işlenişi

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

EK 7

Müze ziyareti

Resim 5

Resim 6

Resim 7

Resim 8

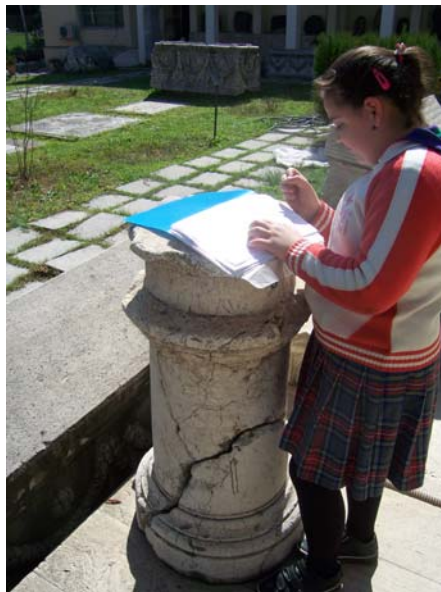
Resim 9

Resim 10

Resim 11

Resim 12

Resim 13

Resim 14

Resim 15

Resim 16

Resim 17

EK 8

Atölye Çalışmaları

Resim 18

Resim 19

Resim 20

Resim 21

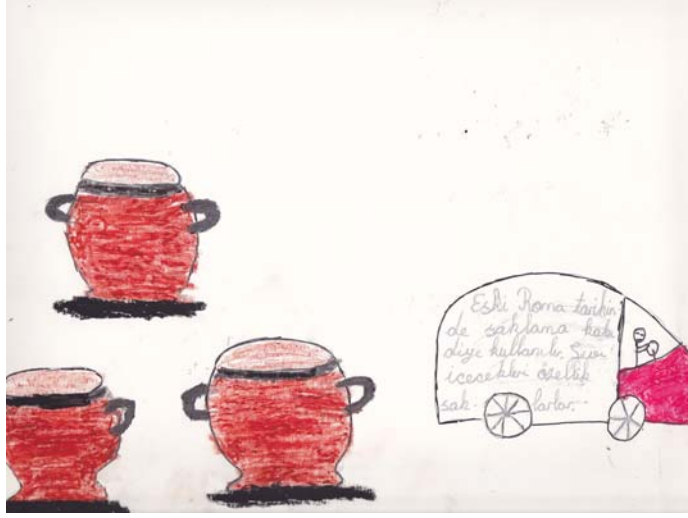
Resim 22

Resim 23

Resim 24

Resim 25

Resim 26

Resim 27

Resim 28

Resim 2

Resim 30

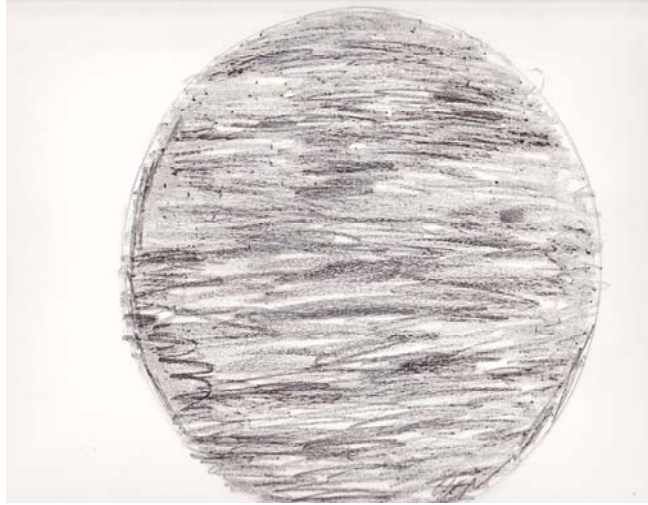
Resim 31

Resim 32

Resim 33

Resim 34

EK 9

Yazışmalar, İzin kâğıtları

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : B.30.2.GÜN.0.44.72.00 / 536
KONU : İzin

ANKARA
20.01.2011

ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğüne

Enstitümüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Timuçin AKYÜREK, Yrd. Doç. Dr. Sema BİLİCİ'nin danışmanlığında yürüttüğü *"İlköğretim I.Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültür Bilinci Oluşturmadaki Önemi"* isimli tezi ile ilgili olarak Adana iline bağlı Cemil Nardalı İlköğretim Okulu ve Adana Arkeoloji Müzesinde uygulama yapmak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Prof. Dr. Musa YILDIZ
Müdür Vekili

EK-
1-Dilekçe
2- Tez Önerisi

ADANA VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü	
16 Mart 2011	
GİLEN EVRAK Kayıt No:	10487

Küçükbaş
16.03.2011
M

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : B.30.2.GÜN.0.44.72.00 / 536
KONU : İzin

ANKARA
20.01.2011

ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğüne

Enstitümüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Timuçin AKYÜREK, Yrd. Doç. Dr. Sema BİLİCİ'nin danışmanlığında yürüttüğü *"İlköğretim I.Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültür Bilinci Oluşturmadaki Önemi"* isimli tezi ile ilgili olarak Adana iline bağlı Cemil Nardalı İlköğretim Okulu ve Adana Arkeoloji Müzesinde uygulama yapmak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Prof. Dr. Musa YILDIZ
Müdür Vekili

EK-
1-Dilekçe
2- Tez Önerisi

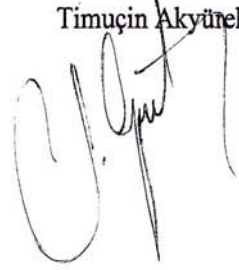
536

Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne
Ankara

Enstitünüz Resim-iş öğretmenliği Bilim Dalı 088121112 no'lu yüksek lisans öğrencisiyim. Hazırlamakta olduğum “İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültür Bilinci Oluşturmasındaki Önemi” isimli tezim için “Cemil Nardalı İlköğretim Okulunda” ve “Adana Arkeoloji Müzesinde” ekte sunulan “Ön anket-Son anket” ve “Müze İçi Etkinlik” uygulamalarının belirtilen kurumlarda yapılabilmesi için izin yazısına ihtiyaç duymaktayım. Konuyla ilgili olarak tarafıma izin yazısı verilebilmesi hususunda gereğini saygılarımla bilgilerinize arz ederim.

1. Cemil Nardalı İlköğretim Okulu (Adana)
2. Adana Arkeoloji Müzesi (Adana)

23.12.2010
Timuçin Akyürek

İletişim: Güzel Yalı Mahallesi sokak/126
Mete Apartmanı. kat/7 no:21 Bina no:15
Posta kod: 01170 Çukurova/ADANA
Tel: 05342433669
e-mail: timucin_akyurek@hotmail.com

Tc2 Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Sena BİLİCİ

12
8.3.2011
f. Bengi

CEMİL NARDALI İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

SEYHAN/ADANA

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 088121112 no.lu Timuçin Akyürek isimli Yüksek Lisans Tez dönemi öğrencisiyim. Hazırlamakta olduğum “İlköğretim 1.Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültür Bilinci Oluşturmasındaki Önemi” isimli Yüksek Lisans Tez konumun içeriğinde yer alan İlköğretim 1.kademe sınıf içi etkinlik ve müzede etkinlik uygulamalarını okulunuz “CEMİL NARDALI İLKÖĞRETİM” okulunda gerçekleştirmek istiyorum. Bilgilerinize sunulur.

Ömer Faruk KOSE

OKUL MÜDÜRÜ

Adres: Güzel Yalı Mah.
sokak/126 Mete apart.
kat/7 no:21 Bina no:15

Çukurova/ADANA

Tel:05342433669

e-mail:timucinakyurek@hotmail.com

08.03.2011

Timuçin Akyürek

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.04.MEM.4.01.00.11.040/ 14259
KONU: Anket Uygulaması (Tez Çalışması)

05.04/2011

VALİLİK MAKAMINA
ADANA

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 20.01.2011 tarih ve 536 sayılı yazılarında; Üniversiteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Timuçin AKYÜREK, Yrd. Doç. Dr. Sema BİLİCİ danışmanlığında hazırlamış olduğu "İlköğretim 1. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültürel Bilinci Oluşturmadaki Önemi" konulu anket uygulamasını, İlimiz Seyhan İlçesine bağlı Cemil Nardallı İlköğretim Okulunda uygulama yapabilmeleri için izin istemleri belirtilmekte olup, yazı ve anket formları ilişikte sunulmuştur.

Yukarıda konusu, uygulama tarihi, yapılacağı yeri ve uygulama yapacak öğrencisi açıklanmış anket uygulamasının, ilgili Okul Müdürlüğünün gözetim ve denetiminde, eğitim ve öğretimin aksatılmadan uygulanması, Müdürlüğümüz Kültür Hizmetleri Şubemizce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Hacı KARAN
Müdür a.
İl Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR
.../04/2011
Muharrem GELEN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdür V.

05.04.2011
ASLININ KAYIDIR

Murat BOZKURT
İl Milli Eğitim Müdürlüğü
V.H.K.İ.

EK 10

GEZİ PLANI

OKULUN ADI	CEMİL NARDALI İLKÖĞRETİM OKULU		
GEZİ TARİHİ	02.03.2011		
GEZİ YERİ	ADANA BÖLGE MÜZESİ		
GEZİYE ÇIKIŞ SAATİ	10.30		
GEZİDEN DÖNÜŞ SAATİ	12.10		
GEZİYE HANGİ ARAÇLA GİDİLECEĞİ	ÖĞRENCİ SERVİSLERİ. İLGİLİ EVRAKLAR EKTEDİR.		
GEZİ KAFİLE BAŞKANI	FUNDA BENGİ		
TAKİP EDİLECEK YOL	Şeyh Cemil Caddesi, Saydam Caddesi, Taşköprü, Merkez Camii yanı.		
GEZİNİN AMACI	Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerde tarih ve kültür bilincini oluşturabilme.		
GEZİNİN KONUSU	MÜZE KÜLTÜRÜ		
GEZİYE KATILACAK SINIFLAR VE ÖĞRENCİ SAYILARI			
ŞUBE	ERKEK ÖĞRENCİ	KIZ ÖĞRENCİ	SINIF TOPLAM ÖĞRENCİ
5-B	12	18	30
REHBER ÖĞRETMENLER			
FUNDA BENGİ TİMUÇİN AKYÜREK Ömer Faruk ROSE OKUL MÜDÜRÜ			

EK 11

CEMİL NARDALI İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
SEYHAN

02/02/2011 Çarşamba günü saat: 10.30'da Etnoğrafya Müzesine kızım-oğlum 5/B sınıfındaki...
sınıfındaki...nın geziye katılmasını istiyorum. Bilgilerinize. Saygılarımla.

ADRES: Akkopi Mah. 12136 Sk. No: 22
TLF: 0539 549 84 74

VELİ ADI-SOYADI Beyhan OERAN
İMZA

CEMİL NARDALI İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
SEYHAN

02/02/2011 Çarşamba günü saat: 10.30'da Etnoğrafya Müzesine kızım-oğlum 5/B sınıfındaki...
sınıfındaki...nın geziye katılmasını istiyorum. Bilgilerinize. Saygılarımla.

ADRES: Akkopi mah. 52. Sokak No 15
TLF: 364 34 60

VELİ ADI-SOYADI Hadriye Karak
İMZA

CEMİL NARDALI İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
SEYHAN

02/02/2011 Çarşamba günü saat: 10.30'da Etnoğrafya Müzesine kızım-oğlum 5/B sınıfındaki...
sınıfındaki...nın geziye katılmasını istiyorum. Bilgilerinize. Saygılarımla.

ADRES: Akkopi mah. C. Cemil Caddesi
TLF: 0537 568 5228

VELİ ADI-SOYADI Neriman Aybaci
İMZA

CEMİL NARDALI İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
SEYHAN

02/02/2011 Çarşamba günü saat: 10.30'da Etnoğrafya Müzesine kızım-oğlum 5/B sınıfındaki...
sınıfındaki...nın geziye katılmasını istiyorum. Bilgilerinize. Saygılarımla.

ADRES: Akkopi Mah. 52196 No 15
TLF: 0536 380 2258

VELİ ADI-SOYADI Esen Unkaya
İMZA

CEMİL NARDALI İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
SEYHAN

02/02/2011 Çarşamba günü saat: 10.30'da Etnoğrafya Müzesine kızım-oğlum 5/B sınıfındaki...
sınıfındaki...nın geziye katılmasını istiyorum. Bilgilerinize. Saygılarımla.

ADRES: Akkopi mah. 12126 Sok. No: 24
TLF: 361 11 25

VELİ ADI-SOYADI Özgür Oruç
İMZA